

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Δημόσια Διοίκηση»

Διπλωματική Εργασία

**Φορολογικό Σύστημα:
Συγκριτική ανάλυση μεταξύ των χωρών**

της

Κιάκου Σοφίας

Επιβλέπων καθηγητής: Τσινασλανίδης Πρόδρομος

Απρίλιος 2024

Copyright © 2024 ΚΙΑΚΟΥ ΣΟΦΙΑ

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα και δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ως συγγραφέας της παρούσας εργασίας δηλώνω πως η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής και δεν περιέχει υλικό από μη αναφερόμενες πηγές.

Περίληψη

Το φορολογικό σύστημα είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές, οικονομολόγους και πολιτικούς. Πολλοί ερευνητές έχουν μελετήσει το φορολογικό σύστημα με σκοπό να διερευνήσουν διάφορες πτυχές του, όπως τις φοροαπαλλαγές, το μεταρρυθμιστικό σύστημα, την κοινωνική δικαιοσύνη, την σχέση της οικονομικής ανάπτυξης και της φορολογίας κ.λ.π.

Παρόλο τις πολλές μελέτες που έχουν διεξαχθεί, το φορολογικό σύστημα υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, ακολουθώντας τις νέες οικονομικές προκλήσεις που προκύπτουν δημιουργώντας έτσι νέα δεδομένα για μελέτη και έρευνα. Ως εκ τούτου συνάγεται ότι η συγκεκριμένη μελέτη έχει επιστημονικό ενδιαφέρον καθότι όπως υποστηρίζουν και πολλοί μελετητές οι έρευνες που έχουν γίνει μέχρι τώρα αφήνουν κενά μεταξύ τους, δεδομένο το οποίο δίδει έδαφος για πρωτότυπη επιστημονική μελέτη.

Η σημασία της διπλωματικής διατριβής είναι να συμβάλλει στην βελτίωση του φορολογικού συστήματος και κατά επέκταση στην οικονομική ανάπτυξη της Χώρας, αναδεικνύοντας τα προβλήματα και τις αδυναμίες του Ελληνικού φορολογικού συστήματος, την δίκαιη κατανομή του και την αποτελεσματικότητά του. Μέσω της έρευνας και της σύγκρισης του Ελληνικού φορολογικού συστήματος με άλλες χώρες, προκύπτουν προτάσεις βελτίωσης στοχεύοντας στην προσέλκυση νέων επενδύσεων στην Ελλάδα και στην δίκαιη φορολόγηση των κατοίκων της.

Λέξεις κλειδιά

Φορολογικό σύστημα, Άμεση Φορολογία, Έμμεση Φορολογία, Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), Φορολογικά Έσοδα Ελλάδας, Φορολογία χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ABSTRACT

The tax system is a topic that has occupied many researchers, economists and politicians. Many researchers have studied the tax system in order to investigate various aspects of it, such as tax exemptions, the reform system, social justice, the relationship between economic development and taxation, etc. Despite the many studies that have been conducted, the tax system is subject to constant changes and reforms, following the new economic challenges that arise, thus creating new data for study and research. Therefore, it is concluded that this particular study is of scientific interest because, as many scholars argue, the research that has been done so far leaves gaps between them, a fact which gives ground for an original scientific study.

The importance of this thesis is to contribute to the improvement of the tax system and by extension to the economic development of the country, highlighting the problems and weaknesses of the Greek tax system, its fair distribution and its effectiveness. Through the research and the comparison of the Greek tax system with other countries, proposals for improvement emerge aiming at attracting new investments to Greece and the fair taxation of its residents.

Keywords

Tax system, Direct Taxation, Indirect Taxation, Value Added Tax (VAT), Tax Revenues of Greece, Taxation of European Union countries.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Τσινασλανίδη Πρόδρομο, για τον χρόνο που διέθεσε και την καθοδήγησή του, στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Οι συμβουλές που μου παρείχε και οι οδηγίες του, συνέβαλαν στο τελικό αποτέλεσμα συγγραφής της διπλωματικής εργασίας.

Ακόμη οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Δημόσια Διοίκηση» του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, για τις γνώσεις που μου παρείχαν κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στα παιδιά μου, για την ηθική τους υποστήριξη και συμπαράσταση σε όλο το διάστημα των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Εισαγωγή.....	7
Κεφάλαιο 1	12
Εισαγωγή στο Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα	12
1.2 Ιστορικό Πλαίσιο.....	14
1.3 Θεωρητική Προσέγγιση της Φορολογίας.....	18
1.3.1 Η έννοια του φόρου.....	18
1.3.2 Γενικές αρχές ελληνικής φορολογίας: Περιγραφή των βασικών αρχών που διέπουν το Ελληνικό φορολογικό σύστημα.....	19
1.4 Λειτουργίες και Ρόλοι των φόρων.....	21
1.4.1 Λειτουργίες των φόρων: Ανάλυση των διαφορετικών λειτουργιών που εκπληρώνουν οι φόροι στην οικονομία και την κοινωνία.....	21
1.4.2 Διακρίσεις Φόρων: κατηγοριοποίηση των φόρων βάσει διαφορετικών κριτηρίων (άμεσοι, έμμεσοι, εισοδήματος, κατανάλωσης, κ.α.).....	21
1.5 Μετακύλιση και επιδράσεις των Φόρων.....	25
1.5.1 Μετακύλιση των φόρων: Εξήγηση του φαινομένου της μετακύλισης φόρου και της επίδρασης του στην τελική τιμή των προϊόντων και των υπηρεσιών.....	25
1.6 Συμπεράσματα/ Σύνοψη κεφαλαίου.....	25
Κεφάλαιο 2	26
Συγκριτική ανάλυση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες	26
2.1 Ιστορική πλαίσιο και κανονιστικό περιβάλλον.....	26
2.1.1. Ιστορική αναδρομή της Ε.Ε.....	27
2.2 Κανόνες φορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	28
2.3 Οικονομικά δεδομένα και Φορολογικά Έσοδα.....	29
2.3.1 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες του ΟΟΣΑ.....	29
2.3.2 Συσχετισμός Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και Οικονομικών Δεικτών Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	34
2.3.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας.....	36
2.3.4 Κατά κεφαλή ΑΕΠ.....	36
2.3.5 Πραγματική ατομική Κατανάλωση κατά κεφαλήν (ΑΙC).....	38
2.4 Συγκρίσεις Φορολογικών Συντελεστών.....	39
2.4.1 Κορυφαίοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρώπη.....	39
2.4.2. Συντελεστές φορολόγησης επιχειρήσεων.....	41
2.4.3. Ειδικός φόρος κατανάλωσης.....	41

2.4.4. Συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ευρώπη- Σύγκριση Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.).....	42
2.5 Ανάλυση Δημοσιονομικών Δεδομένων	43
2.5.1 Κρατικά Έσοδα - Δαπάνες	43
2.5.2. Δημόσια απασχόληση.....	44
2.5.3. Φόροι Ιδιοκτησίας.....	45
2.6 Ανακεφαλαίωση και Συμπεράσματα	47
Πίνακας 2.4.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Φορολογική πολιτική	52
3.1 Εισαγωγή	52
3.2 Θεωρητικό Υπόβαθρο και Εμπειρικές Μελέτες.....	52
3.2.1. Οικονομική Ανάπτυξη: Ανάλυση του ρόλου της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη.	53
3.2.2 Οικονομική μεγέθυνση: Εξέταση των επιδράσεων της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική μεγέθυνση.....	56
3.3 Φοροδιαφυγή.....	60
Ανάλυση της φοροδιαφυγής και των πολιτικών για την αντιμετώπιση της.	60
3.4 Καμπύλη Laffer	61
3.5 Εμπειρική Εξέταση της σχέσης μεταξύ Ρυθμού Ανάπτυξης του ΑΕΠ και Φορολογικών εσόδων της Ελλάδας.	63
3.6 Εμπειρική ανάλυση-PANEL DATA	66
Συμπεράσματα /Σύνοψη.....	68
Κεφάλαιο 4: Πολιτική Δικαιοσύνη και Φορολογική Ισότητα	69
4.1. Εισαγωγή στην Φορολογική Δικαιοσύνη.....	69
4.2. Θεωρίες Φορολογικής Δικαιοσύνης	70
Παρουσίαση και σύγκριση διαφόρων θεωριών που αφορούν τη φορολογική δικαιοσύνη, όπως η θεωρία της ισότητας των θυσιών, η ικανότητα πληρωμής, και η οριακή ωφέλεια της φορολόγησης.	70
4.4.1 Ευημερία και οικονομική ανάπτυξη	84
4.5 Εμπειρική ανάλυση χωρών μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που ακολουθούν και του δείκτη GINI.....	87
4.4 Συμπεράσματα, Προκλήσεις και Προοπτικές	92
Προτάσεις για βελτίωση του φορολογικού συστήματος.....	95

Εισαγωγή

Το φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει διάφορους φόρους που επιβάλλονται σε μια χώρα και μέσω αυτού ασκείται η δημοσιονομική πολιτική ενός κράτους. Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας από την δημιουργία του έως και σήμερα έχει αλλάξει πολλές φορές και έχουν εφαρμοστεί πολλοί νόμοι. Ένας λόγος που το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας προβαίνει συνεχώς σε εφαρμογή νέων νόμων είναι η επιρροή που δέχεται από τα φορολογικά συστήματα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Σελλάς, 1989).

Η είσπραξη των φόρων είναι σημαντική για την λειτουργία του κράτους και αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων του. Υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι φορολογίας που εφαρμόζει το κάθε κράτος με σκοπό την μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της φορολογίας και των εσόδων τους, (Γεωργακόπουλος, Πάσχος, 2003).

Η επιβολή των φόρων στους πολίτες και η είσπραξη τους, είναι υποχρεωτική, δηλαδή, δεν είναι στην επιλογή του πολίτη για το αν θα καταβάλει το ανάλογο φορολογικό αντίτιμο που του ορίζει το κράτος. Κάποιοι φόροι είναι πιο αποτελεσματικοί από κάποιους άλλους στην είσπραξη τους και ως προς την κοινωνική δικαιοσύνη. Για παράδειγμα ο φόρος εισοδήματος, είναι ο πιο δίκαιος φόρος γιατί κατανέμεται το φορολογικό βάρος προοδευτικά ως προς το εισόδημα, σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους που επιβάλλονται αναλογικά και δημιουργούν αντίστροφη προοδευτικότητα ως προς το εισόδημα. Οι έμμεσοι φόροι δαπάνης υπερτερούν σε σχέση με τους άμεσους φόρους ως προς την οικονομική δραστηριότητα των πολιτών και την είσπραξή τους, (Τάσος, 2012).

Κάθε χώρα έχει το δικό της φορολογικό σύστημα που εφαρμόζει αλλά συγχρόνως επηρεάζει και τα υπόλοιπα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς η αύξηση της φορολογίας σε ένα κράτος μέλος ή η μείωση της έχει άμεσο αντίκτυπο στην κατανάλωση, την αποταμίευση, την επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις πρωτίστως του Κράτους που την ασκεί και σε δεύτερο στάδιο επηρεάζει τα υπόλοιπα μέλη της Κοινότητας.

Οι περισσότερες χώρες είχαν δημιουργήσει τα φορολογικά τους συστήματα πριν την παγκοσμιοποίηση της αγοράς. Τότε το εμπόριο μεταξύ των χωρών ήταν μειωμένο λόγω των υψηλών δασμών που είχαν μεταξύ τους οι χώρες, αλλά και λόγω των περιορισμών στις εισαγωγές που εφαρμόζε το κάθε κράτος. Οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνταν εντός των χωρών τους, βάσει της κλειστή οικονομίας που εφαρμόζονταν. Έτσι η φορολογία των κερδών των επιχειρήσεων γινόταν βάσει της

«αρχής της εδαφικότητας», δηλαδή φορολογούνται από την χώρα που έδρευε η επιχείρηση χωρίς να υπήρχαν αξιώσεις από άλλα κράτη. Έτσι δεν υπήρχε μεγάλη εξάρτηση μεταξύ των φορολογικών πολιτικών που ασκούσαν από τις χώρες.

Πλέον με την παγκόσμια αγορά εκτός από τα οφέλη που έχει φέρει όπως, την ισοτιμία των επιτοκίων, την καλύτερη κατανομή των αγαθών και την ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου, έχει φέρει και τις ανάλογες επιπτώσεις. Μία από αυτές είναι η φορολογική πολιτική που θα ακολουθήσει το κάθε κράτος, καθώς επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις ενέργειες των άλλων κρατών. Το άνοιγμα της αγοράς έφερε περισσότερα οφέλη για κάποιες χώρες, αφού κατάφεραν να προσελκύσουν μεγαλύτερο μερίδιο της παγκόσμιας φορολογικής βάσης, εξάγοντας ένα μέρος της φορολογικής τους επιβάρυνσης. Έτσι κάποιες χώρες ανάλογα με το φορολογικό σύστημα που ακολουθούν μπορεί να δελεάσουν κάποιες άλλες χώρες διατηρώντας χαμηλούς τους συντελεστές Φ.Π.Α. και των ειδικών φόρων κατανάλωσης σε εμπορεύματα που είναι ακριβά. Με αυτήν την τακτική μεταφέρουν την φορολογική τους επιβάρυνση στις χώρες που εισάγουν τα εμπορεύματα τους, μειώνοντας τα έσοδα των χωρών αυτών και αυξάνοντας τα δικά τους έσοδα.

Οποιαδήποτε μεταβολή του φορολογικού συστήματος με επιβολή φόρων, μετατοπίζει την ζήτηση προϊόντων προς χώρες με χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση, δημιουργώντας έναν φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών. Οι κυβερνήσεις των κρατών για να είναι ανταγωνίσιμες οι χώρες τους, αναγκάζονται να επιβάλλουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές με σκοπό να ανεβάσουν την ζήτηση των προϊόντων τους ή να παρέχουν μεγαλύτερες φοροελαφρύνσεις, δημιουργώντας θετικά κίνητρα στις ξένες επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν εκεί. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζουν τις συνθήκες που έχουν συμφωνήσει και υπογράψει, οι οποίες ορίζουν τους κανόνες που θα πρέπει να βασίζεται η φορολογία του κάθε κράτους- μέλους. Οι κανόνες αυτοί είναι διεθνώς αναγνωρισμένοι και έχουν καθοριστεί μετά από μελέτες που βασίζονται σε καθορισμένες αρχές (Τότσης, 1993). Ειδικότερα οι αρχές που βασίζονται οι συμφωνίες μεταξύ των χωρών μελών είναι οι αρχές της δικαιοσύνης, οι ταμειυτικές αρχές, οι διοικητικές αρχές και οι αρχές της οικονομίας. Ο φορολογούμενος με βάση: α) Την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης και της δίκαιης κατανομής του εισοδήματος, πρέπει να πληρώνει φόρους ανάλογα με τα έσοδα του και την οικονομική του κατάσταση. β) Την ταμειυτική αρχή, θα πρέπει να γνωρίζει το ποσό που πρέπει να πληρώσει, και να είναι καθορισμένο, δηλαδή να μην ορίζεται έκτακτα. γ) Τις διοικητικές

αρχές η φορολογία θα πρέπει να επιβάλλεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να την αποδώσει. δ) Την αρχή της οικονομίας, θα πρέπει το αποτέλεσμα να είναι καλύτερο, καταβάλλοντας μικρότερες θυσίες, (Τότσης, 1993).

Το φορολογικό σύστημα όμως διαφέρει μεταξύ των χωρών όπως προαναφέρθηκε καθώς εξαρτάται από διάφορους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες. Συνήθως οι πιο αναπτυγμένες χώρες εφαρμόζουν αυξημένη φορολόγηση στους άμεσους φόρους και συγκεκριμένα στους φόρους εισοδήματος, καθώς τα εισοδήματα των κατοίκων τους είναι υψηλά, άρα και η απόδοση της φορολογίας θα είναι υψηλή.

Αντίθετα οι αναπτυσσόμενες χώρες όπου το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μικρό σε σχέση με τις αναπτυγμένες και η αναδιανομή του εισοδήματος άνιση, εφαρμόζουν αυξημένη φορολογία στους έμμεσους φόρους. Το Ελληνικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει μια ευρεία ποικιλία φόρων, που αφορούν είτε το εισόδημα, είτε τις δαπάνες και την κατανάλωση (Τάτσος, 2012).

Ο βασικός σκοπός της διπλωματικής είναι να αναλύσει σε θεωρητικό επίπεδο το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλες χώρες.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν είναι:

α) Πόσο αποτελεσματικό και δίκαιο είναι το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας ως προς τον οικονομικό και κοινωνικό σκοπό του, σε σχέση με το φορολογικό σύστημα άλλων χωρών; Εξετάζονται διάφορα κριτήρια και παράγοντες όπως οι φορολογικοί συντελεστές της Ελλάδας, το ΑΕΠ, οι κρατικές Δαπάνες, η οικονομική κατάσταση της Χώρας, η φορολογική πολιτική που ακολουθεί κ.λ.π., σε σχέση με άλλες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

β) Τι αποτέλεσμα θα είχε αν η Κυβέρνηση της Ελλάδας, λάμβανε απόφαση να μειώσει ή να μηδενίσει σε κάποια είδη πρώτης ανάγκης, τους έμμεσους φόρους; Για το ερώτημα αυτό θα συγκρίνουμε περιπτώσεις χωρών που έχουν μειώσει ή αυξήσει τους έμμεσους φόρους, σε σχέση με το κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων τους.

γ) Το φορολογικό σύστημα επηρεάζει την ευημερία, την απασχόληση, και την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα; Εξετάζονται διάφορα κριτήρια και παράγοντες όπως: ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, ο δείκτης GINI, ο δείκτης τιμών καταναλωτή, έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ, εμπειρικές αναλύσεις άλλων ερευνητών αλλά και εμπειρική ανάλυση με την μέθοδο των ελάχιστων τετραγώνων για τις χώρες του ΟΟΣΑ, μελετώντας το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά χώρα σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα.

Οι Dom et al. (2022) αναφέρουν, ότι οι φόροι είναι περίπλοκοι και έχουν μεγάλη επιρροή στην οικονομία μιας χώρας. Οι λόγοι είναι ότι οι φόροι είναι κύρια πηγή εσόδων ενός κράτους, που βάσει αυτών μπορεί να αναπτυχθεί και να παρέχει οικονομική ασφάλεια και δημόσια ευημερία στους πολίτες της. Οι φόροι εκτός αυτών είναι και ένας τρόπος για αναδιανομή του εισοδήματος σε μια χώρα.

Οι Julien Blasco et al. (2023), στο άρθρο τους “The inequality impact of consumption taxes: An international comparison” αναφέρουν ότι υπάρχουν λίγες μόνο εκτιμήσεις και ακόμη λιγότερες διεθνείς συγκρίσεις, για τον αναδιανεμητικό αντίκτυπο των φόρων κατανάλωσης. Οι καταναλωτικοί φόροι (έμμεσοι), είναι οι σημαντικότεροι φόροι για ένα κράτος γιατί εισπράττονται άμεσα, όμως θεωρούνται άδικοι καθώς ο φόρος κατανάλωσης είναι ενιαίος για όλα τα εισοδήματα. Οι συνεχείς αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που υπόκειται το φορολογικό σύστημα ενός κράτους αφήνουν κενά στις μέχρι τώρα έρευνες που έχουν γίνει (Julien et al., 2023).

Οι λόγοι είναι οι φορολογικές πολιτικές που ακολουθούν τα κράτη, είναι ανάλογες με τις νέες οικονομικές προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν. Για παράδειγμα στην διάρκεια της οικονομικής κρίσης, η Ελληνική Κυβέρνηση για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα μειωμένα έσοδα της, λόγω μη είσπραξης των φόρων από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και για την αποφυγή της χρεοκοπίας, αποφάσισε να προβεί σε αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα και αύξηση στην φορολογία. Στην συνέχεια όταν υπήρξε βελτίωση των εσόδων της και άρχισε να ξεπερνά το κίνδυνο της χρεοκοπίας, για να μπορεί να ανταπεξέλθει στην διαχείριση των εξόδων της, επανεξέτασε την φορολογική πολιτική της.

Η ερευνητική μεθοδολογία στηρίχθηκε σε δευτερογενή δεδομένα μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης διάφορων ελληνικών και ξενόγλωσσων άρθρων, καθώς και άλλων πηγών πληροφόρησης. Για την συγκριτική ανάλυση αντλήθηκαν στοιχεία και αριθμητικά δεδομένα από τις επίσημες ιστοσελίδες του ΟΟΣΑ, της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, Eurostat, της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και της Τράπεζας της Ελλάδος. Για το φορολογικό σύστημα που ισχύει στην Ελλάδα εξετάστηκαν στοιχεία από τους ισχύοντες νόμους για την φορολογία και τους φορολογικούς κώδικες.

Η παρούσα διπλωματική έχει χωριστεί σε τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελείται από γενικές έννοιες που κρίθηκαν απαραίτητες και πρέπει να γίνουν κατανοητές από τον αναγνώστη. Η επεξήγηση των γενικών εννοιών της φορολογίας περιλαμβάνει τους βασικότερους φόρους που επιβάλλει το Κράτος όπως ο φόρος

εισοδήματος, ο φόρος ιδιοκτησίας, ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος μεταβίβασης, ο φόρος προστιθέμενης αξίας κ.λ.π.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια συγκριτική ανάλυση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η επιλογή των χωρών είναι ανάμεσα από αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα οι οκτώ χώρες που εξετάζονται είναι: Εσθονία, Τσεχία, Λουξεμβούργο, Γερμανία, Ελλάδα, Βέλγιο, Ισπανία και Γαλλία. Ο σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να απαντήσει στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα που είναι αν «Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδος είναι αποτελεσματικό και δίκαιο, ως προς τον οικονομικό και κοινωνικό σκοπό του, σε σχέση με το φορολογικό σύστημα των χωρών της Ε.Ε.; Για το λόγο αυτό εξετάζεται και η μεταβολή των εσόδων της Ελλάδας σε σχέση με την οικονομική της ανάπτυξη, συγκρίνοντας την με άλλες χώρες. Λαμβάνονται υπόψη διάφορα κριτήρια και παράγοντες όπως οι φορολογικοί συντελεστές της Ελλάδας, το ΑΕΠ, οι κρατικές Δαπάνες, η οικονομική κατάσταση της χώρας και η φορολογική πολιτική σε σχέση με άλλες αναπτυγμένες χώρες.

Το τρίτο κεφάλαιο ερευνά το ερώτημα, «Τι αποτέλεσμα θα είχε η Κυβέρνηση της Ελλάδας, αν λάμβανε απόφαση να μειώσει ή να μηδενίσει τους έμμεσους φόρους σε κάποια είδη πρώτης ανάγκης». Η συγκριτική ανάλυση γίνεται με κριτήρια, τις περιπτώσεις χωρών που έχουν μειώσει ή αυξήσει τους έμμεσους φόρους, σε σχέση με το κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων τους, έχοντας ως κριτήριο τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Μέσω εμπειρικής ανάλυσης, εξετάζεται η σχέση του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ και των φορολογικών εσόδων της Ελλάδας. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στο οικονομικό υπόδειγμα αντλήθηκαν από τις βάσεις δεδομένων του ΟΟΣΑ και της παγκόσμιας Τράπεζας.

Το τέταρτο κεφάλαιο μελετά το τρίτο ερώτημα που είναι αν «Το φορολογικό σύστημα επηρεάζει την ευημερία, την απασχόληση, και την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα». Αναλύονται οι επιπτώσεις που επιφέρει η φορολογία στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, στην ευημερία και στην αύξηση των οικονομικών ανισοτήτων εντός της χώρας αλλά και σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ.

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή στο Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα

Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας είναι πολύπλοκο. Περιλαμβάνει μια ευρεία κατηγορία φόρων, που αφορούν είτε το εισόδημα, είτε τις δαπάνες και την κατανάλωση (Τάτσος, 2012). Οι περισσότεροι φόροι επιβάλλονται, για να καλύψει το κράτος τις δαπάνες του, ενώ κάποιοι από αυτούς αποδίδονται στους ΟΤΑ και στα ασφαλιστικά ταμεία. Ο βασικότερος φόρος που αποφέρει τα περισσότερα έσοδα στο Ελληνικό Κράτος, είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, γνωστός ως Φ.Π.Α. Το διάστημα της οικονομικής κρίσης παρατηρήθηκε μία άδικη κατανομή του φορολογικού βάρους, αφού εκείνο το διάστημα επιβλήθηκαν μια σειρά φόρων τόσο στο εισόδημα όσο και στους έμμεσους φόρους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση των εισοδημάτων των φορολογούμενων πολιτών, λόγω ότι ένα σημαντικό μερίδιο από αυτά, αποδίδονταν στο κράτος μέσω της φορολογίας.

Εκείνο το διάστημα επιβλήθηκαν πολλοί νέοι φόροι όπως οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, ο ΕΝΦΙΑ, ο φόρος αλληλεγγύης όπου επιβαρύνει περισσότερο τα υψηλά εισοδήματα, εκμηδενίστηκε το αφορολόγητο και καταργήθηκαν πολλές φοροαπαλλαγές, παράλληλα όμως αυξήθηκε ο φορολογικός συντελεστής στα εισοδήματα των φυσικών προσώπων, αποδεικνύοντας περίτρανα την πολυπλοκότητα του Ελληνικού Φορολογικού συστήματος, σε σχέση με των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γκίνογλου, 2004).

Στην συνέχεια το Κράτος όταν βελτίωσε τα έσοδα του και άρχισε να ξεπερνά το κίνδυνο της χρεωκοπίας επανεξέτασε την φορολογική πολιτική του και τους τρόπους διαχείρισης των εξόδων του. Οι βασικότεροι φορολογικοί νόμοι στην Ελλάδα είναι πέντε και από τους φόρους αυτούς, αντλεί τα περισσότερα έσοδα της. Συγκεκριμένα είναι: ο Κώδικας Φόρου Εισοδήματος, ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ο Κώδικας Φορολογικών Διαδικασιών και ο ΈΝΦΙΑ.

Οι νόμοι που ορίζουν την φορολογία στην Ελλάδα σύμφωνα με την φορολογία του εισοδήματος έχουν ως εξής: α) ο Κώδικας Φόρου Εισοδήματος όπου ορίζεται σύμφωνα με το Ν.4172/ 2013 και ισχύει για εισοδήματα που έχουν προκύψει από την 01.01.2014 και μετά και β) ο Κώδικας Φόρου Εισοδήματος Ν.2238 / 1994 για εισόδημα έως τις 31.12.2013 (Γεωργακούδη, 2021). Και στους δύο νόμους περιλαμβάνονται άρθρα για την φορολογία των φυσικών και των νομικών προσώπων αντίστοιχα. Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) είναι σε ισχύ από 1/1/1987 και θεσπίστηκε με τις

διατάξεις του ν.1642/86 που κωδικοποιήθηκαν με το ν.2859/00, όπως ισχύει. Με το νόμο 4223/2013 καθιερώθηκε η επιβολή του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας.

Όλες οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις που γίνονται στην Ελλάδα είναι στην προσπάθεια της να σταθεροποιήσουν την οικονομία της και παράλληλα να δημιουργήσουν θετικό κλίμα για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επενδύσεων. Στις φορολογικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός του φορολογικού συστήματος, έτσι ώστε ο φορολογούμενος πολίτης, να μπορεί να λάβει άμεσα τις πληροφορίες που τον αφορούν. Εξίσου οι κυβερνήσεις μπορούν να έχουν σωστή εικόνα μεταξύ των συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την οικονομία έτσι ώστε να επεμβαίνουν λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, στοχευμένα και αποτελεσματικά (Σταματάκης, 2000).

Στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί σύμφωνα με την Έκθεση φορολογικών δαπανών, (2023) που δημοσίευσε το Υπουργείο Οικονομικών απεικονίζονται οι κυριότεροι φόροι που επιβάλλονται σήμερα και τα έσοδα που αποδίδουν στο κράτος. Όπως προκύπτει από το πίνακα, οι σημαντικότεροι φόροι που αποφέρουν τα μεγαλύτερα έσοδα στο Κράτος είναι οι έμμεσοι φόροι.

Πίνακας 1.1
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΩΝ
ΣΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ		ΕΤΟΣ 2021	
		ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
A.	Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (1+2+3+4+5+6+7)	26.736	55,55%
1.	ΦΠΑ	17.431	36,22%
1.α	ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή και στα παράγωγα αυτών	1.749	3,63%
1.β	ΦΠΑ καπνικών προϊόντων	658	1,37%
1.γ	ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών	15.024	31,22%
2.	Ειδικοί φόροι κατανάλωσης - ΕΦΚ	6.659	13,84%
2.α	ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	3.940	8,19%
2.β	ΕΦΚ καπνικών προϊόντων	2.130	4,43%
2.γ	ΕΦΚ λοιπών προϊόντων	589	1,22%
3.	Φόροι με μορφή χαρτοσήμου	298	0,62%
4.	Φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών	543	1,13%
5.	Φόροι ταξινόμησης οχημάτων	288	0,60%
6.	Λοιποί φόροι επί συγκεκριμένων υπηρεσιών	1.351	2,81%
	εκ των οποίων: Φόρος ασφαλιστρων	467	0,97%
7.	Λοιποί φόροι επί αγαθών	167	0,35%
B.	Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	305	0,63%
Γ.	Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.652	5,51%
	εκ των οποίων: ΕΝΦΙΑ	2.615	5,43%
Δ.	Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.086	2,26%
E.	Φόρος εισοδήματος (E.1+E.2+E.3)	14.696	30,54%
E.1	Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	10.173	21,14%
E.2	Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ)	3.374	7,01%
E.3	Λοιποί φόροι εισοδήματος	1.149	2,39%
ΣΤ.	Φόροι κεφαλαίου	198	0,41%
Z.	Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.452	5,10%
	εκ των οποίων: Φόροι οχημάτων	1.444	3,00%
	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (A+B+Γ+Δ+E+ΣΤ+Z)	48.125	100,00%

Πηγή: Έκθεση ΑΑΔΕ

https://www.aade.gr/sites/default/files/2023-03/ekthesi_esodon_etous_2022.pdf

1.2 Ιστορικό Πλαίσιο

Ιστορική αναδρομή: Εξέταση της εξέλιξης του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Από αρχαιοτάτων χρόνων οι άνθρωποι υποχρεούταν να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα ως αντίτιμο σε άρχοντες του κράτους. Ο άρχοντας της κάθε

πόλης ήταν ο ενδιάμεσος, που εισέπραττε τους φόρους και στην συνέχεια τους απέδιδε στην ανώτατη κρατική αρχή. Αρχοντες θεωρούνταν στην αρχαία εποχή όσοι είχαν πολιτική εξουσία, μεγαλογαικήμενες και ανώτατοι στρατιωτικοί.

Στην Μεσαιωνική εποχή, οι τότε άρχοντες για να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, είχαν το δικαίωμα να εισπράττουν τους φόρους για δικό τους όφελος. Κατά την βυζαντινή περίοδο ο ενδιάμεσος κρίκος για την απόδοση των φόρων στο κράτος ήταν οι κοινότητες. Την ίδια χρονική περίοδο επιβλήθηκαν φόροι που έπρεπε να καταβάλλει ένα κράτος σε ένα άλλο κράτος, κατόπιν κάποιας διμερής συμφωνίας που είχε υπογραφεί μεταξύ τους. Αυτό συνεχίστηκε με το Βυζάντιο να πληρώνει φόρους στην Περσία και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Για την αποφυγή της φοροδιαφυγής είχαν δημιουργηθεί ειδικές οργανώσεις, οι οποίες ήταν αρμόδιες για την επιβολή και την είσπραξη των φόρων καθώς και να επιβάλλουν ποινές, σ αυτούς που δεν ήταν συνεπής προς τις υποχρεώσεις τους. Ο φόρος που αναλογούσε αντιστοιχούσε αρχικά σε μερίδιο από την παραγωγή των πολιτών και στην συνέχεια αντικαταστάθηκε με νομίγματα (Αναστασάκου, 2021).

Ο φόρος της δεκάτης που επιβλήθηκε την περίοδο της Τουρκοκρατίας αφορούσε την καταβολή μεριδίου παραγωγής που αντιστοιχούσε σε δέκα ίσα μέρη αγροτικής παραγωγής, όπου το ένα μέρος ήταν φόρος που καταβαλλόταν στον εκπρόσωπο της Οθωμανικής εξουσίας.

Ένας άλλος φόρος εκείνης της εποχής ήταν ο κεφαλικός φόρος. Ο κεφαλικός φόρος τον καταβάλλανε οι κάτοικοί της Ελλάδας που δεν ήταν μουσουλμάνοι σαν εξαργύρωση της θρησκευτικής τους ταυτότητας. Η καταβολή του φόρου ήταν σε ετήσια βάση και αντιστοιχούσε σε χρηματικό ποσό. Ο φόρος αυτός καταργήθηκε την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης, το 1821, λόγω της δουλικότητας του. Το υπόλοιπο φορολογικό σύστημα παρέμεινε το ίδιο, με την πληρωμή των φόρων να ακολουθούν την τακτική του φόρου της δεκάτης. Υπήρχαν και εξαγωγικοί δασμοί που αντιστοιχούσαν σε ποσοστό 12% των εξαγόμενων και εισαγόμενων προϊόντων.

Επί της κυβέρνησης του Καποδίστρια (1828-1831), η φορολογία της δεκάτης άλλαξε εν μέρει. Μία αλλαγή που έγινε αφορούσε τον τρόπο δημοπρασίας των φόρων και την καταβολή τους σε χρήμα και όχι σε μερίδιο επί της παραγωγής. Δεύτερη αλλαγή που προέβησε ήταν να μειώσει τους εξαγωγικούς δασμούς σε 10% και 6% για τις εισαγωγές αντίστοιχα. Συγχρόνως επέβαλε ειδικό φόρο 10% σε είδη πολυτελείας (Διάταγμα, 1830).

Το φορολογικό σύστημα τροποποιήθηκε επί της Βασιλείας του Όθωνα (1832-1862), σχετικά με τους φόρους των γεωργικών προϊόντων. Η αλλαγή που σημειώθηκε ήταν η μείωση του φόρου της δεκάτης όπου αντικαταστάθηκε από το φόρο παραγωγής ανά στρέμμα. Αυτή η τροποποίηση ήταν η αρχή της δημιουργίας του φόρου επιτηδεύματος, αφού μ' αυτόν τον τρόπο τα εισοδήματα φορολογούνται με ετήσιο φόρο 5%. Στην συνέχεια το κράτος για να αυξήσει τα έσοδα του, άρχισε να φορολογεί και άλλα επαγγέλματα. Έτσι το 1836 δημιουργείται ο φόρος Χαρτοσήμου, που επιβάρυνε τους δικαστικούς, καθώς και η δημιουργία φόρου σε οικοδομές που αντιστοιχούσε σε ποσοστό 7% του εισοδήματός τους. Ακολούθησε η θέσπιση φόρων στα προϊόντα εισαγωγής γνωστά και ως «διαπύλια τέλη», (Νόμος 68/1847), που αφορούσαν τους δημοτικούς φόρους που έπρεπε να καταβάλλει η κάθε περιοχή για την εισαγωγή προϊόντων από άλλες περιοχές της χώρας. Για το σκοπό αυτών στην πύλη κάθε πόλης υπήρχαν δημοτικοί εισπράκτορες που μετρούσαν τα εμπορεύονταν που εισάγονταν στην πόλη τους. Στην συνέχεια το 1842 δημιουργήθηκαν τα πρώτα διόδια στην οδό Πειραιώς και αφορούσαν την πρόσβαση στο οδικό δίκτυο, από Αθήνα προς Πειραιά και το αντίθετο. Με τον νόμο 269/1868 «Περί οδοποιίας» (ΕτΚ αρ. 5 - 17/1/1858), νομοθετήθηκε η επιβολή αντίτιμου στα διόδια, με σκοπό τα έσοδα από αυτά να χρησιμοποιηθούν στην συντήρηση των δημοσίων οδών.

Το 1854 δημιουργούνται οι Οικονομικές Εφορίες και το 1858 ορίστηκε το «Καθηκοντολόγιο» των Υπαλλήλων-Έφοροι από την Βασίλισσα Αμαλία (ΕτΚ αρ. 22 - 3/7/1858). Ακολούθησε η φορολόγηση των Ανώνυμων εταιρειών με ποσοστό 2% επί των ετήσιων καθαρών κερδών. Κατά την περίοδο 1882-1893, επί Κυβέρνηση Τρικούπη επιβλήθηκε ακόμη πιο σκληρή φορολογία αφού επέβαλε φόρους και δασμούς "Επί του οινοπνεύματος και ζύθου", "Επί του σιγαρόχαρτου και καπνού", "Επί πετρελαίου", "Επί πυρείων" (σπίρτα), "Επί παιγνιοχάρτων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκαλέσει πολλές αντιδράσεις στο λαό οι οποίοι σταμάτησαν να πληρώνουν τους φόρους τους. Έτσι το 1893 η Ελλάδα χρεωκόπησε και ο Χαρίλαος Τρικούπης, αναγκάστηκε να ενημερώσει τον ελληνικό λαό με την αναφήνηση του «Δυστυχώς Πτωχεύσαμε». Το Ελληνικό Κράτος μετά τις πτωχεύσεις προσπαθούσε να εφαρμόσει νέους τρόπους φορολόγησης η οποίοι δεν είχαν το αναμενόμενο αποτέλεσμα.

Η Φορολογική μεταρρύθμιση του 1919 ήταν η αφετηρία για την έναρξη της ελληνικής φορολογικής πολιτικής. Η φορολογία αυτή βασίζεται σε τρεις νόμους:

α) περί φορολογίας των καθαρών εισοδημάτων, (Νόμος 1640 - ΕτΚ αρ. 4 - 9/1/1919)

β) περί φορολογίας των κληρονομιών, δωρεών προικίων και κερδών λαχείων (Νόμος 1641 - ΕΤΚ αρ. 4 – 9/1/1919).

γ) περί φορολογίας της αυτομάτου υπερτιμής της ακίνητου ιδιοκτησίας, (Νόμος 1642- ΕΤΚ αρ. 12 – 19/1/1919).

Γράφημα 1.1

Άμεσοι και Έμμεσοι φόροι ως % ΑΕΠ 1833-1939

Πηγή: Χριστοδουλάκης (2021)

<https://www.ot.gr/2021/04/29/apopseis/opinion/pos-kyriarxise-i-emmesi-forologia-stin-el-lada/?fbclid=IwAR0CTESLcxa5Yy4Un3J2aWM2Y-6hPNCUn2EbGaHi-DTU2dEOHVi6eeKSbmc>

Η φορολογική μεταρρύθμιση του 1919, ήταν απαραίτητη να γίνει όπως παρατηρείται στο παραπάνω διάγραμμα. Το 1843, η πτώση του εμπορίου μείωσε τα έσοδα, με αποτέλεσμα οι έμμεσοι φόροι ν' αυξάνονται. Η επιβολή φορολογίας κερδών από το 1877 και η κλιμακωτή φορολογία εισοδήματος το 1909, βελτιώνουν ελάχιστα και προσωρινά τα άμεσα έσοδα, τα οποία στην συνέχεια το 1918 πέφτουν κάτω του 2% του ΑΕΠ, (βλέπε γράφημα 1.1).

Ύστερα από πολλές μεταρρυθμίσεις και τροποποιήσεις του φορολογικού συστήματος, ψηφίστηκε ο Νόμος 2238/1994, όπου η επιβολή του φόρου γινόταν στα καθαρά εισοδήματα των πολιτών από μισθωτή εργασία, συντάξεις ή από επιχειρηματική δραστηριότητα και όχι στα ακαθάριστα εισοδήματα όπως ίσχυε. Η φορολόγηση στα καθαρά εισοδήματα των πολιτών ήταν ανάλογη με τα κέρδη που είχε ο πολίτης.

Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μία μικρή βελτίωση των εσόδων της χώρας, λόγω των μνημονίων που εφαρμόζονταν. Η αύξηση των έμμεσων φόρων πλήττουν δυσανάλογα το εισόδημα επηρεάζοντας περισσότερο τα φτωχότερα νοικοκυριά λόγω των περιορισμένων καταθέσεων που διαθέτουν και αδυνατούν ν' ανταπεξέλθουν στις περικοπές της κατανάλωσης. Το αποτέλεσμα επηρεάζει ολόκληρη την οικονομία αφού κλονίζεται η συνολική ζήτηση (βλέπε γράφημα 1.2).

Γράφημα 1.2

Άμεσοι και Έμμεσοι φόροι ως % ΑΕΠ 1965-2019

Πηγή: Χριστοδουλάκης (2021)

<https://www.ot.gr/2021/04/29/apopseis/opinion/pos-kyriarxise-i-emmaesi-forologia-stin-el-lada/?fbclid=IwAR0CTESLcxa5Yy4Un3J2aWM2Y-6hPNCUn2EbGaHi-DTU2dEOHVi6eeKSbmc>

1.3 Θεωρητική Προσέγγιση της Φορολογίας

1.3.1 Η έννοια του φόρου

Φόρος ονομάζεται η υποχρεωτική οικονομική εισφορά των πολιτών προς το κράτος. Το κράτος καλύπτει τις δαπάνες του, μέσω των υποχρεωτικών φόρων που επιβάλλει. Ο φόρος αντιστοιχεί σε μέρος του εισοδήματος των πολιτών και μεταβιβάζεται από τον πολίτη προς το κράτος, έτσι ώστε να μπορεί το κράτος να καλύψει τις κρατικές δαπάνες, και να εξασφαλίσει τα δημόσια αγαθά, δωρεάν προς τους πολίτες του. Οι άμεσοι φόροι διαφέρουν ανά φορολογούμενο ανάλογα με το εισόδημα που έχει. Οι φόροι αποτελούν ένα αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από

τον ιδιωτικό τομέα προς το δημόσιο. Ο φόρος δεν είναι υποχρεωτικός μόνο για τους υπηκόους του Κράτους, αλλά και από άλλους πολίτες που ζουν ή εργάζονται σ' αυτό. Μερίδιο φόρων, αποδίδουν και οι τουρίστες που επισκέπτονται μία άλλη χώρα, μέσω των έμμεσων φόρων σε αγαθά και υπηρεσίες. Ο αντικειμενικός σκοπός του φόρου δεν είναι μόνο η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών και η άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά είναι και η σταθεροποιητική ενίσχυση μιας χώρας, η βελτίωση της οικονομικής της ανάπτυξης και η ανακατανομή του πλούτου με σκοπό την μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της φορολογικής πολιτικής που εφαρμόζει. Υπάρχουν ποικίλες μορφές επιβολής φόρου, όπως ο φόρος εισοδήματος, ο Φ.Π.Α., ο φόρος των προϊόντων κατανάλωσης, ο φόρος στο πετρέλαιο, ο ΈΝΦΙΑ, κ.λ.π. (Σελλάς, 1989).

1.3.2 Γενικές αρχές ελληνικής φορολογίας: Περιγραφή των βασικών αρχών που διέπουν το Ελληνικό φορολογικό σύστημα

Το κράτος αναμφίβολα ασκεί εξουσία με την επιβολή φόρων, που υπόκειται σε κανόνες και περιορισμούς, θεσπίζοντας τους από την πολιτεία και οι οποίοι καθορίζουν τη φορολογική πολιτική κάθε αναπτυσσόμενου κράτους (Δοξαρά, 2018). Για την αποφυγή κατάχρησης της εξουσίας του κράτους κατά την εφαρμογή των τρόπων επιβολής και είσπραξης των φόρων, το Ελληνικό Σύνταγμα περιλαμβάνει ειδικές αρχές και δεσμεύσεις. Επιβάλλει έτσι τον νομοθέτη και την φορολογική διοίκηση, κατά την θέσπιση αυτών των κανονισμών και νόμων να τους τηρήσει. Οι αρχές αυτές ορίζουν τα όρια της φορολογικής εξουσίας και αντλούνται από το Σύνταγμα του κράτους δικαίου (Φορτσάκης και Σαββαΐδου, 2013).

Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος: «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», η οποία κατοχυρώνει την αρχή της φορολογικής και της νομικής ισότητας των πολιτών, λόγω ότι επιβάλλει την ίση μεταχείριση τους από το κράτος.

Οι κανόνες που επιτρέπουν την επιβολή των φόρων βασίζονται:

1. Στην αρχή της καθολικότητας του φόρου, δηλαδή η επιβολή του φόρου γίνεται σε όλους τους πολίτες χωρίς καμία διάκριση ή εξαίρεση.

2. Στην αρχή της παραγωγικότητας του φόρου, δηλαδή ο τρόπος που επιβάλλεται ο φόρος ώστε να επιτύχει τον σκοπό της επιβολής, αλλά και την είσπραξή του χωρίς να επιβαρύνει άσκοπα τους φορολογούμενους πολίτες.

3. Στην αρχή της απλότητας ώστε οι φορολογικές διατάξεις να είναι κατανοητές από τους φορολογούμενους αλλά και από τους εφαρμοστές των νόμων (Ταγκούλη, 2015).

4. Στην αρχή της προσφορότητας του φόρου. Για την εφαρμογή αυτής της αρχής απαιτείται η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών υποδομών και της ηλεκτρονικής επικοινωνίας, (τελευταία έχουν ενισχυθεί σημαντικά τα ηλεκτρονικά συστήματα της ΑΑΔΕ), ώστε να παρέχεται η ενημέρωση του φορολογούμενου άμεσα, για το φόρο που είναι υποχρεωμένος να πληρώσει, χωρίς να απαιτείται από εκείνον να δαπανήσει χρήμα και χρόνο για να ενημερωθεί. Το ίδιο ισχύει και για την πληρωμή των υποχρεώσεων του.

5. Στην αρχή του ευχερούς ελέγχου της επιβαλλόμενης φορολογίας. Ο φορολογούμενος θα πρέπει να έχει την δυνατότητα να αμύνεται χωρίς οικονομική επιβάρυνση κατά της φορολογικής αρχής για τυχόν λάθη, παραλείψεις ή αυθαιρεσίες. Χωρίς να φοβάται ότι θα έχει κάποιο κόστος αν υποβάλλει ένσταση κατά της απόφασης που θεωρεί ότι τον βλάπτει. Επιπλέον να γνωρίζει ότι αν προσφύγει σε όποια άλλη νόμιμη ενέργεια, δεν θα του στερήσει την θετική έκβαση της υπόθεσης του.

6. Στην αρχή της βεβαιότητας. Ο φόρος θα πρέπει να είναι σταθερός, για να εφαρμόζονται αποτελεσματικά οι φορολογικές διατάξεις. Η Αρχή της βεβαιότητας προστατεύει τον φορολογούμενο αφού κατοχυρώνει ότι, ο φόρος θα πρέπει να είναι γνωστός εκ των προτέρων, τόσο ως προς την ύπαρξή του και τον τρόπο επιβολής του, όσο και ως προς το ύψος και το μέγεθός του. Ο φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος του προηγούμενου από εκείνο κατά το οποίο επιβλήθηκε (Προύντζου, 2018).

7. Στην αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης, δηλαδή η επιβολή του φόρου να είναι ανάλογα με την δυνατότητα πληρωμής του, από τους φορολογούμενους.

8. Στην αρχή της αποφυγής της διπλής φορολογίας, σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο μεταξύ των κρατών (Ταγκούλη, 2015). Η αρχή αυτή δεν τηρείται όπως θα έπρεπε. Οι περισσότεροι φόροι επιβάλλονται συνήθως σε φόρους που ήδη υπάρχουν, με πρόσχημα την έκτακτη δημοσιονομική ανάγκη (Προύντζου, 2018).

1.4 Λειτουργίες και Ρόλοι των φόρων

1.4.1 Λειτουργίες των φόρων: Ανάλυση των διαφορετικών λειτουργιών που εκπληρώνουν οι φόροι στην οικονομία και την κοινωνία

Οι αρχές λειτουργίας των φόρων χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες με την βασικότερη την ταμειυτική λειτουργία. Όπως προαναφέρθηκε ο φόροι είναι υποχρεωτικοί και καταβάλλονται από όλους τους πολίτες προς το κράτος, με σκοπό οι δημόσιοι φορείς να μπορούν ν' ανταπεξέλθουν στις δαπάνες τους και να παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες στο κοινωνικό τους σύνολο (Γεωργακοπούλου, 2012). Ειδικότερα οι αρχές λειτουργίας που βασίζεται το φορολογικό σύστημα είναι: η ταμειυτική λειτουργία ή ταμειυτικός σκοπός των φόρων, οι αρχές της δικαιοσύνης, και οι διοικητικές αρχές της οικονομίας. Έτσι σύμφωνα με την ταμειυτική αρχή, ο φορολογούμενος θα πρέπει να γνωρίζει το ποσό που πρέπει να πληρώσει, δηλαδή να είναι καθορισμένο και να μην ορίζεται έκτακτα. Με την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης και της δίκαιης κατανομής του εισοδήματος, ο φορολογούμενος πρέπει να πληρώνει φόρους, ανάλογα με τα έσοδα και την οικονομική του κατάσταση. Η κοινωνική λειτουργία των φόρων, είναι ένα μέσον για την βελτίωση των ανισοτήτων και της αναδιανομής του εισοδήματος και του πλούτου. Με βάση τις διοικητικές αρχές η φορολογία θα πρέπει να επιβάλλεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί ο φορολογούμενος να την αποδώσει. Και τέλος με βάση την αρχή της οικονομίας θα πρέπει το αποτέλεσμα είναι καλύτερο, καταβάλλοντας μικρότερες θυσίες (Τότσης, 1993).

Η οικονομική λειτουργία των φόρων είναι ένα μέσον άσκησης α) οικονομικής πολιτικής όπου επιτυγχάνεται μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος, και β) σταθεροποίησης της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης και γ) βελτίωση της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας με μείωση της ανεργίας και του πληθωρισμού, (Προύντζου, 2018).

1.4.2 Διακρίσεις Φόρων: κατηγοριοποίηση των φόρων βάσει διαφορετικών κριτηρίων (άμεσοι, έμμεσοι, εισοδήματος, κατανάλωσης, κ.α.).

Οι φόροι χωρίζονται σε πραγματικούς και προσωπικούς φόρους (Θεοχαρόπουλος, 2002). Η διάκριση αυτή γίνεται με κριτήριο το ύψος της φορολογικής ύλης και την προσωπική κατάσταση του φορολογούμενου. Οι πραγματικοί φόροι επιβάλλονται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η οικογενειακή βάση του φορολογούμενου καθώς και η οικονομική του κατάσταση. Τέτοιοι φόροι είναι ο ΦΠΑ, ο Φόρος

μεταβίβασης ακινήτων και άλλοι ειδικοί φόροι οι οποίοι δεν λαμβάνουν υπόψη προσωπικά στοιχεία του φορολογούμενου. Αντίθετα, οι προσωπικοί φόροι λαμβάνουν υπόψη τους την προσωπική κατάσταση του φορολογούμενου αλλά και την οικονομική του κατάσταση. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι φόροι που αφορούν τα εισοδήματα, ο φόρος κληρονομιάς, δωρεάς κ.λ.π. (Χρυσαφή, 2014).

Στην συνέχεια οι φόροι με βάση τα πιο πάνω κριτήρια χωρίζονται:

α) Στους άμεσους φόρους που επιβάλλονται στα εισοδήματα των φορολογουμένων στηριζόμενοι σε φορολογική βάση. Στο παρακάτω 1.2 πίνακα απεικονίζεται το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις με τον φορολογικό συντελεστή που αναλογεί ανά εισόδημα αντίστοιχα, όπως ισχύει από 01.01.2020 και μετά. Στο ίδιο πίνακα, προκύπτει ότι το φορολογικό σύστημα που αφορά την φορολόγηση των εισοδημάτων είναι προοδευτικό, για το λόγο ότι ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται, καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση στην οποία εφαρμόζεται ο φορολογικός συντελεστής .

Πίνακας 1.2
Φορολογικός συντελεστής ανά εισόδημα

Φορολογητέο εισόδημα (σε ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %
0 - 10.000	9%
10.001 - 20.000	22%
20.001- 30.000	28%
30.001 - 40.000	36%
40.011 -	44%

Πηγή: Έκθεση ΑΑΔΕ

https://www.aade.gr/sites/default/files/2023-03/ekthesi_esodon_etous_2022.pdf

Οι άμεσοι φόροι χωρίζονται σε τρεις υποκατηγορίες λόγω της διαφορετικότητας υπολογισμού της βάσης του φόρου σε σχέση με το συντελεστή φορολόγησης.

Ειδικότερα έχουμε:

- i) Τον Προοδευτικό φόρο, όπου αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής καθώς αυξάνονται τα εισοδήματα που υπόκεινται σε φορολόγηση, (βλέπε πίνακα 1.2).
- ii) Τον Αναλογικό φόρο όπου ο φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός ανεξάρτητα από την μεταβολή των εισοδημάτων

iii) Τον Αντίστροφα προοδευτικό φόρο, ο οποίος εφαρμόζεται σπανίως καθότι δεν είναι καθόλου δίκαιος, λόγο ότι το φορολογούμενο βάρος είναι πιο μεγάλο για τους φορολογούμενους με μικρά εισοδήματα. Στο αντίστροφα προοδευτικό φόρο ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση (Έκθεση φορολογικών δαπανών, 2023).

Στο παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η φορολόγηση στην ακίνητη περιουσία οποία φορολογείται αυτοτελώς σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα, (βλέπε πίνακα 1.3)

Πίνακας 1.3
Φορολογικός συντελεστής ακίνητης περιουσίας

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία (σε ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %
0 - 12.000	15%
12.001 – 35.000	35%
35.001 -	45%

Πηγή: Έκθεση ΑΑΔΕ

https://www.aade.gr/sites/default/files/2023-03/ekthesi_esodon_etous_2022.pdf

Στους άμεσους φόρους συμπεριλαμβάνονται και τα μερίσματα, οι τόκοι καταθέσεων και τα δικαιώματα τα οποία φορολογούνται με συντελεστές 5%, 15% και 20%.

β) Η επόμενη κατηγορία των φόρων είναι οι έμμεσοι φόροι όπου θεωρούνται οι πιο σημαντικοί φόροι για κάθε Κράτος λόγω της αμεσότητας των εσόδων του. Οι έμμεσοι φόροι λαμβάνουν διαφορετικές μορφές. Οι κυριότεροι έμμεσοι φόροι στην Ελλάδα είναι οι δασμοί, ο φόρος προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ), και οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στο αλκοόλ, καπνό και καύσιμα, το τέλος χαρτοσήμου, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, ο φόρος κύκλου εργασιών. Το χαρακτηριστικό των έμμεσων φόρων είναι ότι το άτομο που αποδίδει τους φόρους, δεν είναι το ίδιο άτομο στο οποίο επιβάλλεται ο φόρος. Δηλαδή μεταβιβάζουν τους φόρους οι φορολογούμενοι σε άλλους με τους οποίους έχουν συναλλαγές. Για παράδειγμα ένα προϊόν που ξεκινά από την πρωτογενή παραγωγή το κράτος επιβάλλει Φ.Π.Α. στο παραγωγό του προϊόντος. Στην συνέχεια ο παραγωγός έχει την δυνατότητα να μεταβιβάσει τους φόρους στο τελικό αγοραστή του προϊόντος, αυξάνοντας την τιμή πώλησής του. Οι

έμμεσοι φόροι επιβάλλονται σε όλους και είναι ενσωματωμένοι στην τελική τιμή των προϊόντων ή των υπηρεσιών όπως ο Φ.Π.Α. (Τζούμας, 2009).

Οι έμμεσοι φόροι είναι ένας τρόπος άμεσης είσπραξης χρημάτων από την κυβέρνηση. Εν μέρει οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται λόγω της αναποτελεσματικότητας της κυβέρνησης, να φορολογήσει τα πραγματικά εισοδήματα των πολιτών και να πατάξει την φοροδιαφυγή και θεωρούνται πιο άδικοι φόροι σε σύγκριση με τους άμεσους. Ο λόγος είναι ότι όταν ο καταναλωτής αγοράζει ένα προϊόν επιβαρύνεται αυτόματα με Φ.Π.Α 24% χωρίς να εξετάζεται η φορολογική του βάση. Το ίδιο ποσό θα πληρώσουν όλοι οι καταναλωτές ανεξαρτήτου εισοδήματος. Το ίδιο ισχύει και για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης που αφορούν τα καύσιμα, τα τσιγάρα, και τα ποτά. Όμως οι υψηλοί έμμεσοι φόροι προκαλούν μεγαλύτερη φοροδιαφυγή. Ο υψηλός συντελεστής φορολογίας δημιουργεί τα λεγόμενα «παζάρια» μεταξύ των καταναλωτών και των εμπόρων. Έτσι οι αγορές προϊόντων γίνονται χωρίς απόδειξη με κίνητρο την χαμηλότερη τιμή. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης οι οποίοι είναι πολύ αυξημένοι, δημιουργούν το λαθρεμπόριο στα καύσιμα, στα τσιγάρα και στα ποτά φέρνοντας απώλειές στο Κράτος.

Από την άλλη αν υπάρξει μείωση του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, ίσως να μην την επωμιστεί ο καταναλωτής αλλά η επιχείρηση που διαθέτει προς πώληση τα προϊόντα της. Στην Ελλάδα είχε συμβεί κάτι ανάλογο, το 2015, όταν η Κυβέρνηση αποφάσισε να μειώσει το ΦΠΑ σε ορισμένα προϊόντα. Η μείωση του ΦΠΑ δεν έφερε τα προσδοκόμενα αποτελέσματα, που είχε υπολογίσει η Κυβέρνηση, με στόχο την ανάκαμψη της οικονομίας. Στην μείωση του ΦΠΑ είχε προβεί πριν από την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και συγκεκριμένα το 2011 όπου μείωσε το ΦΠΑ με σκοπό να ενθαρρύνει το καταναλωτή και να υποστηρίξει την οικονομία. Όμως δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα που είχε προβλέψει, για το λόγο ότι οι επιχειρήσεις δεν μετέφεραν την μείωση του ΦΠΑ στους καταναλωτές μειώνοντας τις τιμές των προϊόντων τους, αλλά επωφελήθηκαν οι ίδιες από αυτήν την μείωση. Η Ισπανία εφάρμοσε και εκείνη την ίδια πολιτική μείωσης του ΦΠΑ σε ορισμένα είδη και υπηρεσίες. Τα αποτελέσματα ήταν ίδια όπως στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ελλάδας.

Η μείωση του ΦΠΑ μόνο, δεν μπορεί να επιφέρει ανάκαμψη στην οικονομία. Συμβάλλουν και άλλοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα αν επιχειρήσεις, επιθυμούν να μεταφέρουν τυχόν μείωση των φορολογικών συντελεστών στα προϊόντα τους ή την καρπώνονται οι ίδιες, καθώς και οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούν την

δεδομένη στιγμή που αποφασίζει η Κυβέρνηση να μειώσει το ΦΠΑ, το οποίο θα εξεταστεί στα επόμενα κεφάλαια (epilogic.gr). Συνεπώς, το Κράτος πρέπει να αποφασίζει κάθε φορά ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά.

1.5 Μετακύλιση και επιδράσεις των Φόρων

1.5.1 Μετακύλιση των φόρων: Εξήγηση του φαινομένου της μετακύλισης φόρου και της επίδρασης του στην τελική τιμή των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Με το όρο μετακύλιση φόρου, εννοούμε την μετάθεση του φόρου από τον ένα φορολογούμενο στον άλλο. Η μετακύλιση του φόρου επιτρέπει την αναπροσαρμογή των όρων που υποχρεώνεται ο φορολογούμενος να τον αποδώσει στο κράτος. Για παράδειγμα όταν ένα προϊόν βρίσκεται στο αρχικό στάδιο διάθεσης του προς πώληση (Σταματόπουλος, 2013). Ο παραγωγός όπου του έχει επιβληθεί φόρος παραγωγής θα μετακυλίσει αυτόν τον φόρο στον χονδρέμπορο αυξάνοντας την τιμή του προϊόντος, στην συνέχεια αυτός με την σειρά του θα αυξήσει την τιμή του προϊόντος συμπεριλαμβάνοντας έτσι τον φόρο στους λιανοπωλητές και οι τελευταίοι στους καταναλωτές. Οι καταναλωτές μπορούν να αντιδράσουν στην μετακύλιση του φόρου μειώνοντας την κατανάλωση του προϊόντος. Έτσι θα αναγκάσουν τους ενδιαμέσους εμπόρους αλλά και τον παραγωγό ν' απορροφήσει ένα μερίδιο του φόρου μειώνοντας την τιμή του προϊόντος. Η μετακύλιση των φόρων πραγματοποιείται με τους έμμεσους φόρους και η πρόθεση τους είναι να επιβαρύνουν τους τελικούς καταναλωτές.

Η μετακύλιση διακρίνεται σε: α) μετακύλιση προς τα μπρος, όταν ο φόρος μετακινείται στους τελικούς καταναλωτές με αύξηση των τιμών και των προϊόντων και β) μετακύλιση προς τα πίσω, όπου ο φόρος μεταβιβάζεται. Συγκεκριμένα, στην μετακύλιση προς τα πίσω, ο φορολογούμενος στον οποίο ανήκει ή μετακινηθεί το φορολογικό βάρος το μετακυλύει σε αυτούς με τους οποίους έρχεται σε συναλλαγή σε κάποιο χρονικά προγενέστερο σημείο της παραγωγικής διαδικασίας στους παραγωγούς, με μείωση των καθαρών αμοιβών τους. Ανάλογα με το μέγεθος της μετακύλισης των διάφορων κατηγοριών φόρων, επηρεάζεται και ο τρόπος φορολόγησης (Φλώρος, 2010).

1.6 Συμπεράσματα/ Σύνοψη κεφαλαίου

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας έγινε επεξήγηση των βασικών εννοιών της φορολογίας. Από την ιστορική αναδρομή που έγινε προκύπτει ότι στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδος έχουν γίνει πολλές αλλαγές και τροποποιήσεις με

σκοπό να είναι όσο το δυνατόν πιο δίκαιο στην φορολόγηση των πολιτών. Μέρος αυτών των αλλαγών ήταν και οι αλλαγές της φορολογικής κλίμακας. Στα επόμενα κεφάλαια ακολουθεί η συγκριτική ανάλυση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδος σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης.

Κεφάλαιο 2

Συγκριτική ανάλυση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

2.1 Ιστορική πλαίσιο και κανονιστικό περιβάλλον.

Για την αποφυγή των διακρίσεων μεταξύ των κρατών μελών και την ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, σημαντικό ρόλο έχει η φορολογία. Ο λόγος είναι ότι οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. και οι εθνικές φορολογικές πολιτικές που δημιουργούν ανταγωνισμό και διακρίσεις στις επενδύσεις μεταξύ των κρατών. Έτσι προτεραιότητα της Ε.Ε. από την ίδρυσή της, είναι η ανάπτυξη μιας ενιαίας αγοράς εφαρμόζοντας κοινούς κανόνες. Όμως η εθνική νομοθεσία που εφαρμόζουν τα κράτη επηρεάζει το σκοπό της Ε.Ε. (ec.europa.eu).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν εμπλέκεται στην είσπραξη των φόρων ή στο καθορισμό των φορολογικών συντελεστών του κάθε κράτους. Το φορολογικό σύστημα της κάθε χώρας και το ποσό που θα καταβάλλει ο κάθε πολίτης, το αποφασίζει η κυβέρνηση της χώρας του, η οποία καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα δαπανηθούν τα έσοδα των φόρων που εισπράττονται. Ο έλεγχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιορίζεται στους εθνικούς φορολογικούς κανόνες που αφορούν τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές ώστε να διασφαλίζεται η ελεύθερη διακίνηση των αγαθών μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ίση μεταχείριση των επιχειρήσεων έναντι των ανταγωνιστών άλλων χωρών, και την αποφυγή διακρίσεων σε βάρος των καταναλωτών των χωρών της Ε.Ε. (taxfoundation.org, 2023).

Ως προς την άμεση φορολογία η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ορίσει κάποια εναρμονισμένα πρότυπα που αφορούν τη φορολογία των νομικών και φυσικών προσώπων. Τα κράτη μέλη από την πλευρά τους έχουν θεσπίσει κοινά μέτρα για την αποφυγή της φορολογίας και της διπλής φορολόγησης. Η φορολογική εναρμόνιση είναι απαραίτητη για τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το λόγο ότι παρότι έχουν κοινό νόμισμα δεν έχουν ίδια κοινή φορολογική πολιτική και τις ίδιες δαπάνες ως κράτη (european-union).

Για την έμμεση φορολογία η ΕΕ έχει εναρμονίσει νομοθεσίες που αφορούν τον ΦΠΑ και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Σκοπός της είναι, η πάταξη του αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών της, από τους διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές και τα συστήματα φορολόγησης που ασκεί η κάθε χώρα, δίνοντας αθέμιτο πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις μιας χώρας, έναντι των υπολοίπων χωρών (Βαβούρας, 2019).

Ο όρος, «εναρμόνιση φορολογικών συστημάτων» σημαίνει, ενοποίηση των φόρων και των μέτρων φορολογικής πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών χωρίς αυτό να σημαίνει την πλήρη εξάλειψη των διαφορών στα φορολογικά συστήματα. Μ' αυτό τον τρόπο το φορολογικό σύστημα επιτυγχάνει τους στόχους για ελεύθερη κυκλοφορία, κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών (Παπαγιάννης, 2016).

2.1.1. Ιστορική αναδρομή της Ε.Ε.

Η συνεργασία των κρατών για μια ενιαία οικονομικά Ευρώπη, φαίνεται να αρχίζει λίγο μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, λόγο ότι όλα τα κράτη ήταν εξουθενωμένα. Ειδικότερα το 1948 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, ο οποίος στην συνέχεια έγινε γνωστός το 1961 με την ονομασία «Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης», (Ο.Ο.Σ.Α.). Η διασφάλιση της Ειρήνης μεταξύ των Κρατών μελών και της οικονομικής ανάπτυξης, συμφωνήθηκε το 1950 με την συνθήκη Ε.Κ.Α.Χ., Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Ιδρυτικά της μέλη είναι: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δ. Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Το 1957, με τη Συνθήκη της Ρώμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) ή «Κοινή Αγορά», από τις αντιπροσωπείες των κρατών μελών της ΕΚΑΧ (Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία). Με την ίδρυσή της Ε.Ο.Κ., τα κράτη μέλη εκχώρησαν το κυριαρχικό δικαίωμα της δασμολογικής πολιτικής, το οποίο περιήλθε στη δικαιοδοσία των οργάνων της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (www.euroopa.eu).

Το 1989 με την πτώση του τοίχους του Βερολίνου, ενώθηκε η Δυτική με την Ανατολική Γερμανία, ολοκληρώνοντας το άνοιγμα των συνόρων. Η πτώση του τοίχους του Βερολίνου, είχε επηρεάσει σε παγκόσμιο επίπεδο την οικονομία. Οι Η.Π.Α. από την πλευρά τους δήλωσαν, ότι αυτή η κίνηση σκοπό είχε την αποδυνάμωση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η πτώση του τοίχους δημιούργησε και εσωτερικά προβλήματα μεταξύ της Δυτικής και Ανατολικής Γερμανίας, λόγω των ανισοτήτων που υπήρξαν μεταξύ τους, καθώς η Δυτική Γερμανία ήταν πιο αναπτυγμένη, και με χαμηλή ανεργία.

Για την εξομάλυνση αυτών των ανισοτήτων η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανέλαβε ένα μεγάλο κόστος, χωρίς να έχει βοήθεια από την Ε.Ε. (Μαρέδης, 2019).

Η ενοποίηση της Γερμανίας στην συνέχεια έφερε την ισχυροποίηση της και την άνοδο του γερμανικού μάρκου, κατέχοντας πλέον σημαντική θέση την Ε.Ε. Το 1992 με την συνθήκη του Μάαστριχτ θεσμοθετήθηκαν τα κριτήρια για Οικονομική Νομισματική Ένωση. Η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ε.Ε. το 1981 και στην συνέχεια προστέθηκαν αρκετές ακόμη χώρες (Βοσκόπουλος, 2009).

2.2 Κανόνες φορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ως προς την άμεση φορολογία, τα κράτη μέλη εφαρμόζοντας την αρχή της επικουρικότητας έχουν την ελευθερία λήψης αποφάσεων για την άμεση φορολόγηση, τηρώντας όμως την συμφωνία της Ε.Ε. Οι άμεσοι φόροι είχαν ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια σχεδόν σ' όλα τα Κράτη μέλη, ιδιαίτερα στο φόρο εισοδήματος των φυσικών προσώπων και στα κέρδη των επιχειρήσεων. Έχουν γίνει αρκετές μελέτες στην δεκαετία του 60, οι οποίες μελέτες εστιάζουν στην επίδραση της άμεσης φορολογίας, στην ανταγωνιστικότητα των κρατών, και στην εύρεση τρόπων για την επιβολή ενός κοινού φορολογικού συστήματος.

Το 1990 εκδόθηκαν δύο οδηγίες που αφορούσαν την φορολόγηση των επιχειρήσεων. Ειδικότερα αφορούσαν την διασυννοριακή συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων, εστιάζοντας η πρώτη εκ των δύο στις συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων και τη μείωση του όρου εισοδήματος, βοηθώντας έτσι την αναδιάρθρωση αυτών από διάφορα κράτη. Η δεύτερη οδηγία αφορούσε την διπλή φορολόγηση των κερδών των θυγατρικών και εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες και τον τρόπο εξάλειψης αυτού. Το 1996 έγινε νέα προσέγγιση στον τρόπο φορολόγησης των επιχειρήσεων και το 1998 θεσμοθετήθηκε κώδικας δεοντολογίας και συγκρότησης ομάδας έρευνας, με στόχο την πάταξη της αθέμιτης φορολόγησης των επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα από τις μελέτες που έχουν γίνει καταλήγουν ότι τα περισσότερα θέματα που επηρεάζουν αρνητικά τις επιχειρήσεις αφορούν την προσαρμογή σε διαφορετικά καθεστώτα και ρυθμίσεις της εσωτερικής αγοράς. Γι' αυτό και τέθηκαν οι προτάσεις για την δημιουργία μιας ενιαίας φορολογικής βάσης για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένας ακόμη λόγος εφαρμογής της ενιαίας φορολογικής βάσης είναι η καταπολέμηση της φοροαποφυγής, λόγο ότι τα εθνικά φορολογικά συστήματα, αφήνουν κενά (Δριτσάκη, 2005).

Ως προς την έμμεση φορολογία, η νομοθεσία της ΕΕ είναι πιο αυστηρή, προσπαθώντας να εφαρμόσει την φορολογική εναρμόνιση μεταξύ των κρατών. Η αντιμετώπιση της έμμεσης φορολογίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει δύο πλευρές. Η μία πλευρά της, υποστηρίζει την ύπαρξη του ανταγωνισμού των κρατών που έχουν διαφορετικά εθνικά φορολογικά συστήματα και από την άλλη σε περίπτωση που κάποιο κράτος μέλος εμφανίσει απότομη αύξηση που να σχετίζεται με την φορολογική της αντιμετώπιση και των διαφορετικών φορολογικών συντελεστών της, τότε η ΕΕ επεμβαίνει και επιδιώκει την εξομάλυνση και την εναρμόνιση μεταξύ των κρατών.

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), είναι ο βασικότερος έμμεσος φόρος όπου μαζί με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης το 1992 εναρμονίστηκε στο πλαίσιο της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς. Το 1977 συμφωνήθηκε μεταξύ των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια κοινή φορολόγηση για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που διακινούνται και παρέχονται μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. έχοντας σκοπό την εξάλειψη των προβλημάτων του αθέμιτου ανταγωνισμού λόγω της διαφορετικής φορολόγησης.

Μετά την δημιουργία της Ο.Ν.Ε., οι αγορές εντός της ΕΕ, δεν επιβαρύνονται με το φόρο προστιθέμενης αξίας, καθώς κάτι τέτοιο σε μια ενιαία οικονομία, δεν έχει νόημα, δημιουργώντας έτσι ένα κίνητρο ανάπτυξης και κινητικότητας στην ενιαία αγορά της Ε.Ε., με οδηγό πάντα την φορολογική εναρμόνιση. Τα μέλη της ΟΝΕ είναι επισήμως 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά με την στενή έννοια περιορίζονται στα είκοσι (20) κράτη, δηλαδή αυτά που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως νόμισμά τους. Οι χώρες αυτές είναι: η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Φινλανδία. Η Κροατία έγινε μέλος της ζώνης του Ευρώ στις 01/01/2023. Ενώ η Βουλγαρία, η Δανία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία δεν έχουν εισάγει ακόμη το ευρώ ως κύριο νόμισμα της χώρας τους.

2.3 Οικονομικά δεδομένα και Φορολογικά Έσοδα

2.3.1 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες του ΟΟΣΑ

Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας στηρίζεται στην δομή του φορολογικού της συστήματος. Ένα καλά δομημένο σύστημα, έχει την δυνατότητα να φέρει οικονομική ανάπτυξη σε μια χώρα. Οι φορολογούμενοι σε ένα τέτοιο σύστημα, συμβιβάζονται και πληρώνουν τους φόρους που αντιστοιχούν σ αυτούς, συμβάλλοντας έτσι στα έσοδα

της χώρας τους. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή το φορολογικό σύστημα μιας χώρας, δεν είναι σωστά δομημένο και οι αποφάσεις που λαμβάνει δεν είναι ξεκάθαρες, συνήθως είναι περισσότερο δαπανηρό και λειτουργεί αρνητικά στην εγχώρια οικονομία.

Οι περισσότερες χώρες αναγνωρίζουν αυτά τα προβλήματα και προσπαθούν να τα διορθώσουν μέσω των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιούν στο φορολογικό σύστημα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση του οριακού φορολογικού συντελεστή, του εταιρικού και του ατομικού εισοδήματος στις χώρες του ΟΟΣΑ. Τα υψηλότερα έσοδα οι περισσότερες χώρες τα εισπράττουν από φόρους ευρείας βάσης, όπως οι φόροι επί των μισθωτών υπηρεσιών και ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Πρόσφατα αρκετές χώρες έχουν προβεί σε αλλαγές στο φορολογικό τους σύστημα, όμως δεν είχαν όλες θετικά αποτελέσματα στην οικονομία τους.

Για παράδειγμα οι ΗΠΑ και η Γαλλία, μείωσαν τους φορολογικούς συντελεστές τους επί των εταιρικών εισοδημάτων κατά αρκετές ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η Κολομβία, τους αύξησε. Οι αλλαγές που έκανε η Πορτογαλία βελτίωσαν την εταιρική φορολογική της βάση σε σχέση με το Βέλγιο που οι αλλαγές στο φορολογικό της σύστημα την έκαναν λιγότερο ανταγωνιστική.

Άλλες πάλι καταργούν τις προσωρινές βελτιώσεις που είχαν προβεί στις εταιρικές φορολογικές βάσεις τους, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Χιλή. Στις αλλαγές του φορολογικού συστήματος σημαντικό ρόλο έχει διαδραματίσει, η πανδημία του COVID-19 όπου πολλές χώρες αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε προσωρινές αλλαγές στα φορολογικά τους συστήματα. Μετά την πανδημία οι χώρες επανεξετάζουν τον τρόπο που θα μπορέσουν να επανέλθουν στην οικονομική ανάπτυξη, λαμβάνοντας αποφάσεις για καλύτερη δόμηση των φορολογικών τους συστημάτων με σκοπό την είσπραξη περισσότερων εσόδων.

Ο τρόπος που έχει δημιουργήσει η κάθε χώρα τα φορολογικά της συστήματα παρουσιάζει διαφορετικότητα μεταξύ των κρατών μελών του ΟΟΣΑ και αυτός είναι και ο λόγος που θα προσεγγίσουμε τις χώρες αυτές, μέσω του Δείκτη Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας. Ο δείκτης αυτός συγκρίνει τα φορολογικά συστήματα των χωρών του ΟΟΣΑ ως προς την ανταγωνιστικότητα και την ουδετερότητά τους. Στόχος του δείκτη είναι η μέτρηση του βαθμού που συμφωνεί το φορολογικό σύστημα μιας χώρας με τις αρχές της φορολογικής πολιτικής, ως προς την ανταγωνιστικότητα και την ουδετερότητα.

Για να είναι ανταγωνιστική μια χώρα θα πρέπει ο οριακός φορολογικός συντελεστής της, ως προς την εταιρικότητα αλλά και το ατομικό εισόδημα να είναι χαμηλός. Μέσω της ενιαίας αγοράς όπως προαναφέρθηκε οι επιχειρήσεις μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε όποια χώρα επιθυμούν με σκοπό τα κέρδη τους. Για το λόγο αυτό επιλέγουν χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές ώστε να έχουν μεγαλύτερα κέρδη από την επιχείρησή τους. Όσες περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν σε μια χώρα τόσο μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη έχει η χώρα αυτή σε σχέση με άλλες χώρες που έχουν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές με αποτέλεσμα να μην είναι τόσο ελκυστικές στους επενδυτές. Από την άλλη η υψηλή φορολόγηση μπορεί να φέρει αντίθετα αποτελέσματα στα έσοδα του κράτους, καθώς μπορεί να εμποδίσει τις εγχώριες επενδύσεις και να επιφέρει υψηλή φοροαποφυγή, (taxfoundation.org).

Στο παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι η Εσθονία έχει τον καλύτερο και το πιο ανταγωνιστικό φορολογικό σύστημα στον ΟΟΣΑ, εδώ και μια δεκαετία. Ο λόγος είναι ότι το φορολογικό της σύστημα έχει τα εξής πλεονεκτήματα: α) συντελεστή φορολόγησης εταιρικού εισοδήματος 20%, ο οποίος εφαρμόζεται μόνο στα διανεμόμενα κέρδη, β) ενιαίο φορολογικό συντελεστή 20% επί του εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο οποίος δεν αφορά τα έσοδα από μερίσματα, γ) ο φόρος ιδιοκτησίας αφορά μόνο την αξία της γης και όχι την αξία των ακινήτων ή του κεφαλαίου και δ) το φορολογικό σύστημα της Εσθονίας εξαιρεί από την εγχώρια φορολόγηση το 100% των κερδών που αποκομίζουν από το εξωτερικό εγχώριες εταιρείες, θέτοντας ελάχιστους περιορισμούς. Εκτός όμως από την Εσθονία, υπάρχουν και άλλες χώρες που είναι ψηλά στον πίνακα κατάταξης του 2023. Όπως η Λετονία η οποία κατέχει την δεύτερη θέση στον πίνακα. Ακολουθεί το σύστημα της Εσθονίας ως προς την εταιρική φορολόγηση, το οποίο είναι πολύ αποτελεσματικό και εφαρμόζεται ταυτόχρονα με το σύστημα φορολόγησης από μισθωτή εργασία.

Το φορολογικό σύστημα της Νέα Ζηλανδίας την κατατάσσει στην τρίτη θέση, η οποία επιβάλλει αρκετά χαμηλό φορολογικό συντελεστή ατομικών εισοδημάτων, εξαιρώντας τα κεφαλαιακά κέρδη (με συνολικό ανώτατο συντελεστή 39%). Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας είναι σε μία ευρεία βάση, χωρίς να φορολογεί τις κληρονομίες, μεταβιβάσεις ιδιοκτησίας, περιουσιακά στοιχεία ή χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. Την τέταρτη θέση κατέχει η Ελβετία, όπου η εταιρική φορολογία έχει αρκετά χαμηλό συντελεστή, 19,7%, χαμηλό φόρο κατανάλωσης όπως και τον φορολογικό συντελεστή φυσικών προσώπων, με μερική εξαίρεση από τη φορολόγηση τα κεφαλαιακά κέρδη.

Το Λουξεμβούργο είναι πέμπτο στην λίστα με φόρο κατανάλωσης ευρείας βάσης και ανταγωνιστικό σύστημα διεθνούς φορολόγησης. Τελευταία στον πίνακα κατάταξης βρίσκεται η Κολομβία η οποία έχει το λιγότερο ανταγωνιστικό φορολογικό σύστημα στον ΟΟΣΑ. Οι φόροι που επιβάλλει η Κολομβία είναι: α) φόρος καθαρής περιουσίας, β) φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και έχει τον υψηλότερο συντελεστή εταιρικής φορολόγησης που φτάνει στο 35%. Επιπλέον ο ΦΠΑ φτάνει περίπου το 40% της τελικής κατανάλωσης, αφήνοντας κενά στην εφαρμογή αυτής της φορολογικής πολιτικής.

Το φορολογικό σύστημα της Ιταλίας δεν είναι καθόλου ανταγωνιστικό, λόγο ότι επιβάλλει πολλούς φόρους περιουσίας με διαφορετική επιβάρυνση ο κάθε ένας. Οι φόροι είναι στις μεταβιβάσεις ακίνητης περιουσίας, στις περιουσίες θανόντων, κληρονομίες και στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, καθώς και στην επιβολή φόρου περιουσίας σε συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία. Ο ΦΠΑ της Ιταλίας είναι 22%.

Όσο πιο κάτω είναι στην λίστα του δείκτη οι χώρες, τόσο πιο υψηλούς οριακούς φορολογικούς συντελεστές επιβάλλουν στα εισοδήματα όπου κυμαίνονται μεταξύ του 25,82% και του 35% στα εταιρικά έσοδα ενώ στην φορολόγηση ατομικού εισοδήματος κυμαίνεται από 13 έως 21 φορές περισσότερο από το μέσο εισόδημα. Υψηλό φόρο ατομικού εισοδήματος έχει και η Ιρλανδία, ενώ ο συντελεστής εταιρικής φορολόγησης είναι χαμηλός.

Αναλυτικά στο παρακάτω πίνακα αναπτύσσονται οι χώρες με τις θέσεις που κατέχουν για το έτος 2023, (βλέπε πίνακα 2.1).

Πίνακας 2.1
Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2023

Χώρα	Γενική Κατάταξη	Συνολική Βαθμολογία	Κατάταξη Εταιρικών Φόρων	Κατάταξη Φόρων Φυσικών Προσώπων	Κατάταξη Φόρων Κατανάλωσης	Κατάταξη Φόρων Ιδιοκτησίας	Κατάταξη Κανόνων Διασυννοριακής Φορολόγησης
Εσθονία	1	100,0	2	1	15	1	11
Λετονία	2	88,5	1	3	27	5	9
Νέα Ζηλανδία	3	86,1	29	5	1	8	19
Ελβετία	4	84,7	10	9	3	36	1
Τσεχία	5	81,2	6	4	25	6	10
Λουξεμβούργο	6	78,9	23	21	7	14	5
Τουρκία	7	78,6	11	7	13	22	7
Ισραήλ	8	78,3	13	23	11	11	8
Λιθουανία	9	76,6	3	10	30	7	22
Αυστραλία	10	75,9	32	14	9	4	21
Ουγγαρία	11	75	4	6	38	23	3
Σλοβακία	12	74,3	18	2	29	3	30
Σουηδία	13	73,3	8	20	21	10	13
Ολλανδία	14	70,6	25	19	16	21	4
Καναδάς	15	69,8	24	24	8	25	15
Σλοβενία	16	66,6	7	13	31	24	18
Νορβηγία	17	66,6	14	27	23	15	12
Γερμανία	18	66,6	31	35	14	12	6
Φινλανδία	19	66,5	9	25	24	19	20
Αυστρία	20	65,3	20	30	17	16	16
ΗΠΑ	21	65,0	22	22	4	29	35
Κόστα Ρίκα	22	64,8	36	33	5	9	31
Κορέα	23	61,6	26	37	2	32	26
Ιαπωνία	24	61,5	30	34	6	26	25
Ελλάδα	25	61,4	19	8	33	28	23
Μεξικό	26	60,1	27	28	12	2	38
Βέλγιο	27	60,0	15	11	22	30	33
Ιρλανδία	28	58,9	5	31	34	17	34
Δανία	29	58,5	17	36	20	18	29
Ηνωμένο Βασίλειο	30	56,1	28	26	35	35	2
Ισπανία	31	55,8	33	17	19	37	17
Ισθονδία	32	55,5	12	18	28	34	32
Πολωνία	33	55,3	16	12	36	31	27
Πορτογαλία	34	52,1	37	29	26	20	28
Χιλή	35	50,5	35	38	10	13	37
Γαλλία	36	49,1	34	32	32	33	14
Ιταλία	37	48,4	21	16	37	38	24
Καθολμβία	38	46,4	38	15	18	27	36

Πηγή: Mengden (2023)

<https://kefim.org/wp-content/uploads/2020/07/Δείκτης-Διεθνούς-Φορολογικής-Ανταγωνιστικότητας-2023.pdf>

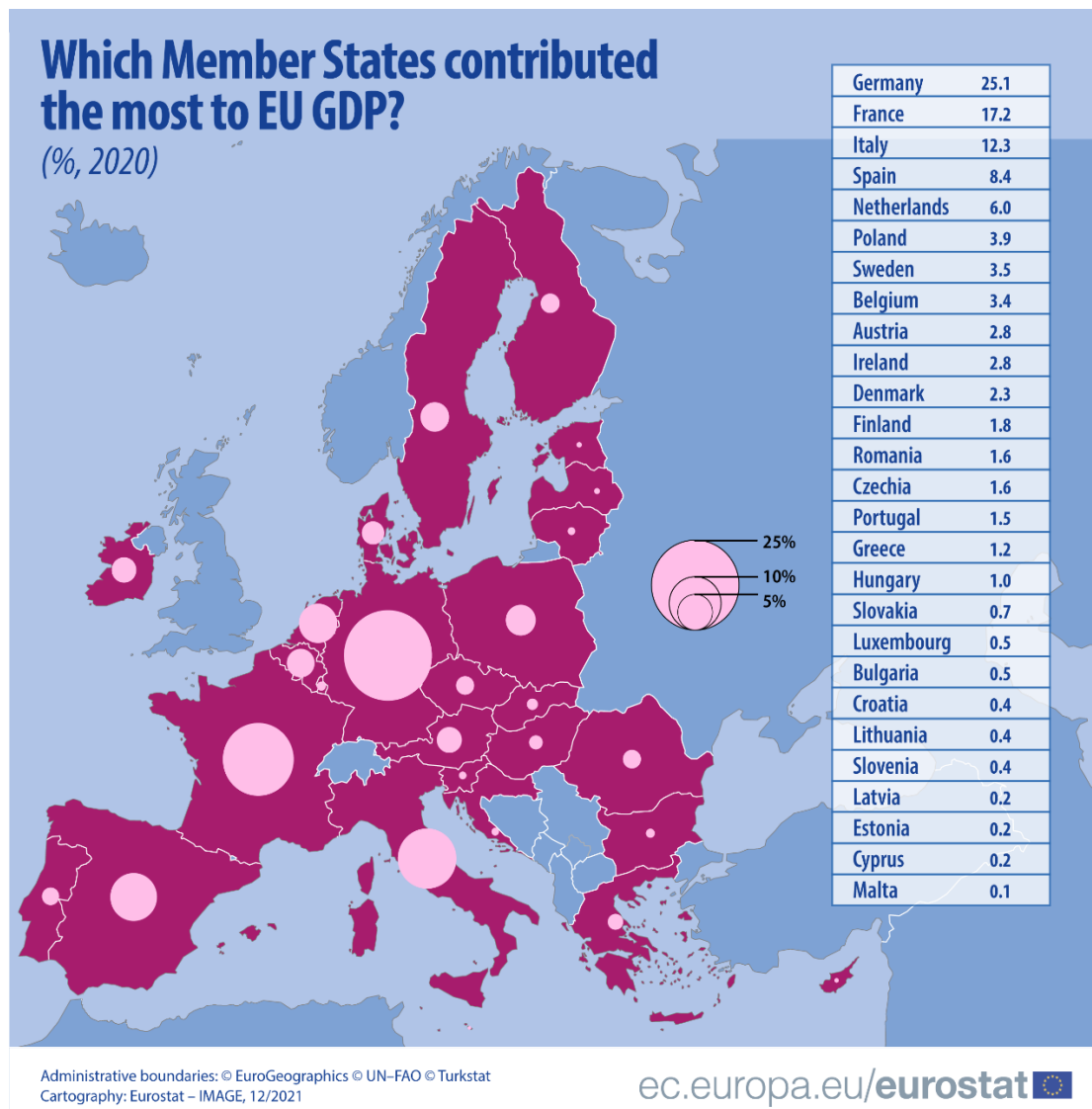
2.3.2 Συσχετισμός Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και Οικονομικών Δεικτών Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο ορισμός του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) είναι το βασικότερο μακροοικονομικό μέγεθος και μετρά την συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σ' ένα συγκεκριμένο έτος. Ανάλογα με την ποσότητα παραγωγής αγαθών σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, προκύπτουν στοιχεία για το βιοτικό επίπεδο μιας χώρας. Για να γίνει σύγκριση της παραγωγικής ικανότητας μιας οικονομίας από περίοδο σε περίοδο πρέπει πρώτα ν' εκφραστούν σε κοινή μονάδα μέτρησης τα αγαθά, αποτιμώντας την αξία τους σε χρηματικές μονάδες. Αυτό γίνεται αν πολλαπλασιάσουμε την ποσότητα ενός προϊόντος επί την τιμή του, τότε η συνολική αξία που προκύπτει είναι η αξία σε χρηματικές μονάδες. Το συνολικό άθροισμα της αξίας όλων των επί μέρους αγαθών, δίνει την συνολική εικόνα μιας οικονομίας και ονομάζεται Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Ο όρος εγχώριος δηλώνει ότι η παραγωγή των προϊόντων γίνεται στην επικράτεια της χώρας χωρίς να εξετάζει τον τόπο κατοικίας του παραγωγού.

Αναφέροντας τον όρο προστιθέμενη αξία των αγαθών και των υπηρεσιών, αναφέρεται στην αξία των αγαθών και των υπηρεσιών μιας χώρας, η οποία προκύπτει αν αφαιρεθεί η ενδιάμεση ανάλωση, δηλαδή τα υλικά που απαιτούνται για την παραγωγή των τελικών προϊόντων. Το Α.Ε.Π., είναι ένα μέτρο ως προς το εισόδημα που αποκτάται από την παραγωγή των αγαθών ή το συνολικό ποσό που δαπανάται για τα τελικά αγαθά και υπηρεσίες. Η αξία του ΑΕΠ μεταβάλλεται όταν μεταβάλλεται η παραγωγή σε όγκο αλλά και όταν μεταβάλλονται οι τιμές. Για το λόγο αυτό μετράμε το πραγματικό ΑΕΠ αποτιμώντας το, σε σταθερές τιμές ή σε τιμές ενός έτους βάσης.

Ακολουθεί συγκριτική ανάλυση του ΑΕΠ μεταξύ των χωρών του ΟΑΣΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με την Ελλάδα (ec.europa.eu/Eurostat).

Χάρτης 2.1:
Συγκριτική ανάλυση των Χωρών του ΟΑΣΑ

Πηγή: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=505846>

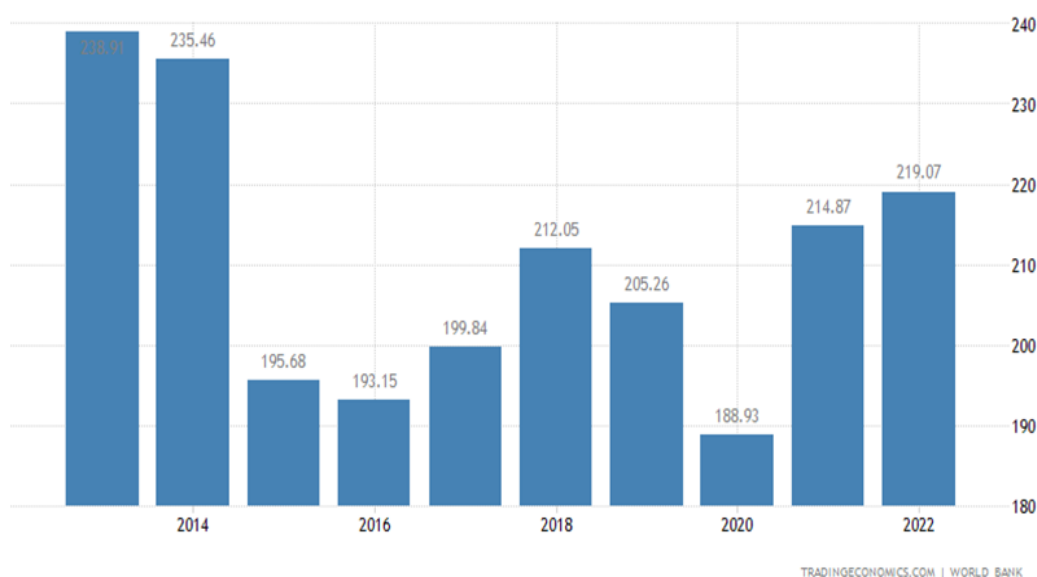
Στον παραπάνω χάρτη, παρατηρούμε τις 27 χώρες της Ε.Ε. Το 2020 το ΑΕΠ της Ε.Ε. άγγιξε περίπου τα 13.400 δις. ευρώ σε τρέχουσες τιμές, δηλαδή το ψηλότερο στην τελευταία δεκαετία με 7,6 %. Το πραγματικό ΑΕΠ όμως, ήταν αρκετά χαμηλότερο το 2020 σε σχέση με το έτος 2019 που έφτασε τα 5,9 %. Με βάση το έτος 2008 η πρώτη μείωση του ΑΕΠ της Ε.Ε. ξεκίνησε το 2009 όπου η μείωση του ήταν 4,3%.

Πιθανόν αιτία της μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ να ήταν η πανδημία και οι περιορισμοί που αναγκαστικά έπρεπε να ληφθούν για την αποφυγή της εξάπλωσης της νόσου. Η Γερμανία παρέμεινε ψηλά στο ποσοστό του ΑΕΠ με 25,1%, ακολουθεί η Γαλλία με 17,2%, η Ιταλία με 12,3%, η Ισπανία με 8,4% και οι Κάτω χώρες με 6,0%.

Οι χώρες αυτές συνέβαλαν περισσότερο στο ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τελευταία στην λίστα βρίσκεται η Μάλτα με ποσοστό 0,1%, η Εσθονία, η Κύπρος και η Λετονία με ποσοστό 0,2%, η Κροατία, η Λιθουανία και η Σλοβενία με ποσοστό 0,4%, η Βουλγαρία και το Λουξεμβούργο με ποσοστό 0,5% και οι δύο μαζί και τη Σλοβακία με 0,7%. Τα Κράτη-μέλη που παρουσίασαν μεγαλύτερη μείωση του ΑΕΠ είναι η Ισπανία με ποσοστό -10,8% με την Ελλάδα να ακολουθεί με -9,0%, την Ιταλία με -8,9 %, την Πορτογαλία -8,4 %, τη Μάλτα -8,2 %, την Κροατία -8,1 % και τη Γαλλία -7,9 %. Η μόνη χώρα της ΕΕ που σημείωσε αύξηση του ΑΕΠ το 2020 ήταν η Ιρλανδία με + 5,9 %, (βλέπε χάρτη 2.1),

2.3.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας

Για το 2022 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) στην Ελλάδα ανερχόταν σε 219,07 δισ. Δολάρια, σημειώνοντας μια μικρή αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η αξία του ΑΕΠ της Ελλάδας αντιπροσωπεύει το 0,09% της παγκόσμιας οικονομίας, (βλέπε γράφημα 2.1).

Γράφημα 2.1

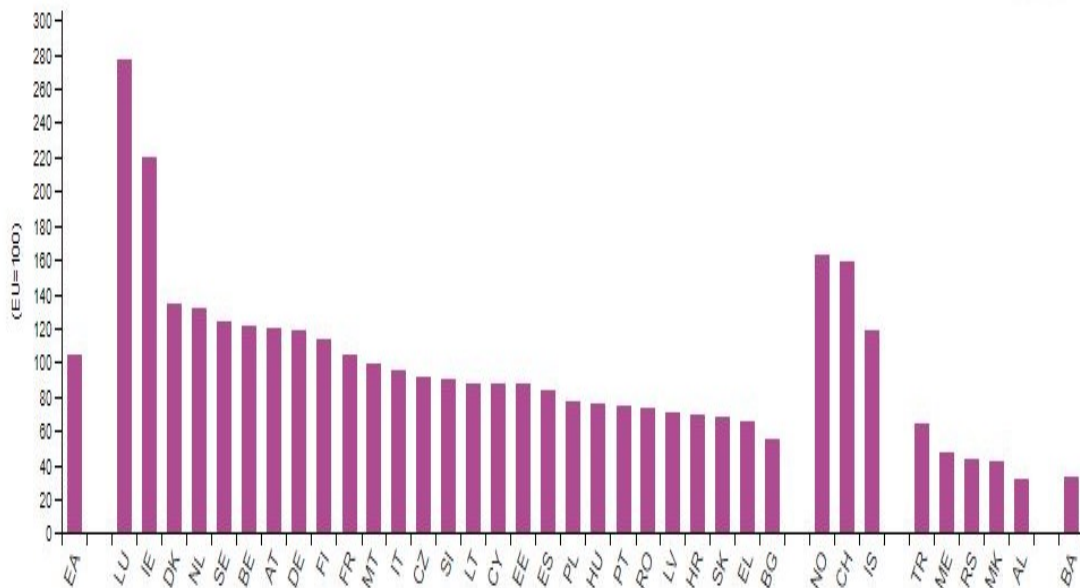
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας 2014-2022

Πηγή: World Bank data

2.3.4 Κατά κεφαλή ΑΕΠ

Το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), είναι ένας δείκτης που μετρά την οικονομική δραστηριότητα της κάθε χώρας. Όπως παρατηρείται στον παρακάτω

γράφημα ο δείκτης αυτός παρουσιάζει επίσης ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ.

Γράφημα 2.2:
Δείκτες όγκου κατά κεφαλή ΑΕΠ χωρών 2021

Πηγή: Eurostat online data

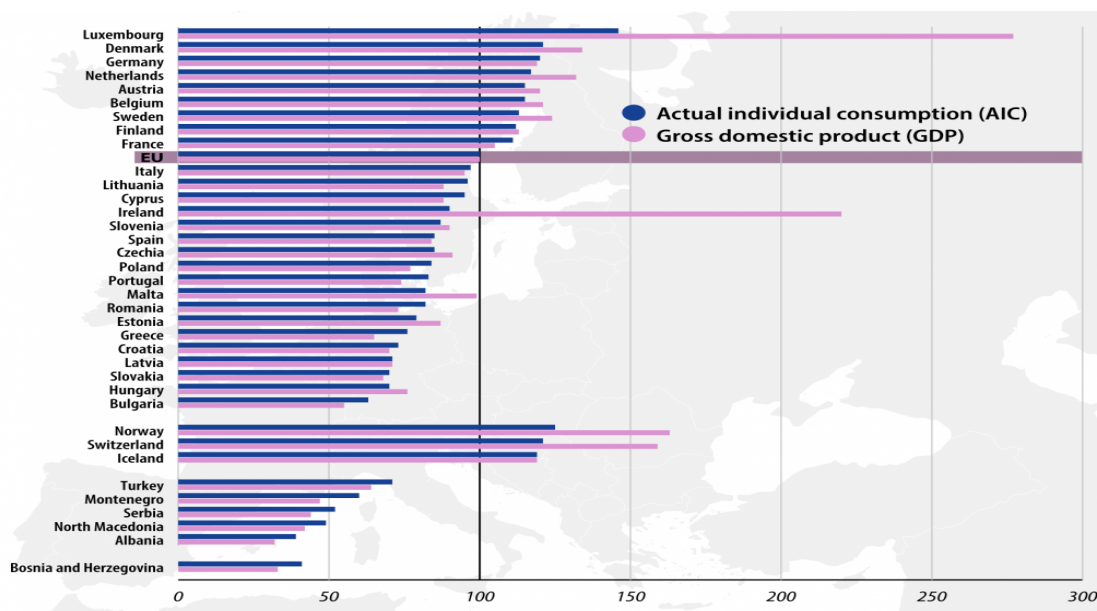
Ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εκφρασμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης η Eurostat κατέγραψε διαφορές που κυμαίνονταν από 55% του μέσου όρου που αντιστοιχούσε στην Βουλγαρία έως 277% του μέσου όρου που αντιστοιχούσε στο Λουξεμβούργο.

Ειδικότερα στην κορυφή του πίνακα, βρίσκονται το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία, με 261 και 234 μονάδες αντίστοιχα, ποσοστό που αντιστοιχεί στο υπερδιπλάσιο από το μέσο της Ε.Ε., δημιουργώντας μεγάλη διαφορά με τις υπόλοιπες χώρες. Ακολουθούν η Δανία (136), η Ολλανδία (130) και η Αυστρία (125). Στο όριο του μέσου όρου της Ε.Ε. βρίσκονται η Γαλλία και η Μάλτα με 101 και 102 μονάδες αντίστοιχα. Την μικρότερη αγοραστική δύναμη έχουν η Σλοβακία (67) και η Βουλγαρία (59). Η Ελλάδα έχει μόλις 65 μονάδες αγοραστικής δύναμης, θέτοντας την θέση της στην χαμηλότερη κατηγορία της λίστας, μία θέση πάνω από την Σλοβακία. Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ε.Ε., η Ελλάδα καταγράφει σημαντικά χαμηλότερη αγοραστική δύναμη (οικονομικός Ταχυδρόμος www.ot.gr/2022).

2.3.5 Πραγματική ατομική Κατανάλωση κατά κεφαλήν (AIC)

Για το 2021 σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η στατιστική υπηρεσία της Eurostat, η πραγματική κατά κεφαλήν κατανάλωση (AIC) εκφρασμένη σε αγοραστική δύναμη (PPS), για την Ελλάδα ήταν εβδομήντα έξι (76) μονάδες και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν πολύ κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε. όπου ο μέσος όρος είναι 100, (Γράφημα 2.3).

Συγκεκριμένα έφθασε τις εξήντα πέντε (65) μονάδες κατέχοντας την προτελευταία θέση. Την τελευταία θέση στην πίνακα έχει η Βουλγαρία με πενήντα πέντε (55) μονάδες. Η πραγματική ατομική κατανάλωση είναι μέσο μέτρησης της υλικής ευημερίας των νοικοκυριών (Οικονομικός ταχυδρόμος, www.ot.gr/ 2023).

Γράφημα 2.3

Δείκτες όγκου AIC και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Πηγή: ec.europa.eu/eurostat/database

Ειδικότερα η μέτρηση αυτή έδειξε ότι σε δεκατρία κράτη μέλη το κατά κεφαλήν κατά κατανάλωση ΑΕΠ ήταν κάτω από 25% του μέσου όρου της Ευρώπης. Για την Ιταλία, την Λιθουανία, την Κύπρος και την Ιρλανδία, τα επίπεδα του κατά κεφαλήν AIC ήταν 10% κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε. Ενώ από 11% έως 20% κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε., κυμαίνονταν οι χώρες Σλοβενία, Ισπανία, Τσεχία, Πολωνία, Πορτογαλία, Μάλτα και Ρουμανία. Η Εσθονία ήταν 21% και η Ελλάδα 23% κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ.

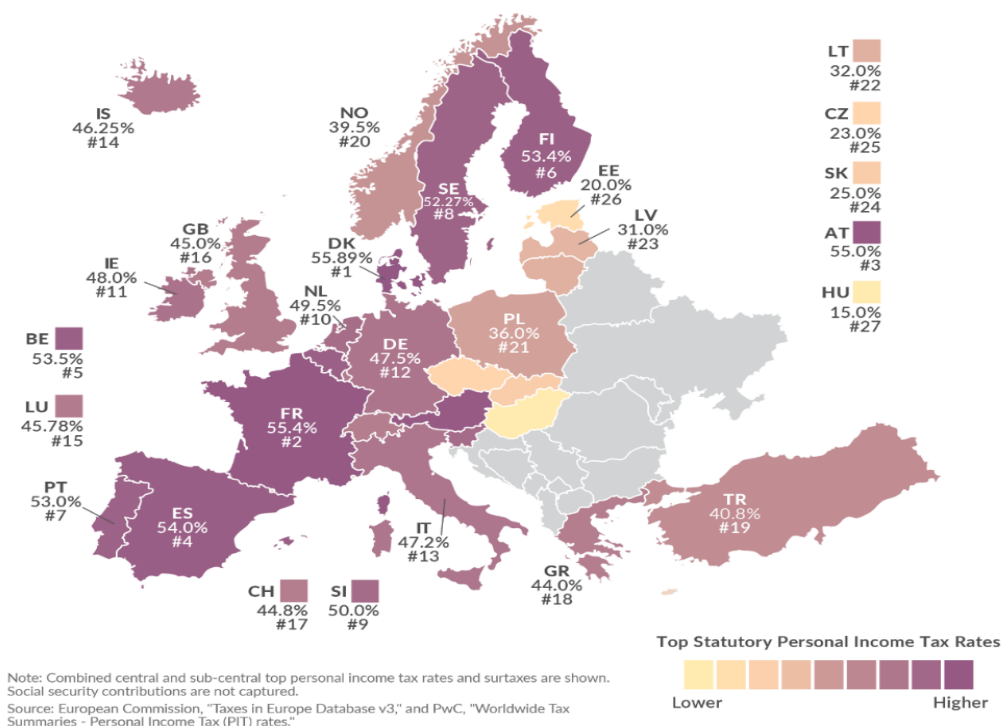
Κάτω από 27% έως 30% του μέσου όρου της ΕΕ βρέθηκαν η Κροατία, η Λετονία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία. Το μεγαλύτερο ποσοστό κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε. το είχε η Βουλγαρία όπου ανήλθε το κεφαλήν ΑΙC στο 37%, (βλέπε γράφημα 2.3).

2.4 Συγκρίσεις Φορολογικών Συντελεστών

2.4.1 Κορυφαίοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρώπη.

Οι προσωπικοί φόροι εισοδήματος στις περισσότερες χώρες έχουν προοδευτική βάση. Αυτό σημαίνει ότι ο φόρος ανεβαίνει όσο ανεβαίνουν τα εισοδήματα των φορολογούμενων. Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε το μεγαλύτερο φορολογικό συντελεστή που επιβάλλεται στα ανώτερα εισοδήματα φυσικών προσώπων. Στην Ελλάδα αυτός ο φορολογικός συντελεστής επιβάλλεται σε εισοδήματα άνω των 40.011€. Ακόμη παρατηρείται ότι ο φορολογικός συντελεστής διαφέρει ανά κράτος-μέλος της Ε.Ε σημαντικά.

Top Statutory Personal Income Tax Rates in European OECD Countries, 2022

Γράφημα 2.4

Φόροι Εισοδήματος για τις Ευρωπαϊκές χώρες, 2022

Πηγή: <https://taxfoundation.org/personal-income-tax-rates-europe/>

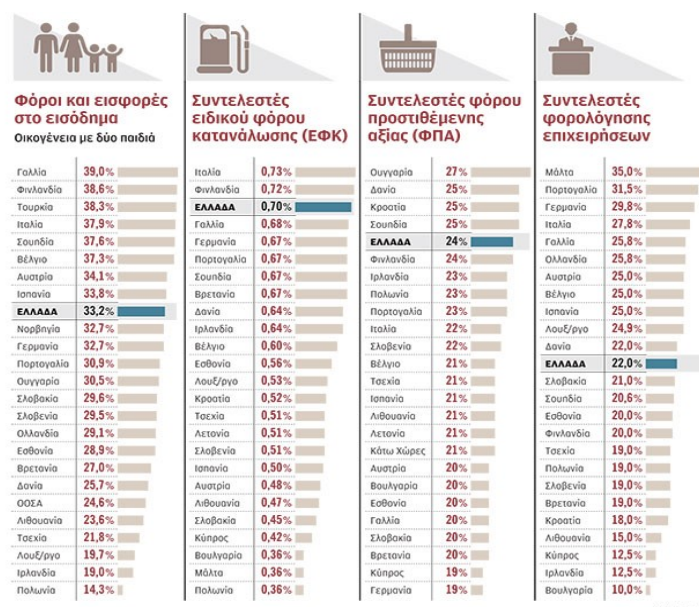

Το 2022 η Δανία είχε ποσοστό 55,89 %, η Γερμανία 55,89%, η Γαλλία 55,4 % και η Αυστρία 55,0 %. Οι χώρες αυτές είχαν τους υψηλότερους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών του ΟΟΣΑ. Ακολουθεί η Ισπανία με 54%, το Βέλγιο 53,5%, η Πορτογαλία 53,0%, η Σλοβενία 50,0%. Ο φορολογικός συντελεστής εισοδήματος της Ελλάδας είναι (44,0)%. Το χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή έχει η Εσθονία 20,0% και η Ουγγαρία που είναι τελευταία στην λίστα με 15% (βλέπε γράφημα 2.4).

Στο παρακάτω πίνακα, (βλέπε πίνακα 2.2), παρατηρείται διαφορά στον τρόπο φορολόγησης ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση του κάθε φορολογούμενου. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα του ΟΟΣΑ, οι οικογένειες με παιδιά, πληρώνουν ιδιαίτερα υψηλούς φόρους και εισφορές. Ειδικότερα, η Ελλάδα η οποία βρίσκεται στην 9^η θέση του ΟΟΣΑ, έχει πολύ υψηλή φορολογία, αν αναλογιστεί κανείς ότι ένας έγγαμος εργαζόμενος με δύο παιδιά έχει ποσοστό φορολόγησης 33,2%, ενώ ο μέσος όρος στα μέλη του ΟΟΣΑ είναι 24,6%, (Η καθημερινή , μελέτη ΟΟΣΑ).

Πίνακας 2.2

Φορολογικά Έσοδα ως % επί των συνολικών εισπράξεων

Πηγή: Χατζηνικολάου Π., (2023)

<https://www.kathimerini.gr/economy/562384114/ti-kai-pos-forologeitai-stin-ellada/>.

Η τελευταία φορολογική μεταρρύθμιση, του 2019, βελτίωσε αρκετά το διαθέσιμο εισόδημα των φορολογούμενων αλλά δεν συμπεριέλαβε τα εισοδήματα άνω των 18.000 ευρώ ενώ μείωσε τον ανώτατο φορολογικό συντελεστή σε 44% για εισοδήματα άνω των 40.001 ευρώ ([www. taxfoundation.org](http://www.taxfoundation.org)).

2.4.2. Συντελεστές φορολόγησης επιχειρήσεων

Ως προς την φορολόγηση των επιχειρήσεων η Ελλάδα κατέχει την 12^η θέση, με συντελεστή φορολόγησης 22%, ενώ ταυτόχρονα έχει μειωθεί η φορολογία στα μερίσματα στο 5%. Όσο αφορά τον εταιρικό συντελεστή φορολόγησης κερδών είναι 23%, και αντιστοιχεί περίπου στο μέσο όρο της Ε.Ε. Όσο αφορά τον συντελεστή φορολόγησης μερισμάτων είναι αρκετά χαμηλότερος. Σύμφωνα με το Tax Foundation, τον υψηλότερο φόρο μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε. στα μερίσματα έχει η Ιρλανδία με 51%. Ακολουθεί η Δανία με 42% και το Ηνωμένο Βασίλειο με 39,4%. Ως προς τον εταιρικό συντελεστή η Ιρλανδία και η Κύπρος προσελκύει τις νέες επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν εκεί, επιβάλλοντας τον χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. με 12,5%. Η Εσθονία και η Λετονία έχουν μηδενικό φόρο στα εισοδήματα από μερίσματα λόγω ότι το φορολογικό τους σύστημα, βασίζεται σε ταμειακές ροές. Έτσι επιβάλλουν φόρο εισοδήματος όταν μια εταιρεία διανέμει τα κέρδη της στους μετόχους της με ποσοστό 20%. Η επόμενη χώρα μετά την Ελλάδα με χαμηλό φορολογικό συντελεστή 7% είναι η Σλοβακία. Ο μέσος ανώτατος φόρος μερισμάτων στην Ε.Ε. από τα κράτη – μέλη της, είναι 24%, (Η καθημερινή, μελέτη ΟΟΣΑ).

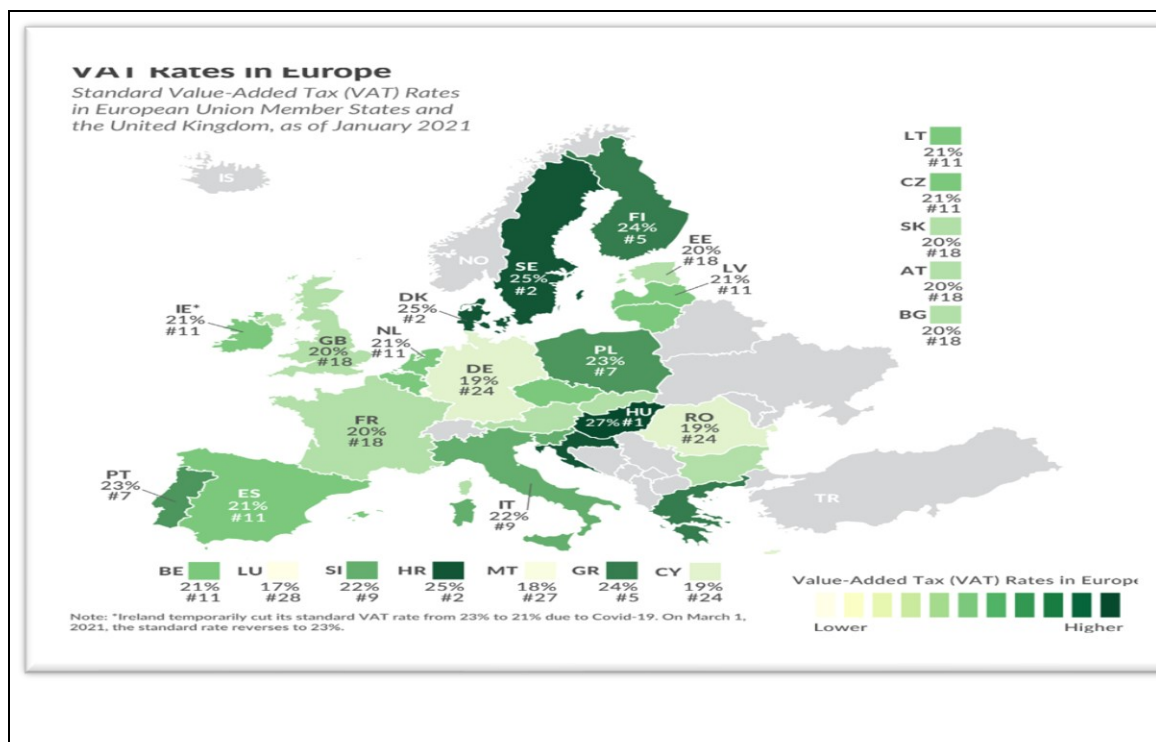
2.4.3. Ειδικός φόρος κατανάλωσης

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα η Ελλάδα κατέχει την 4^η θέση με 0,70 ευρώ/ λίτρο στην βενζίνη. Στο ντίζελ κατέχει την 13^η θέση και ο φόρος που επιβάλλει είναι 0,41 ευρώ/ λίτρο. Η νομοθεσία της Ε.Ε. προβλέπει ότι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στη βενζίνη ανέρχεται στα 0,36 €/λίτρο και το κατώτερο όριο επιβολής ειδικού φόρου στο ντίζελ 0,33 ευρώ/ λίτρο. Όπως παρατηρείται στο πίνακα, μόνο τρεις χώρες έχουν υιοθετήσει αυτό το συντελεστή φορολόγησης για την βενζίνη που ανέρχεται στο 0,36 ευρώ/ λίτρο, η Βουλγαρία, η Μάλτα και η Πολωνία. Ενώ με φορολογικό συντελεστή που ανέρχεται σε 0,81ευρώ/ λίτρο, η Ολλανδία κατέχει την πρώτη θέση. Ακολουθεί η Ιταλία με 0,73 ευρώ/ λίτρο και η Φιλανδία με 0,72 ευρώ/ λίτρο. Κάτω από

το ελάχιστο προβλεπόμενο όριο της Ε.Ε. είναι η Ουγγαρία ως προς τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στο ντίζελ λόγω της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Ο φόρος που επιβάλλει ανέρχεται στα 0,32 ευρώ/ λίτρο. Η Βουλγαρία και η Πολωνία τηρούν την νομοθεσία της Ε.Ε. και επιβάλλουν φόρο κατανάλωσης στο ντίζελ της τάξης των 0,33 ευρώ/λίτρο.

2.4.4. Συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ευρώπη- Σύγκριση Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)

Οι έμμεσοι φόροι και οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στην Ελλάδα είναι δυσανάλογα υψηλοί. Η Ελλάδα έχει τον πέμπτο υψηλότερο συντελεστή ΦΠΑ και όπως αναλύθηκε στην παραπάνω παράγραφο κατέχει την 4^η θέση με τους ψηλότερους ειδικούς φόρους κατανάλωσης στην βενζίνη μεταξύ των Κρατών της Ε.Ε. Αν συσχετιστεί με το μέσο εισόδημα των φορολογούμενων στην Ελλάδα το οποίο είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με τα υπόλοιπα Κράτη-μέλη της Ε.Ε. οι φορολογούμενοι αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες να ανταποκριθούν στην φορολογία, (Η καθημερινή, μελέτη ΟΟΣΑ), (βλέπε γράφημα 2.5).

Γράφημα 2.5

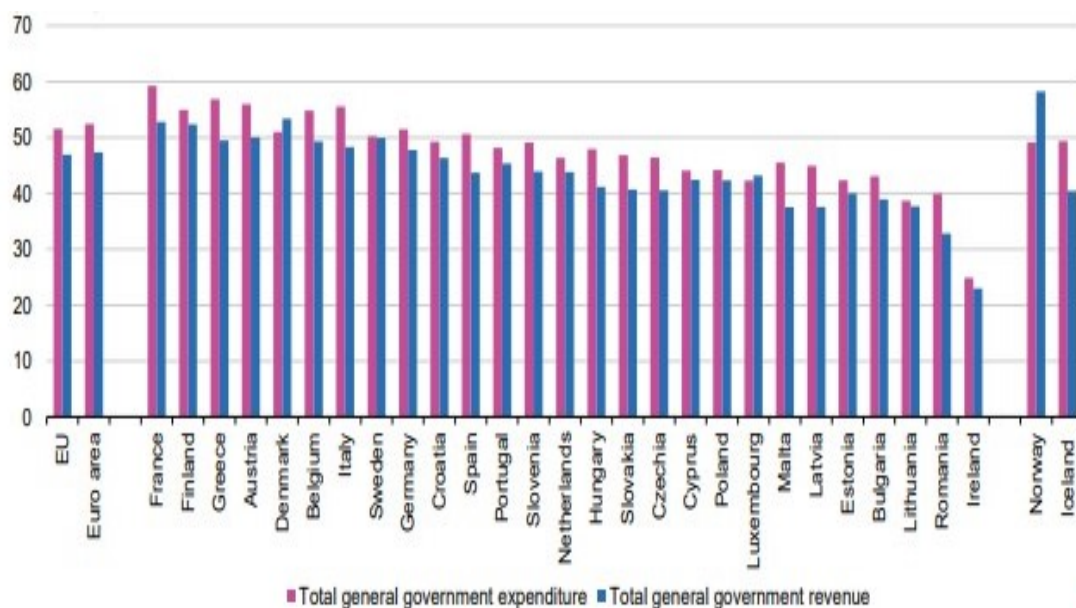
Συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ευρώπη- Σύγκριση Φ.Π.Α.

Πηγή: <https://taxfoundation.org/personal-income-tax-rates-europe/>

2.5 Ανάλυση Δημοσιονομικών Δεδομένων

2.5.1 Κρατικά Έσοδα - Δαπάνες

Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε τα έσοδα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τις δαπάνες για το έτος 2021.

Γράφημα 2.6

Κρατικά έσοδα και δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2021

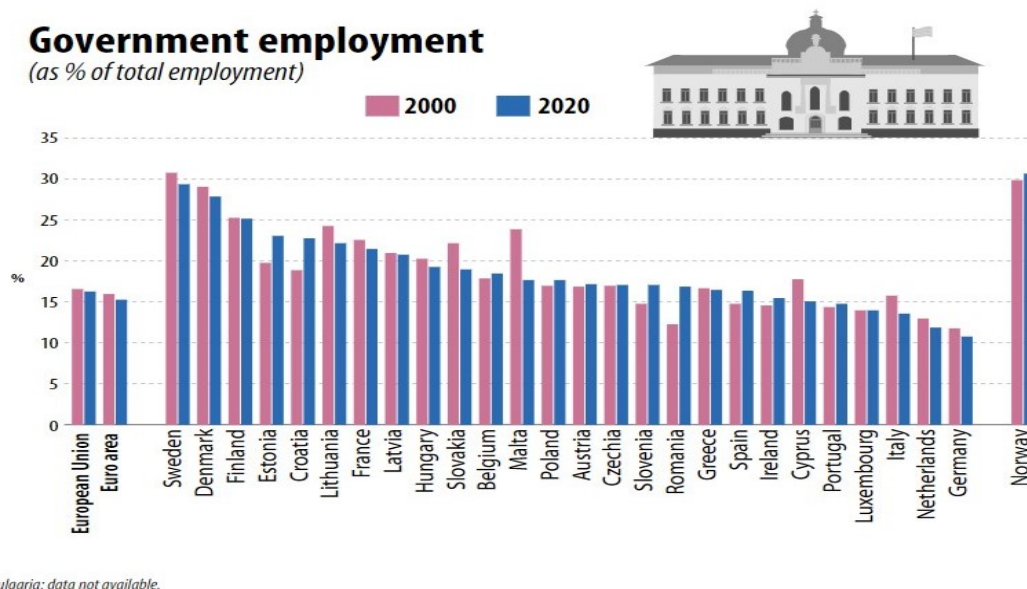
Πηγή: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_MAIN_custom_4945055/default/table?lang=en

Όπως παρατηρείται στο παραπάνω γράφημα, οι δαπάνες και τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης διαφέρουν ανάμεσα στα Κράτη μέλη της ΕΕ. Τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης είναι αρκετά υψηλά σε ποσοστό που φτάνει πάνω από 30% του ΑΕΠ. Το 2021, τα Κράτη-μέλη της ΕΕ με τα υψηλότερα επίπεδα συνδυασμένων κρατικών δαπανών και εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ (πάνω από 100 %) ήταν η Γαλλία, η Φινλανδία, η Ελλάδα, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία και η Ιταλία. Η Νορβηγία κατέγραψε επίσης αναλογία άνω του 100 %. Το 2021, τέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ (Ιρλανδία, Ρουμανία, Λιθουανία και Βουλγαρία) ανέφεραν σχετικά χαμηλές συνδυασμένες αναλογίες (κάτω από το 80 % του ΑΕΠ), (βλέπε γράφημα 2.6)

2.5.2. Δημόσια απασχόληση

Η δημόσια απασχόληση αποτελείται από τους δημόσιους και κρατικούς υπαλλήλους καθώς και άτομα που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας. Η δημόσια απασχόληση ανά χώρα διαφέρει, καθώς για κάποιες χώρες κάποιες θέσεις εργασίας όπως για παράδειγμα θέσεις εργασίας στην εκπαίδευση ή στην υγεία δεν αποτελούν μέρος του δημοσίου τομέα.

Το ποσοστό της δημόσιας απασχόλησης στην ΕΕ κυμαίνεται από 16% έως 17% δηλαδή σχεδόν το ίδιο από το 2000 έως το 2020. Σε σχέση με το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι οι μεγαλύτερες μειώσεις στο χρονικό διάστημα από το 2000 έως και το 2020 ήταν στη Μάλτα, τη Σλοβακία, την Κύπρο και την Ιταλία και οι μεγαλύτερες αυξήσεις στη Ρουμανία, την Κροατία και την Εσθονία. Υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στο δημόσιο τομέα παρατηρούνται στο πίνακα ότι είναι στη Σουηδία (29 % της συνολικής απασχόλησης), τη Δανία (28 %), τη Φινλανδία (25 %), την Εσθονία και την Κροατία (και τα δύο 23 %) και το χαμηλότερο στη Γερμανία (11 %), την Ολλανδία (12 %), την Ιταλία και το Λουξεμβούργο (και τα δύο 14 %).

Γράφημα 2.7

Δημόσια Απασχόληση 2000-2020

Πηγή: [Στο 1.49% του ΑΕΠ το ποσοστό δαπανών για Έρευνα & Ανάπτυξη στην Ελλάδα | Εθνικό](#)

[Κέντρο Τεκμηρίωσης - ΕΚΤ - Hub ΕΚΠΑ \(uo.gr\)](#)

Ως προς τις μέσες μηνιαίες αποδοχές για τους δημόσιους υπάλληλους ανέρχονταν στα 2.700 ευρώ ακαθάριστες αποδοχές στην Ε.Ε. Στις αποδοχές αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται οι τομείς της δημόσιας διοίκησης και της εκπαίδευσης. Κατά το έτος 2018 όπου είναι τα διαθέσιμα στοιχεία, οι δημόσιοι υπάλληλοι που εργάζονται στο Λουξεμβούργο λαμβάνουν 6.900 ευρώ ακαθάριστες αποδοχές, στην Δανία οι ακαθάριστες αποδοχές φτάνουν στα 4.900 ευρώ, στην Ιρλανδία τα 4.100 ευρώ, την Ολλανδία 3 800 € και τη Σουηδία 3 700 €. Τις χαμηλότερες ακαθάριστες αποδοχές τις λαμβάνουν οι δημόσιοι υπάλληλοι της Βουλγαρίας, 600 €, ακολουθεί η Ουγγαρία με 900 € και η Λιθουανία με την Σλοβακία με 1.100€, (βλέπε γράφημα 2.7).

2.5.3. Φόροι Ιδιοκτησίας

Οι φόροι ακίνητης περιουσίας είναι ένας αποδοτικός τρόπος για άμεση είσπραξη εσόδων από το κράτος. Έτσι αυτοί οι φόροι ορθά μπορούν να θεωρούνται άμεσοι φόροι επί του κεφαλαίου όταν οι φόροι αυτοί δεν περιορίζονται επί την αξία της γης αλλά επιβάλλονται και επί των κτιρίων και των κατασκευών που βρίσκονται επάνω.

Με αυτόν τον τρόπο φορολόγησης όμως δημιουργεί αύξηση του κόστους κεφαλαίου και μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να επενδύσουν σε κεφάλαιο όπως π.χ. οικοδομικές κατασκευές. Αρνητικός παράγοντας είναι και ο συντελεστής φορολόγησης, ο οποίος ανάλογα με το ύψος του μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις ως προς την χωρική εγκατάσταση μιας επιχείρησης. Για παράδειγμα όταν μια επιχείρηση προσπαθεί να επεκτείνει τις εγκαταστάσεις του εργοστασίου της, έρχεται αντιμέτωπη τόσο με το φόρο επί της γης όσο και με το φόρο επί των βελτιώσεων.

Αυτός ο φόρος ονομάζεται φόρος ιδιοκτησίας και αυξάνει πολύ το κόστος των βελτιώσεων των εγκαταστάσεων, λειτουργώντας αρνητικά στην δημιουργία επιχειρήσεων. Στην αντίθετη περίπτωση ο φόρος όταν επιβάλλεται μόνο επί της αξίας της γης δεν λειτουργεί αρνητικά για την βελτίωση των εγκαταστάσεων των επιχειρήσεων. Στο παρακάτω πίνακα αναλύονται οι χώρες σε σειρά κατάταξης ανάλογα με τον συντελεστή φορολόγησης ως προς τις υποδομές και τα κτίρια, όσο και επί της γης. Κάποιες χώρες για να μειώσουν τις επιπτώσεις των φόρων ιδιοκτησίας ως προς τις επιχειρήσεις προβαίνουν σε αντίστοιχες μειώσεις του φορολογητέου εταιρικού εισοδήματος. Με αυτό το κίνητρο ανεβαίνουν λίγο στον πίνακα κατάταξης που ακολουθεί σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες που δεν έχουν τέτοιες φοροελαφρύνσεις. Οι χώρες που δεν

έχουν καθόλου φόρο ιδιοκτησίας ή φορολογούν μόνο την αξία της γης είναι πολύ ψηλά στον πίνακα κατάταξης που ακολουθεί (Mengden A. 2023).

Όλες σχεδόν οι χώρες του ΟΟΣΑ επιβάλλουν φόρο ιδιοκτησίας σε όλο το κεφάλαιο (γη και κτίρια / υποδομές), φορολογούν δηλαδή μόνο την αξία της γης, εξαιρώντας την αξία τυχόν κτιρίων ή υποδομών πάνω σε αυτή. Εξαιρούνται από αυτό η Αυστραλία και η Εσθονία (Deloitte, Tax Guides and Highlights,2022).

Πίνακας 2.3
Φόροι Ιδιοκτησίας

Χώρα	Γενική Κατάταξη	Συνολική Βαθμολογία	Κατάταξη Φόρου Ακίνητης Περιουσίας	Βαθμολογία Φόρου Ακίνητης Περιουσίας	Κατάταξη Φόρων Πλούτου / Περιουσίας Συνόλου	Βαθμολογία Φόρων Πλούτου/ Περιουσίας Συνόλου	Κατάταξη Φόρων Κεφαλαίου/ Συναλλαγών	Βαθμολογία Φόρων Κεφαλαίου/ Συναλλαγών
Αυστραλία	4	79,4	2	82,6	1	100,0	14	63,9
Αυστρία	16	62,9	30	47,4	1	100,0	14	63,9
Βέλγιο	30	45,1	23	61,8	34	49,4	25	48,1
Γαλλία	33	40,7	27	52,3	34	49,4	25	48,1
Γερμανία	12	68,2	9	71,1	12	70,9	7	79,1
Δανία	18	62,3	24	58,4	12	70,9	7	79,1
Ελβετία	36	36,9	4	74,2	37	28,0	37	30,8
Ελλάδα	28	47,1	28	50,0	12	70,9	29	46,6
Εσθονία	1	100,0	1	100,0	1	100,0	1	100,0
Ηνωμένο Βασίλειο	35	40,1	37	33,9	12	70,9	25	48,1
ΗΠΑ	29	46,1	35	35,1	12	70,9	14	63,9
Ιαπωνία	26	50,3	25	56,6	12	70,9	29	46,6
Ιρλανδία	17	62,7	10	71,0	12	70,9	22	63,4
Ισπανία	34	40,2	38	22,6	12	70,9	14	63,9
Ισπανία	37	36,6	22	62,4	37	28,0	32	46,1
Ισραήλ	11	68,6	29	48,4	1	100,0	7	79,1
Ιταλία	38	31,8	36	35,0	34	49,4	32	46,1
Καναδάς	25	52,9	33	38,8	1	100,0	29	46,6
Κολομβία	27	48,2	20	63,8	32	57,2	32	46,1
Κορέα	32	41,0	34	37,4	12	70,9	32	46,1
Κόστα Ρίκα	9	73,6	12	70,7	1	100,0	22	63,4
Λετονία	5	77,1	17	66,5	1	100,0	7	79,1
Λιθουανία	7	75,3	11	70,9	12	70,9	1	100,0
Λουξεμβούργο	14	64,9	3	75,0	12	70,9	14	63,9
Μεξικό	2	80,5	6	73,7	1	100,0	7	79,1
Νέα Ζηλανδία	8	74,6	31	46,0	1	100,0	1	100,0
Νορβηγία	15	63,1	8	71,3	32	57,2	7	79,1
Ολλανδία	21	59,2	21	63,0	12	70,9	14	63,9
Ουγγαρία	23	57,0	13	70,0	12	70,9	25	48,1
Πολωνία	31	43,9	26	54,6	12	70,9	37	30,8
Πορτογαλία	20	60,6	18	66,0	12	70,9	14	63,9
Σλοβακία	3	80,4	14	69,5	1	100,0	5	84,8
Σλοβενία	24	55,0	32	42,9	12	70,9	7	79,1
Σουηδία	10	72,5	15	67,9	1	100,0	14	63,9
Τουρκία	22	57,7	7	72,9	12	70,9	32	46,1
Τσεχία	6	76,7	5	73,9	12	70,9	1	100,0
Φινλανδία	19	61,0	16	67,3	12	70,9	22	63,4
Χιλή	13	67,4	19	65,1	12	70,9	5	84,8

Πηγή: Mengden A. (2023)

<https://kefim.org/wp-content/uploads/2020/07/Δείκτης-Διεθνούς-Φορολογικής-Ανταγωνιστικότητας-2023.pdf>

2.6 Ανακεφαλαίωση και Συμπεράσματα

Πίνακας 2.4
Δειγματοληπτική σύγκριση Χωρών της Ε.Ε.

Χώρες	Κατάταξη βάση Δ.Φ.Α	Φόροι ιδιοκτησίας κατάταξη	Φόροι φυσικών προσώπων	Φόροι κατανάλω σης (ΦΠΑ)	Εταιρικός φόρος	Έσοδα ως %του ΑΕΠ	Δαπάνες ως % του ΑΕΠ
Εσθονία	1	1	20%	20%	0%	40%	43%
Τσεχία	5	6	23%	21%	19%	40%	48%
Λουξεμβούργο	6	14	45,78%	17%	24,9%	45%	42%
Γερμανία	18	12	55,89%	19%	29,8%	54%	50%
Ελλάδα	25	28	44%	24%	22%	48%	58%
Βέλγιο	27	30	53,5%	21%	25%	48%	54%
Ισπανία	31	37	54%	21%	25%	45%	50%
Γαλλία	36	33	55,4%	20%	25,8%	53%	58%

Πηγή: Υπολογισμένα βάσει της πηγής: Mengden (2023)

<https://kefim.org/wp-content/uploads/2020/07/Δείκτης-Διεθνούς-Φορολογικής-Ανταγωνιστικότητας-2023.pdf>

Οι παραπάνω χώρες που γίνεται πιο διεξοδική συγκριτική ανάλυση των φορολογικών συστημάτων μεταξύ τους επιλέχτηκαν με κριτήριο α) να είναι Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. και β) με βάση την σειρά κατάταξης που είχαν στο πίνακα του Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας, (βλέπε πίνακα 2.4).

Η Εσθονία είναι ένα πρότυπο παράδειγμα λόγω της φορολογίας των επιχειρήσεων. Έτσι το φορολογικό της σύστημα την κατατάσσει στην 1 θέση της γενικής κατάταξης του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2023. Αποτελείται από την κρατική και την τοπική φορολόγηση. Τα περισσότερα έσοδα της βασίζονται στους έμμεσους φόρους κατανάλωσης. Τα έσοδα της από τους φόρους επί του κεφαλαίου είναι κατά πολύ χαμηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα δυνατά σημεία του φορολογικού της συστήματος είναι ότι η επιβολή του εταιρικού φόρου είναι μηδέν δίνοντας κίνητρο στις εταιρείες να επανεπενδύουν τα κέρδη τους αφορολόγητα. Ο φόρος κατανάλωσης είναι ευρείας βάσης με φορολογικό συντελεστή 20%, ο οποίος είναι λίγο μεγαλύτερος από μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Τον ίδιο συντελεστή φορολόγησης

έχει και στα εισοδήματα από φυσικά πρόσωπα. Οι φόροι ιδιοκτησίας εφαρμόζονται μόνο επί της αξίας της γης. Τα αδύναμα σημεία της είναι ότι έχει φορολογικές συμβάσεις με 62 χώρες, κάτω δηλαδή από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ που είναι οι 74 χώρες. Το φορολογικό της σύστημα περιορίζεται στις ευρωπαϊκές χώρες και οι κανόνες υποκεφαλοποίησης είναι από τους πιο αυστηρούς μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ.

Η Τσεχία κατέχει την 5η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, ίδια σε σχέση με το 2022. Τα δυνατά σημεία του φορολογικού της συστήματος είναι ο συντελεστής εταιρικής φορολόγησης που είναι στο 19% ο οποίος είναι κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (23,6%) και δεν έχει εναλλακτικούς ελάχιστους συντελεστές με περίπλοκα κίνητρα. Οι φόροι εργασίας ελάχιστα μπορεί κάποιος να τους αποφύγει, κατατάσσοντας τους φόρους στην εργασία περισσότερο σε μη στρεβλωτικούς. Ως προς τα μερίσματα και τα κεφάλαια που προέρχονται από άλλες χώρες της, υπάρχουν ειδικές φορολογικές συνθήκες που απαλλάσσονται από την φορολογία. Στα αδύνατα σημεία της είναι ο Φ.Π.Α. όπου είναι ιδιαίτερα υψηλός, 21% και αποτελεί την βασική πηγή των εσόδων της. Οι κανόνες υποκεφαλαιοποίησης της Τσεχίας είναι μεταξύ των αυστηρότερων εντός του ΟΟΣΑ (Mengden A. 2023).

Το Λουξεμβούργο καταλαμβάνει την 6η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, μία θέση πάνω σε σχέση με το 2022. Τα δυνατά σημεία του φορολογικού του συστήματος είναι η αντιμετώπιση των επιχειρήσεων σε επενδύσεις, μηχανήματα και άυλα στοιχεία, λαμβάνοντας θέση πολύ πάνω από το μέσο όρο της Ευρώπης. Ο ΦΠΑ είναι σχετικά χαμηλός σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ που αντιστοιχεί σε 17%. Όταν επιβάλλεται παρακράτηση φόρου σε μετοχές ή περιουσιακά στοιχεία για διάστημα πάνω από έξι μήνες τότε τα κεφαλαιακά κέρδη απαλλάσσονται από τον φόρο, ενισχύοντας έτσι την αποταμίευση. Το καθαρό εισόδημα των νομικών προσώπων που δεν απαλλάσσεται από την φορολογία, φορολογείται με συντελεστή 20%. Οι αδυναμίες του φορολογικού συστήματος είναι ότι οι εταιρείες περιορίζονται χρονικά στο να χρησιμοποιήσουν τις καθαρές λειτουργικές ζημιές για να ισορροπήσουν με μελλοντικά κέρδη. Οι περισσότεροι φόροι του Λουξεμβούργου που αφορούν την περιουσία είναι στρεβλωτικοί διαχωρίζοντας τους σε φορολόγηση μεταβιβάσεων ακίνητης περιουσίας, περιουσίας θανάτου και εταιρικών καθαρών περιουσιακών στοιχείων. Επιπλέον επιβάλλει έναν πρόσθετο φόρο 7% επί του εταιρικού εισοδήματος και έναν πρόσθετο φόρο 7% έως 9% επί του ατομικού εισοδήματος (Δούκα, 2015).

Η Γερμανία έχει την 18η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023. Σε σχέση με το 2020 έπεσε μια θέση στο πίνακα κατάταξης. Ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή ο φόρος των νομικών προσώπων παρατηρείται να διαφοροποιείται ανά περιοχή. Τρεις είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν τον φόρο, όπου οι δύο είναι σταθεροί και ισχύουν για όλη την επικράτεια και ένας είναι μεταβλητός ο οποίος διαφοροποιείται ανά περιοχή. Στα δυνατά σημεία του φορολογικού συστήματος είναι οι φορολογικές συμβάσεις με ενενήντα έξι (96) χώρες, καθώς και η μέθοδος LIFO που φορολογεί μηδενικά το κόστος αποθεμάτων των επιχειρήσεων. Η εταιρική φορολόγηση είναι πολύ υψηλή στην Γερμανία και θεωρείται αδύναμο στοιχείο του φορολογικού συστήματος. Είναι η έκτη χώρα με τον ψηλότερο συντελεστή εταιρικής φορολόγησης μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ με ποσοστό 29,9%, συμπεριλαμβανομένου ενός πρόσθετου φόρου 5,5%. Οι δύο σταθεροί παράγοντες συμπεριλαμβάνουν την χρέωση της Κεντρική Κυβέρνησης ως φόρος αλληλεγγύης στο 0,825% και τον φόρο επιτηδεύματος που ανέρχεται στο 15%. Σε αυτό προστίθεται το γινόμενο του εμπορικού φορολογικού συντελεστή που ανέρχεται στο 0.035 και είναι ένας γενικός για όλη τη χώρα, με το συντελεστή της γεωγραφικής περιοχής.

Η Ελλάδα έχει την 25η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, διατηρώντας την ίδια θέση με το 2022. Ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα από το οποίο αφαιρούνται τα κέρδη που μπορεί να απαλλάσσονται ή να φορολογούνται με διαφορετικό τρόπο, όλων των νομικών προσώπων (Ο.Ε, Ε.Ε, Ε.Π.Ε, Α.Ε, Ι.Κ.Ε), όπως και τα κέρδη τα οποία προέρχονται από μερίσματα ημεδαπών Α.Ε. Ο καθαρός φορολογικός συντελεστής φυσικών προσώπων επί μερισμάτων, ανέρχεται στο 5% πολύ πιο κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (24,2%). Ο εταιρικός συντελεστής εισοδήματος ανέρχεται στο 22% και είναι κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (23,6%). Η φορολόγηση των Αλλοδαπών Εταιρειών στην Ελλάδα, εφαρμόζεται μόνο στο παθητικό εισόδημα. Τα μειονεκτήματα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος ως προς τις εταιρείες είναι ότι υπάρχει αυστηρός περιορισμός στο χρονικό περιθώριο που επιτρέπεται να δηλωθούν οι ζημιές των επιχειρήσεων για να ισορροπήσουν τα μελλοντικά κέρδη ή να μειώσουν το φορολογητέο εισόδημα. Ως προς τις φορολογικές συμβάσεις της ο αριθμός ανέρχεται σε πενήντα έξι (56), πολύ μικρότερος από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ που είναι 74%. Το ΦΠΑ της Ελλάδας ανέρχεται στο 24%.

Το Βέλγιο έχει την 27η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, όπου σε σχέση με το 2022 ανέβηκε κατά μία θέση. Στα πλεονεκτήματα του φορολογικού της συστήματος είναι οι φορολογικές της συμβάσεις με ενενήντα πέντε (95) χώρες. Τα μερίσματα και τα κέρδη επί του κεφαλαίου που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό απαλλάσσονται από την φορολογία. Επίσης αφορολόγητα είναι τα κεφαλαιακά κέρδη από κανονική διαχείριση προσωπικής περιουσίας. Ο εταιρικός φόρος ως προς τις φορολογικές απαλλαγές είναι πολύ καλύτερος από τον μέσο όρο. Τα μειονεκτήματα του φορολογικού συστήματος του Βελγίου είναι ο υψηλός συντελεστής παρακράτησης φόρου που ανέρχεται στο 30% και επιβάλλεται στα μερίσματα, στα δικαιώματα και στις πληρωμές των τόκων. Επιπλέον επιβάλλει φόρο περιουσίας θανάτου και φόρο χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Πρόσφατα εφάρμοσε έναν νέο φόρο ετήσιο επί των λογαριασμών τίτλων. Ως προς την φορολόγηση της εργασίας το Βέλγιο έχει πολύ υψηλότερο φορολογικό συντελεστή μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, που ανέρχεται για έναν μέσο εργαζόμενο το φορολογικό βάρος σε ποσοστό 53%.

Η Ισπανία βρίσκεται στην 31η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, πέφτοντας δύο θέσεις σε σχέση με το 2022. Τα πλεονεκτήματα του φορολογικού συστήματος της Ισπανίας είναι το εδαφικό φορολογικό σύστημα. Το σύστημα αυτό απαλλάσσει σε ποσοστό 95% από τη φορολογία, τα μερίσματα και τα κεφαλαιακά κέρδη που έχουν αποκτηθεί στο εξωτερικό. Έχει ένα δίκτυο με φορολογικές συμβάσεις που ανέρχεται σε ενενήντα πέντε (95) χώρες, πολύ πιο πάνω από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Οι φόροι ιδιοκτησίας έχουν την δυνατότητα να εκπίπτουν από την φορολογία του εταιρικού εισοδήματος. Ο ΦΠΑ είναι 21% και εφαρμόζεται σε μία αρκετά μεγάλη φορολογική βάση της κατανάλωσης. Οι περισσότεροι φόροι περιουσίας της Ισπανίας είναι στρεβλωτικοί και υπάρχει ξεχωριστή φορολόγηση μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας, καθαρής περιουσίας, περιουσίας θανάτου και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Ως προς την καινοτομία και την ευρεσιτεχνία το φορολογικό καθεστώς είναι πολύ ευνοϊκό.

Η Γαλλία έχει την χαμηλότερη θέση κατάταξης από τις χώρες που αναλύονται και ειδικότερα κατέχει την 36η θέση στη γενική κατάταξη του Διεθνούς Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας του 2023, ίδια θέση με το 2022. Τα πλεονεκτήματα της είναι το δίκτυο φορολογικών συμβάσεων με 122 χώρες. Η ανάκτηση του κόστους σε μηχανήματα και άυλα στοιχεία είναι πάνω από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Η εταιρική φορολόγηση ανέρχεται σε 25.8% και πλέον πλησιάζει αρκετά το μέσο όρο

του ΟΟΣΑ που ανέρχεται στο 23,6%. Το φορολογικό της σύστημα ως προς τους φόρους περιουσίας είναι στρεβλωτικό, επιβάλλοντας ξεχωριστούς φόρους επί της ακίνητης περιουσίας θανόντων, των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων, και των χρηματο-οικονομικών συναλλαγών, καθώς και φόρο πλούτου επί της κτηματικής περιουσίας. Ο φόρος που επιβάλλεται στην εργασία είναι ο υψηλότερος μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ και ανέρχεται στο 47%. Ως προς τον φόρο ιδιοκτησίας επιβάλλει επιπρόσθετα 10% φόρο επί των ευρεσιτεχνιών, στα εισοδήματα που παράγονται από πνευματικά δικαιώματα.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε για να μπορέσει να αναπτυχθεί οικονομικά μια χώρα θα πρέπει να έχει ένα καλό δομημένο σύστημα και δίκαιο ώστε οι φορολογούμενοι να συμβιβάζονται και να πληρώνουν τους φόρους που τους αντιστοιχούν. Παρόλο που οι φόροι είναι πολύ υψηλοί στην Ελλάδα, παρατηρείται ότι τα έσοδα της υπολείπονται ως προς τις κρατικές δαπάνες της. Ακόμη παρατηρείται μεταξύ των χωρών ότι όσο πιο ψηλά είναι στην κατάταξη του δείκτη φορολογικής ανταγωνιστικότητας τόσο πιο ισορροπημένα είναι τα έσοδα των χωρών σε σχέση με τις κρατικές τους δαπάνες. Από το 2008 έως και το 2020 υπήρξε μείωση του πραγματικού ΑΕΠ για τις περισσότερες χώρες της Ε.Ε., η οποία από το 2021 και μετά παρατηρήθηκε μια σταδιακή ανάκαμψη για τις περισσότερες χώρες. Η φορολογία στα εισοδήματα φυσικών και νομικών προσώπων είναι αρκετή υψηλή αν λάβουμε υπόψη τις εισφορές για κοινωνική ασφάλιση καθώς και τους μισθούς που επικρατούν στην χώρα. Η υψηλή φορολογία δρα αρνητικά ως προς την εργασία, την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδύσεις.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης—σύγκρισης που έγινε στο παρόν κεφάλαιο, μας δείχνει ότι το φορολογικό σύστημα της Ελλάδος ως προς το οικονομικό αποτέλεσμα είναι μη ικανοποιητικό και χρειάζεται αναθεώρηση. Η Ελλάδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. έχει το μικρότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ αγοραστικής δύναμης που ανέρχεται σε εξήντα οκτώ (68) μονάδες αγοραστικής δύναμης. Επιπλέον κάποιες κατηγορίες φορολογούμενων παρατηρείται ότι επιβαρύνονται περισσότερο σε σχέση με τις οικονομικές τους δυνατότητες. Σ' αυτό ευθύνεται και η φοροδιαφυγή η οποία θα αναλυθεί στα επόμενα κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Φορολογική πολιτική

3.1 Εισαγωγή

Σ αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε την πρώτη κατηγορία της οικονομικής πολιτικής, την δημοσιονομική πολιτική και την φορολογία που επιβάλλουν τα κράτη για να μπορέσουν με την σειρά τους να καλύψουν τις δαπάνες τους και να δημιουργήσουν οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση στο κράτος τους. Με την μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και των ερευνών που έχουν διεξαχθεί από πολλούς ερευνητές, γίνεται συγκριτική ανάλυση, αναδεικνύοντας τα προβλήματα και τους όρους που πρέπει να ακολουθήσει ένα κράτος για να πετύχει τους στόχους που έχει ορίσει βάσει της οικονομικής του πολιτικής. Στο τέλος του κεφαλαίου, εξετάζεται το αποτέλεσμα των φόρων στην Ελλάδα και πως επηρεάζει την οικονομική της μεγέθυνση καθώς και συγκριτικά με άλλες χώρες της ΕΕ παραθέτοντας εμπειρικές αναλύσεις με οικονομικά υποδείγματα.

3.2 Θεωρητικό Υπόβαθρο και Εμπειρικές Μελέτες

Η φορολογική πολιτική, που ακολουθεί ένα κράτος είναι μέρος της οικονομικής πολιτικής του και των στόχων που θέλει να πετύχει. Η έννοια της Οικονομικής πολιτικής είναι το σύνολο των αποφάσεων που λαμβάνει η κυβέρνηση ενός κράτους σχετικά με την φορολογία τον ετήσιο προϋπολογισμό της χώρας, το ύψος των επιτοκίων, την απασχόληση, την ανεργία κ.λ.π. Η οικονομική πολιτική χωρίζεται σε δύο κατηγορίες α) την Δημοσιονομική πολιτική που μελετά την φορολογία και τις δαπάνες, όπου λαμβάνονται ανάλογες αποφάσεις που κρίνονται απαραίτητες από την εκάστοτε Κυβέρνηση ενός κράτους, β) Την νομισματική πολιτική η οποία ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και αφορά τα επιτόκια και την προσφορά του χρήματος.

Παρατηρήθηκε ότι κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι φορολογικοί συντελεστές στην Ελλάδα αυξήθηκαν απότομα στην άμεση αλλά και έμμεση φορολογία. Εκτός όμως από τις αυξήσεις των φόρων που προϋπήρχαν δημιουργήθηκαν και νέοι φόροι όπως ο ΕΝΦΙΑ που αφορά όλους του ιδιοκτήτες των ακινήτων και ο φόρος αλληλεγγύης που επιβαρύνει περισσότερο τα υψηλά εισοδήματα. Σύμφωνα με τις πρόσφατες εκθέσεις του ΟΟΣΑ ένα ποσοστό 19% της φορολογικής βάσης καταβάλλει περίπου το 83% του φόρου εισοδήματος και το 80% του ΕΝΦΙΑ. Ακόμη αναφέρει ότι οι περισσότερες χώρες μειώνουν τους φορολογικούς τους συντελεστές, για να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη των χωρών τους, ενώ η Ελλάδα παρόλο που αύξησε

τους φόρους της, το 2016 κατέγραψε αύξηση των εσόδων της ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τις τριάντα πέντε (35) χώρες – μέλη του ΟΟΣΑ.

3.2.1. Οικονομική Ανάπτυξη: Ανάλυση του ρόλου της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη.

Ο όρος Οικονομική ανάπτυξη δεν προϋποθέτει μόνο την αύξηση του πραγματικού προϊόντος. Η αύξηση αυτή συνδυάζεται με σημαντικές μεταβολές που επηρεάζουν την συνολική οικονομία, την κατανομή των προϊόντων, τις μεταβολές του θεσμικού και τεχνολογικού πλαισίου, όπου παράγεται και διατίθεται το πραγματικό προϊόν.

Η σχέση της φορολογικής πολιτικής που θα ακολουθήσει το κράτος για να επιφέρει την οικονομική ανάπτυξη, έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές και οικονομολόγους, πολιτικούς, αλλά και φορολογούμενους που καλούνται να πληρώσουν τους φόρους. Οι περισσότερες έρευνες έχουν αποδείξει ότι λόγω των συχνών μεταρρυθμίσεων έχει δημιουργηθεί μια αρνητική σχέση των φόρων με την οικονομική ανάπτυξη.

Όπως υποστηρίζει ο Solow (1956), στην μελέτη του σχετικά με την επίδραση των φόρων στην ανάπτυξη ενός κράτους, είναι ότι η φορολογική πολιτική δεν επιδρά πολύ στους μακροχρόνιους ρυθμούς ανάπτυξης, παρόλο που το παραγόμενο προϊόν μπορεί να μειωθεί. Αντίθετα, οι Romer & Romer (2010) υποστηρίζουν, όπως και νεότερες θεωρίες που βασίζονται στις μελέτες τους, ότι η φορολογική πολιτική και οι κρατικές δαπάνες μπορεί να φέρουν μακροχρόνια επίδραση στην ανάπτυξη. Σύμφωνα με οικονομικά υποδείγματα που έχουν αναλυθεί στο παρελθόν, προκύπτει ότι οι φόροι στο κεφάλαιο καθώς και οι φόροι προσωπικού και εταιρικού εισοδήματος, φέρνουν αρνητικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη αν και όλοι οι φόροι δεν επηρεάζουν το ίδιο την φορολογική σύνθεση.

Οι Koester και Kormendi (1989) στην μελέτη τους, εξέτασαν την οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με το μέσο φορολογικό συντελεστή και τα οριακά φορολογικά ποσοστά. Από την μελέτη τους προέκυψε ότι επηρεάζουν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ οι οριακοί φορολογικοί συντελεστές και ειδικότερα, μία μείωση της τάξης του 10 % στα οριακά φορολογικά ποσοστά, θα δημιουργούσε αύξηση στο κατά κεφαλήν εισόδημα μιας βιομηχανικής χώρας πάνω από 7%.

Οι Lehmussaari (1990) και Marsden (1990) και οι Trella και Whalley (1992) μελέτησαν τον συνδυασμό διαφορετικών φόρων και την επίδραση που έχουν στις αποταμιεύσεις, στο κεφάλαιο και την οικονομική ανάπτυξη. Μέσα από ένα οικονομικό υπόδειγμα εξέτασαν την στρατηγική ανάπτυξης της Κορέας για το χρονικό διάστημα

από το 1962 έως το 1982. Τα μέτρα φορολογικής πολιτικής που ακολούθησε η Κορέα συμπεριλάμβαναν και επιστροφές φόρων άμεσων και έμμεσων στις εξαγωγές και στις επενδύσεις. Από την εξέταση του οικονομικού υποδείγματος προέκυψε ότι η φορολογική πολιτική που ακολούθησε, η Κορέα επέφερε μια οικονομική ανάπτυξη στην χώρα της τάξεως 0,54% το χρόνο.

Ο Plosser (1992) κατέληξε βάσει οικονομικού υποδείγματος σε σημαντική αρνητική συσχέτιση ως προς το φόρο εισοδήματος και τα κέρδη ως ποσοστό του ΑΕΠ και την ανάπτυξη ως κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Το ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι King και Rebelo (1990) όπου ακολούθησαν ένα οικονομικό υπόδειγμα ανάπτυξης εφαρμόζοντας αλλαγές στον φόρο εισοδήματος. Το αποτέλεσμα ήταν ότι μια αύξηση από 20% σε 30% έφερνε μείωση της οικονομικής ανάπτυξης κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Το επίπεδο φόρων ως προς τις παλινδρομήσεις οι Easterly και Rebelo (1993), απέδειξαν ότι δεν είναι σημαντικό το επίπεδο σημαντικότητας, στις νέες θεωρίες ανάπτυξης της οικονομίας και υποστήριξαν ότι ο λόγος που οι Barro και Plosser, κατέληξαν ότι υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις οφείλεται στην θετική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φόρων και το αρχικό επίπεδο εισοδήματος. Ακόμη από την έρευνα τους προκύπτει ότι η επίδραση του φόρου προς το ΑΕΠ είναι σχετικά χαμηλή στις χώρες που είναι λιγότερο αναπτυγμένες οικονομικά.

Οι φόροι εισοδήματος, κεφαλαίου και κατανάλωσης, όπως αναφέρουν οι Devereux και Love (1995) προκαλούν μείωση στην ανάπτυξη μιας χώρας. Ο Slemrod (1995) ισχυρίστηκε θετική, αρνητική ή και καμία συσχέτιση ανάμεσα στη φορολογία και το κατά κεφαλήν εισόδημα. Συγκεκριμένα με δείγμα από τις ΗΠΑ και για το χρονικό διάστημα από το 1929 έως το 1992, προέκυψε θετική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών εσόδων της κεντρικής διοίκησης προς το ΑΕΠ και το επίπεδο του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Το δείγμα συμπεριέλαβε και χώρες αναπτυσσόμενες, όπου έδειξε θετική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ και το επίπεδο του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ως προς τις χώρες του ΟΟΣΑ προέκυψε αρνητική συσχέτιση όταν εξετάστηκε η σχέση αλλαγής των φορολογικών ποσοστών, ή των λόγων δαπανών και ανάπτυξης.

Οι Δρισάκη και Βαζακίδης (2005) μελέτησαν από το 1965 έως το 2002 τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας σε σχέση με την οικονομική της ανάπτυξη. Το συμπέρασμα που προέκυψε από την μελέτη ήταν ότι υπάρχει μονόδρομη σχέση αιτιότητας ανάμεσα στον άμεσο φορολογικό συντελεστή, στα έσοδα από φόρους και την οικονο-

μική ανάπτυξη της χώρας. Επίσης σ' άλλη έρευνά τους, που μελετούν διάφορες κατηγορίες φόρων σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια μακροχρόνια σχέση αλληλοσυμπλήρωσης ανάμεσα στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το άνοιγμα της οικονομίας και τις διάφορες κατηγορίες φόρων. Ακόμη καταλήγουν ότι υπάρχει μονόδρομη σχέση αιτιότητας ανάμεσα στο άνοιγμα της αγοράς και τον εταιρικό φόρο, στους φόρους μισθωτών υπηρεσιών και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Η Widmalm (2001), ακολουθώντας την μέθοδο των ακραίων τιμών του Leamer (1983) με διαστρωματικά στοιχεία για 23 χώρες που ανήκουν στον ΟΟΣΑ και για το χρονικό διάστημα από το 1965 έως το 1990, κατέληξε ότι ως προς τον εταιρικό φόρο και την οικονομική ανάπτυξη υπάρχει θετική σχέση. Ενώ με τον προσωπικό φόρο υπάρχει αρνητική σχέση. Όσο αφορά τους φόρους περιουσίας, αγαθών και υπηρεσιών και το φόρο μισθοδοσίας τα αποτελέσματα ήταν μικτά.

Ως προς τον φόρο μισθοδοσίας αγαθών και υπηρεσιών με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ασχολήθηκαν και οι Tosum και Abizadeh (2005) όπου κατέληξαν ότι επικρατεί αρνητική σχέση μεταξύ τους. Σε ίδια αποτελέσματα καταλήγουν και οι Gordon και Li (2005) όπου μελετούν την φορολογική δομή και τον τρόπο που μπορεί να επηρεάσει τον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης. Το δείγμα της μελέτης ήταν στοιχεία από 70 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ κατά την περίοδο 1970-1997. Το συμπέρασμα που προέκυψε από αυτή την μελέτη ήταν ότι μια μείωση του εταιρικού φορολογικού συντελεστή κατά 10% μπορεί να αυξήσει τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά 1,1%. Μια θεωρητική ανάλυση που έγινε από τον Myles (2009) για τις επιπτώσεις που έχει η φορολογία στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, διαπιστώνει ότι οι μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, διεύρυνση της φορολογικής βάσης και αυξημένοι φόροι κατανάλωσης σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος, είναι μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη.

Αντίθετη άποψη έχει ο Johansson (2008) καθώς και ο ΟΟΣΑ (2010) που υποστηρίζουν ότι οι φόροι εισοδήματος, οι έκτακτοι φόροι ακίνητης περιουσίας καθώς και οι φόροι κατανάλωσης αποτελούν σημαντικά εμπόδια για την οικονομική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, η μελέτη του ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι για να επέλθει η οικονομική ανάπτυξη της χώρας πρέπει το φορολογικό σύστημα να στοχεύει όχι μόνο στην μείωση των στρεβλώσεων που μπορεί να δημιουργηθούν αλλά και τι μπορεί να συμβάλει

εξίσου στην αύξηση της παραγωγικότητας, δίνοντας ώθηση και κίνητρο για αποταμίευση, επενδύσεις, καινοτομία και επιχειρηματικότητα, τα οποία είναι η βάση για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία των χωρών.

Η μελέτη του ΟΟΣΑ βασίστηκε στην έρευνα των Arnold, Brys, Heady, Johansson, Sxhwelnus και Vartia που δημοσιεύτηκε το 2011 στο επιστημονικό περιοδικό: *Economic Journal* (Baiardi, Profeta, Puglisi, Scabrosetti, 2017). Το δείγμα της έρευνας αφορούσε είκοσι μία χώρες (21) του ΟΟΣΑ και το χρονικό διάστημα που μελετήθηκε αφορούσε την χρονική περίοδο από το 1971 έως το 2004. Η μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα φορολογικά έσοδα σχετίζονται αρνητικά με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ στην περίπτωση μετατόπισης των φορολογικών εσόδων από την άμεση προς στην έμμεση φορολογία ήταν θετικά και σχετίζονται σημαντικά με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Το οικονομικό υπόδειγμα της μελέτης, εκτιμά ακόμη ότι οι φόροι ακίνητης περιουσίας και οι φόροι κατανάλωσης επηρεάζουν λιγότερο την οικονομική μεγέθυνση ενός κράτους σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων.

3.2.2 Οικονομική μεγέθυνση: Εξέταση των επιδράσεων της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική μεγέθυνση

Η θεωρία της οικονομικής μεγέθυνσης χρησιμοποιείται για να περιγράψει και να ερμηνεύσει την πορεία μιας οικονομίας σε μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Ο κλάδος της οικονομικής της μεγέθυνσης (growth economics) ουσιαστικά αναπτύχθηκε μετά τη δημοσίευση δύο μελετών του Solow (Solow, 1956; Solow, 1957). Το υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης του Solow δείχνει με ποιο τρόπο αλληλοεπιδρούν σε μια οικονομία η αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου, η αύξηση του εργατικού δυναμικού και η πρόοδος της τεχνολογίας και πως επηρεάζουν την τελική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Η έννοια της Οικονομικής μεγέθυνσης διαφέρει από την έννοια της οικονομικής ανάπτυξης. Με τον όρο Οικονομική Μεγέθυνση, αναφερόμαστε στην αύξηση του συνολικού προϊόντος, δηλαδή αναπαραγωγή, ή διερεύνηση της συνολικής παραγωγής.

Ο όρος Οικονομική Μεγέθυνση αναφέρεται στο ρυθμό αύξησης του πραγματικού ακαθάριστου εγχώριου ή εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ) είτε του συνολικού ή του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Με τον ρυθμό αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλή ΑΕΠ μετράμε και την κοινωνική ευημερία του ατόμου ως προς το εισόδημα. Όμως η μεταβλητή αυτή μόνη της, δεν μπορεί να μετρήσει την ευημερία. Για να βρεθεί το κατά κεφαλή ΑΕΠ

διαιρούμε το συνολικό πραγματικό ΑΕΠ με το συνολικό πληθυσμό της χώρας. Μία αύξηση του κατά κεφαλή πραγματικού ΑΕΠ σε μια οικονομία δεν σημαίνει ότι θα καλυτερεύσει και η διανομή του εισοδήματος σ αυτήν. Μπορεί να φέρει αντίθετα αποτελέσματα. Οι θετικοί ρυθμοί αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ επιτρέπουν την αύξηση της κατανάλωσης και του χρόνου ανάπαυσης και λειτουργούν αρνητικά στην αύξηση του πληθωρισμού (Βάβουρας, 2019). Η οικονομική μεγέθυνση λαμβάνει μια ποσοτική διάσταση σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη που έχει ποσοτική και ποιοτική διάσταση.

Ενώ όπως προαναφέρθηκε η οικονομική μεγέθυνση υπολογίζεται με την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ, αντιθέτως η οικονομική ανάπτυξη υπολογίζεται από μετρήσεις πολλών δεικτών. Για παράδειγμα ο ΟΗΕ χρησιμοποιεί το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (United Nations's Human Development Index -HDI), ο οποίος περιέχει το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, το προσδόκιμο ζωής και το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού. Η οικονομική ανάπτυξη κατά τον ΟΟΣΑ είναι μια γενική έννοια της οικονομική μεγέθυνσης.

Οι Mendoza, et.al., (1994), εφάρμοσαν και μελέτησαν, μέσα από ένα δείγμα επτά χωρών του ΟΟΣΑ μια μέθοδο που αφορούσε τον υπολογισμό των συνολικών πραγματικών φορολογικών συντελεστών στην κατανάλωση, στο εισόδημα φυσικών προσώπων και στο εισόδημα νομικών προσώπων. Οι χώρες ήταν: η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς και η Ιαπωνία. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από την βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ, και αφορούσαν σχετικά με στατιστικές εσόδων και των εθνικών λογαριασμών εισοδήματος των χωρών αυτών, Το οικονομικό υπόδειγμα περιλάμβανε χρονολογικές σειρές, αφορούσε την χρονική περίοδο από το 1965 έως το 1988 και περιλάμβανε τρεις φορολογικούς συντελεστές. Όλες οι μορφές των φορολογικών εσόδων ήταν σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης και αντιστοιχούσε σε μία από τις τρεις κατηγορίες φόρων κάθε φορά και για κάθε χώρα.

Τα φορολογικά έσοδα για κάθε χώρα εκτιμήθηκαν ως ένα κλάσμα της αντίστοιχης φορολογικής βάσης. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν βάση αυτής της μεθόδου έδειξαν σημαντικές διαφορές στην κατανομή του φορολογικού βάρους όσο αφορά την κατανάλωση και το εισόδημα φυσικών και νομικών προσώπων μεταξύ των χωρών που εξετάστηκαν στο δείγμα. Συγκεκριμένα οι φόροι κατανάλωσης και εισοδήματος φυσικών προσώπων στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία είναι σημαντικά χαμη-

λότεροι απ' ότι στον Καναδά και τις Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ οι φορολογικοί συντελεστές νομικών προσώπων, είχαν ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Η μελέτη επισημαίνει ότι οι χώρες με τους υψηλότερους φόρους νομικών προσώπων, έχουν μικρότερη ροπή για αποταμίευση και επενδύσεις και χαμηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, (Mendoza, et.al., 1994).

Σ' άλλη τους μελέτη οι Mendoza, et.al., (1997) κατασκεύασαν ένα πάνελ δεδομένων πενταετούς διάρκειας, για 18 χώρες του ΟΟΣΑ και για χρονικό διάστημα από το 1965-1991. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι φορολογικοί συντελεστές των νομικών και φυσικών προσώπων δεν έχουν μεγάλη επίδραση στην οικονομική μεγέθυνση του κράτους ενώ μπορεί να επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις σε μια χώρα. Οι Harberger (1964), επιβεβαιώνουν την έρευνα τους, επισημαίνοντας ότι παρόλο που τα έσοδα από τους άμεσους και έμμεσους φόρους είναι σημαντικός παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, δεν έχουν όμως την ίδια επίδραση ως προς την οικονομική μεγέθυνση ενός κράτους όπου μπορεί να την επηρεάσει ελάχιστα. Για να έχει σοβαρό αντίκτυπο στην οικονομική μεγέθυνση θα πρέπει οι φορολογικές αλλαγές να είναι πολύ δυνατές.

Οi Devereux και Griffith (2002) διενήργησαν μια εμπειρική ανασκόπηση με μελέτες σχετικές με τις επιπτώσεις που φέρνουν οι εταιρικοί φόροι ως προς το κεφαλαίο και στην δημιουργία ξένων επενδύσεων σε μια χώρα (Foreign Direct Investments). Ειδικότερα, μελέτησαν εμπειρικές βιβλιογραφίες μέχρι και το 2002 σχετικές με τις επιπτώσεις που προκαλεί η φορολογία των διασυνοριακών ροών και των πραγματικών κεφαλαίων σε μια μικρή ανοικτή οικονομία. Επισημάναν ότι καθοριστικοί παράγοντες για την μελέτη αυτής της σχέσης είναι το συνολικό απόθεμα του εγχώριου κεφαλαίου και η κατανομή του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου που αφορά όλους τους τύπους κεφαλαίων και τύπους ιδιοκτησίας. Το συμπέρασμα που προέκυψε από την εμπειρική ανασκόπηση είναι ότι οι εταιρικοί φόροι επιδρούν στις επενδύσεις και στις αποφάσεις των ξένων επενδυτών.

Ο Peretto (2006) μελέτησε τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της φορολογίας στην οικονομική μεγέθυνση έχοντας ως βάση τη θεωρία του Schumpeter. Λαμβάνοντας σταθερό το δημόσιο χρέος των κυβερνήσεων και το ποσοστό του ΑΕΠ για μη παραγωγικές δαπάνες, κατέληξε ότι συμβάλλουν θετικά στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των κατοίκων μιας χώρας τα εξής α) η επιδότηση των επιχειρήσεων στο τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, β) Μία μείωση των φόρων εισοδήματος νομικών προσώπων ή του φόρου κεφαλαιουχικών κερδών. γ) η μείωση των φόρων εργασίας και

κατανάλωσης. Επισημαίνει ότι για να γίνουν τα παραπάνω θα πρέπει να μεριμνήσει η εκάστοτε κυβέρνηση να εξισορροπήσει τις επιπτώσεις που θα φέρουν οι μειώσεις των φόρων στα φορολογικά της έσοδα με αύξηση στους φόρους εισοδημάτων από μερίσματα. Έτσι με αυτό τον τρόπο οι φόροι θα συμβάλλουν στην αναδιανομή του πλούτου ενισχύοντας την χρηματοπιστωτική αγορά μιας χώρας.

Για την περίπτωση της Ελλάδας έχουν διεξαχθεί μελέτες που αφορούν την επίδραση των φόρων, ως προς την οικονομική μεγέθυνση. Ειδικότερα ο Mamatzakis (2005) μελετά την φορολογική επιβάρυνση από τους άμεσους και έμμεσους φόρους στην Ελλάδα και πως αυτοί επηρεάζουν την οικονομική μεγέθυνση της χώρας. Η χρονική περίοδος που εξετάζεται είναι από το 1960 έως το 2003. Τα στοιχεία που χρησιμοποιεί τα αντλεί από τις βάσεις δεδομένων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και του Υπουργείου Οικονομικών της χώρας. Με εξαρτημένη μεταβλητή το ΑΕΠ και με ετήσιες παρατηρήσεις στο οικονομικό υπόδειγμα, προκύπτει ότι το μείγμα φόρων έχει θετικές αλλά και πιο έντονες επιπτώσεις στην οικονομική μεγέθυνση, σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις της φορολογικής επιβάρυνσης. Για την τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων πραγματοποιεί στατιστικούς ελέγχους με τη χρήση αυτοπαλίνδρομων διανυσματικών μοντέλων (Vector Autoregressive Models). Ειδικότερα επισημαίνει ότι ναι μεν η έμμεση φορολογία επηρεάζεται θετικά από τους ρυθμούς ανάπτυξης αλλά για μικρό χρονικό διάστημα, καθώς η μελέτη έδειξε ότι μειώνεται σε ένα έτος περίπου.

Η μελέτη που διενεργήθηκε για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος από τον Ταγκαλάκη (2014), εξετάζει τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας και πως αυτά αυξάνονται γρηγορότερα σε σχέση με το ονομαστικό ΑΕΠ ή τη φορολογική τους βάση. Εξετάζει τρεις κατηγορίες φορολογικών εσόδων α) το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, το Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων και το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων. Για το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων αντλήθηκαν στοιχεία σχετικά με το δηλωθέν εισόδημα και το φόρο εισοδήματος που έχει καταβληθεί από τα φυσικά πρόσωπα σε δεκατρείς (13) περιφέρειες της χώρας και αφορούσε την χρονική περίοδο από το 2005 έως το 2010. Ενώ για τους άλλους δύο φόρους εξετάστηκαν εθνικολογιστικά στοιχεία για την χρονική περίοδο από α' τρίμηνο 2000 έως δ' τρίμηνο 2013.

Από την μελέτη προέκυψε ότι ο ΦΠΑ, θα αρχίσει να αποδίδει καθώς η οικονομία επανέρχεται σε αναπτυξιακή τροχιά. Η ελαστικότητα των εσόδων από τον ΦΠΑ προς το ονομαστικό ΑΕΠ, όπως προκύπτει από το οικονομικό υπόδειγμα της μελέτης, διαμορφώνεται περίπου σε 1,2%-1,3% την περίοδο 2014-2016. Την αύξηση των εσόδων

που προβλέπει το οικονομικό υπόδειγμα από το φόρο εισοδήματος Νομικών Προσώπων, οφείλεται στα κέρδη των επιχειρήσεων και στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία. Και σ' αυτήν την κατηγορία φόρου οι αναμενόμενες αυξήσεις είναι περίπου σε 1,2%-1,3% για την περίοδο 2014-2016. Αρνητική σχέση κατέγραψε το υπόδειγμα μεταξύ των φορολογικών συντελεστών εσόδων και του ανώτατου φορολογικού συντελεστή στα μη διανεμόμενα επιχειρηματικά κέρδη. Άρα καταλήγοντας θα λέγαμε ότι μια μείωση του φορολογικού συντελεστή, θα έφερνε περισσότερα έσοδα και θα δημιουργούσε κίνητρα για επενδύσεις και αύξηση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Σημαντικό κριτήριο για την επιτυχία αυτού, διαδραματίζει η διερεύνηση της φορολογικής βάσης και η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

3.3 Φοροδιαφυγή

Ανάλυση της φοροδιαφυγής και των πολιτικών για την αντιμετώπιση της.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των κρατών είναι η φοροδιαφυγή, όπου προκαλεί προβλήματα στην οικονομική λειτουργία ενός κράτους, αλλά και προβλήματα στο κοινωνικό σύνολο λόγω της ανισοκατανομής που δημιουργεί στα εισοδήματα αλλά και στα φορολογικά βάρη μεταξύ των πολιτών (Τσιόρβας, 2020).

Οι Ernest και Young, (2016) ορίζουν στην μελέτη τους, ότι η φοροδιαφυγή είναι εκούσια απόκρυψη των φορολογικών εσόδων από τους φορολογούμενους, είναι μια παράνομη πράξη, με σκοπό την μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης του φορολογούμενου που πράττει αυτή την πράξη.

Η φοροδιαφυγή λαμβάνει πολλές μορφές όπως: μη υποβολή φορολογικής δήλωσης, ή ψευδή φορολογική δήλωση, μη έκδοση αποδείξεων, μη απόδοση ΦΠΑ, απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων, αδήλωτη εργασία, κ.λ.π. Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής δεν είναι εύκολη, διότι υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί φόροι για κάθε επαγγελματική ομάδα. Η φοροδιαφυγή είναι γενικό κακό για όλες τις χώρες. Βασικός στόχος όλων των κυβερνήσεων είναι η εύρεση τρόπων καταπολέμησής της ή περιορισμό αυτής.

Εκτός όμως από την φοροδιαφυγή υπάρχει και η φοροαποφυγή. Η φοροαποφυγή έχει τον ίδιο σκοπό με την φοροδιαφυγή και το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Προκαλεί δηλαδή μείωση των εσόδων του κράτους και εισοδηματικές ανισότητες. Η φοροαπο-

φυγή προκαλείται μέσω λογιστικών τρόπων, ακολουθώντας την νομοθεσία μεν δημιουργώντας όμως μια πλαστή εικόνα για την φοροδοτική ικανότητα του υπόχρεου προσώπου φυσικού και νομικού (Τσάτσος, 2001).

Ποιες όμως είναι οι αιτίες πρόκλησης της φοροδιαφυγής; Ένας παράγοντας είναι οι υψηλοί συντελεστές φορολογίας καθώς και το αίσθημα της αδικίας που μπορεί να νιώθει ο φορολογούμενος. Άλλος σημαντικός παράγοντας είναι πόσο πιθανόν είναι να βρεθεί ο παραβάτης και να του επιβληθούν οι ανάλογες ποινές και πόσο αυστηρό είναι το νομικό σύστημα στην επιβολή ποινών ανάλογα με το μέγεθος της παράβασης.

Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, είναι το πρώτο κίνητρο που δίνεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα να βρουν τρόπους φοροδιαφυγής. Όσο μεγαλύτεροι είναι οι φόροι τόσο μεγαλύτεροι είναι η φοροδιαφυγή και αντιθέτως όσο μικρότερη είναι η φορολογία τόσο μειώνεται η φοροδιαφυγή. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δημιουργούν αστάθεια στους φορολογούμενους και στις επιχειρήσεις. Για παράδειγμα σύμφωνα με την έρευνα της διαΝΕΟσις, από το 1975 και έπειτα ψηφίστηκαν στην Ελλάδα 250 φορολογικά νομοσχέδια και εκδόθηκαν 115.000 υπουργικές αποφάσεις (Γεωργακόπουλος, 2016).

Το ύψος της φοροδιαφυγής δεν είναι εύκολο να μετρηθεί καθώς τα στοιχεία που υπάρχουν δεν είναι επαρκή και πολλές φορές δεν αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά γεγονότα. Οι κυβερνήσεις για παράδειγμα όταν διαπιστώσουν μείωση στα κρατικά έσοδα, αποφασίζουν την αύξηση των φορολογικών συντελεστών με αποτέλεσμα να επηρεάζονται τα δεδομένα και να στρεβλώνεται το αποτέλεσμα.

Ο επικρατέστερος τρόπος μέτρησης της φοροδιαφυγής είναι : α) Μέθοδος των Εθνικών Λογαριασμών β) Κατανάλωση νοικοκυριών γ) Δειγματοληπτική Έρευνα δ) Μέθοδος Απόκλισης Πραγματικών και Δυνητικών Εσόδων ε) Μέθοδος Σταθερού Λόγου Φόρων ΑΕΠ ζ) Αμνηστία (Τάτσος, 2001).

3.4 Καμπύλη Laffer

Η καμπύλη Laffer είναι ένα εργαλείο που μπορεί να δώσει απάντηση στο ερώτημα αν θα πρέπει να αυξήσει ή να μειώσει η Κυβέρνηση τους φορολογικούς της συντελεστές προκειμένου να αυξήσει τα κρατικά έσοδα. Η καμπύλη αυτή ελέγχει το ύψος του φορολογικού συντελεστή (οριζόντια γραμμή) με τα αντίστοιχα έσοδα που εισπράττει το κράτος από την φορολογία (κάθετη γραμμή). Για παράδειγμα αν ο φορολογικός συντελεστής για ένα αγαθό ή μία υπηρεσία, είναι μηδενικός τότε δεν θα έχει το κράτος

έσοδα από αυτό το αγαθό. Το ίδιο αποτέλεσμα θα έχει το κράτος αν ένας φορολογικός συντελεστής είναι ίσος με το εισόδημα που λαμβάνει ένας φορολογούμενος, γιατί ο φορολογούμενος δεν θα έχει κίνητρο να εργαστεί αφού θα πρέπει να δίνει όλο το εισόδημα του στο κράτος. Έτσι το πιο πιθανό είναι να σταματήσει να εργάζεται ή να εργάζεται αδήλωτα (φοροδιαφυγή). Η καμπύλη Laffer, μας δείχνει το σημείο που θα πρέπει να βρίσκεται ο φορολογικός συντελεστής ώστε να μεγιστοποιούνται τα κρατικά έσοδα. Αν ο συντελεστής βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το σημείο που μεγιστοποιούνται τα έσοδα τότε η κυβέρνηση έχει περιθώριο να αυξήσει το φορολογικό συντελεστή και το αντίθετο. Η αύξηση των φορολογικών συντελεστών πάνω από το σημείο που αριστοποιεί τα έσοδα θα επηρεάσει την κατανάλωση, τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας με αποτέλεσμα να μειωθούν τα έσοδα της.

Οι Ακαδημαϊκοί του ΕΚΠΑ, Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής, το 2016, μελέτησαν την καμπύλη Laffer για τους φορολογικούς συντελεστές του εισοδήματος, της κατανάλωσης και του κεφαλαίου χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία του (Banjeree, 2014).

Ο οριζόντιος άξονας απεικονίζει το ύψος του φορολογικού συντελεστή και ο κάθετος άξονας απεικονίζει το ποσό των εσόδων από τη φορολογία σε δις. ευρώ. Η σχέση αυτή έδειξε ότι για το 2015 η Ελλάδα είχε περιθώριο να αυξήσει και άλλο το φορολογικό της συντελεστή για να μεγιστοποιήσει τα έσοδα της. Ο φορολογικός συντελεστής του εισοδήματος για το έτος 2015 στην Ελλάδα ήταν 39,3%. Στο ποσό του φόρου εισοδήματος υπολογίζονταν οι εργοδοτικές και οι ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων. Το 2015 ο φόρος κατανάλωσης βρισκόταν στο 18,4%. Η καμπύλη έδειξε ότι δεν υπήρχε περιθώριο αύξησης του φορολογικού συντελεστή και στην περίπτωση αυτή θα επέφερε μείωση των φορολογικών εσόδων. Αντίθετα ο φόρος επί το κεφάλαιο ήταν στο 20% δείχνοντας ότι είχε περιθώρια να αυξηθεί και η κυβέρνηση με την σειρά της, να έχει αύξηση των εσόδων της.

Εν κατακλείδι δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε την παραοικονομία η οποία επηρεάζει τα φορολογικά έσοδα. Μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επισημαίνει ότι οι χώρες που έχουν αυξημένη φοροδιαφυγή όπως η Ελλάδα, τα όρια της καμπύλης διαμορφώνονται προς τα κάτω, επηρεάζοντας το αποτέλεσμα της απόφασης της κυβέρνησης να αυξήσει τους φορολογικούς συντελεστές αναμένοντας μεγαλύτερα έσοδα. Το αποτέλεσμα σ αυτήν την περίπτωση μπορεί να δημιουργήσει μεγάλες επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και να επιφέρει μείωση των εσόδων της. Οι αναλυτές των δημοσίων οικονομικών χρησιμοποιούν την καμπύλη Laffer, η οποία είναι διεθνώς αποδεκτή μέθοδος, για να εξετάσουν την ορθότητα των επιβαλλόμενων φόρων σε

σχέση με την φορολογική επιβάρυνση που προκαλούν (Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής, 2016).

3.5 Εμπειρική Εξέταση της σχέσης μεταξύ Ρυθμού Ανάπτυξης του ΑΕΠ και Φορολογικών εσόδων της Ελλάδας.

Σ αυτό το κεφάλαιο αναλύεται η επίδραση των φόρων στην οικονομική μεγέθυνση και στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Ο έλεγχος της επίδρασης των φόρων στο ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανάπτυξης της Ελλάδας επιχειρήθηκε εφαρμόζοντας την μεθοδολογία της απλής γραμμικής παλινδρόμησης (OLS).

$$Y = a + b \cdot X_1$$

Όπου Y είναι το ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ανάπτυξης στην Ελλάδα ως ποσοστό (GDP per capita growth – annual %) και X_1 η πρώτη διαφορά των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό (%) των ετήσιων κρατικών εσόδων της Ελλάδας (Tax Revenue) για το χρονικό διάστημα 1965 – 2021. Επίσης, a είναι ο σταθερός όρος της γραμμικής παλινδρόμησης, b είναι ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής της πρώτης διαφοράς των φορολογικών εσόδων.

Το GDP per capita growth¹ (annual %) αναφέρεται στο ποσοστό αλλαγής του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) ανά κεφαλή πληθυσμού ενός κράτους κατά μέσο όρο ετησίως. Αυτό το μέτρο μας δίνει μια εικόνα της ταχύτητας με την οποία αυξάνεται ή μειώνεται η επιχειρηματική δραστηριότητα και η παραγωγικότητα ανά κάθε άτομο στην οικονομία ενός κράτους. Μια θετική τιμή για το GDP per capita growth υποδεικνύει αύξηση της ευημερίας και της παραγωγικότητας, ενώ μια αρνητική τιμή υποδεικνύει μείωση. Συνήθως υπολογίζεται ως το ποσοστό αλλαγής του πραγματικού GDP per capita από έτος σε έτος, με βάση τις τιμές που έχουν προσαρμοστεί για την πληθωρική εξέλιξη (δηλαδή το πραγματικό GDP αντί του απλού GDP).

Το Tax Revenue² αναφέρεται στα έσοδα που ένα κράτος ή μια κυβέρνηση λαμβάνει από τη φορολογία. Αυτά τα έσοδα προέρχονται από την εισαγωγή φόρων σε διάφορες μορφές, όπως φόροι εισοδήματος, φόροι περιουσίας, ΦΠΑ, τέλη κυκλοφορίας, τέλη επί ακινήτων κ.λπ. Τα συνολικά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ

¹ Τα δεδομένα ελήφθησαν από το site της Παγκόσμιας Τράπεζας (The World Bank): <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG>

² Τα δεδομένα ελήφθησαν από το site του ΟΟΣΑ (OECD): <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>

υποδηλώνουν το μερίδιο της παραγωγής μιας χώρας που εισπράττεται από την κυβέρνηση μέσω φόρων. Τα φορολογικά έσοδα αποτελούν σημαντικό μέρος των δημοσιονομικών εσόδων ενός κράτους και χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών, όπως υγειονομικά προγράμματα, εκπαίδευση, άμυνα, κοινωνικές παροχές και υποδομές.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η συσχέτιση (correlation) και η στατιστική σημαντικότητα (t-Statistic) των συσχετίσεων μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής GDP per capita growth (annual %) (GDP_PCAPGROW) και της ανεξάρτητης μεταβλητής της πρώτης διαφοράς των φορολογικών εσόδων (TAXREV1).

Πίνακας 3.1
Συσχέτιση και στατιστική σημαντικότητα μεταξύ των
GDP_PCAPGROW και TAXREV1

Correlation		
t-Statistic	GDP_PCAPGR	
	OW	TAXREV1
GDP_PCAPGR		
OW	1.000000	

TAXREV1	-0.306933	1.000000
	-2.369875	-----

Για τους υπολογισμούς των συντελεστών της γραμμικής παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό πακέτο Eviews 9 και παρακάτω παρουσιάζεται η γραμμική εξίσωση που προέκυψε

$$GDP_{PCAPGROW} = 2.26487550238 - 1.28518687631 * TAXREV1$$

Πίνακας 3.2

Αποτελέσματα Eviews 9 για την γραμμική παλινδρόμηση

Variable	Coefficien t	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.264876	0.609439	3.716330	0.0005
TAXREV1	-1.285187	0.542302	-2.369875	0.0214
		Mean dependent		1.75484
R-squared	0.094208	var		0
Adjusted R-squared	0.077434	S.D. dependent var		4.44224
		Akaike info criterion		5.77465
S.E. of regression	4.266786	Schwarz criterion		9
		Hannan-Quinn		5.84699
Sum squared resid	983.0948	crit.		3
Log likelihood	-159.6905	Durbin-Watson stat		5.80270
				3
F-statistic	5.616308			1.17629
Prob(F-statistic)	0.021397			5

Από τα αποτελέσματα του πίνακα 2, συμπεραίνουμε ότι ο σταθερός όρος της παλινδρόμησης ισούται με 2,265 και ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής ισούται με -1,285. Αυτό σημαίνει ότι εάν το ετήσιο ποσοστό της πρώτη διαφοράς των φορολογικών εσόδων μεταβληθεί κατά +1% το ποσοστό του ετήσιου κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανάπτυξης της Ελλάδας θα μειωθεί κατά 1,285%, δηλαδή από το 2,265% στο 0,98%. Το αρνητικό πρόσημο στο συντελεστή b συμβαδίζει με τη οικονομική θεωρία η οποία υποστηρίζει ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών θα προκαλέσει μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας.

Επίσης, αναφορικά με τα αποτελέσματα του μοντέλου, τόσο ο σταθερός όρος, όσο και ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής είναι στατιστικά σημαντικοί, καθώς το t-Statistic είναι μεγαλύτερο από 2 κατά απόλυτη τιμή και το p-value είναι μικρότερο από 0,05.

Το R^2 είναι πολύ μικρό κοντά στο μηδέν. Ο δείκτης, R-square (R^2) χρησιμοποιείται στην στατιστική και στην ανάλυση της παλινδρόμησης για να μετρήσει πόσο καλά εξηγεί ένα μοντέλο παλινδρόμησης την διακύμανση της εξαρτημένης μεταβλητής.

Ο δείκτης R-square στην δική μας περίπτωση είναι ($R^2 = 0,094$). Η ερμηνευτική δύναμη του υποδείγματος είναι μέτρια. Οι λόγοι είναι ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τα δεδομένα οι οποίοι δεν έχουν συμπεριληφθεί, όπως η διεύρυνση της φορολογικής βάσης ελέγχοντας τις φοροαπαλλαγές, την παραοικονομία, την φοροδιαφυγή κ.λ.π.

3.6 Εμπειρική ανάλυση-PANEL DATA

Ο έλεγχος της επίδρασης των φόρων στο ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ των 37 χωρών του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) επιχειρήθηκε εφαρμόζοντας την μεθοδολογία ελαχίστων τετραγώνων PANEL (Panel Least Squares).

$$Y_{it} = a + b \cdot X_{it}$$

Όπου Y_{it} είναι το ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε 37 χώρες του ΟΟΣΑ ως ποσοστό (GDP per capita growth – annual %) και X_{it} τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό (%) του GDP, για 37 χώρες του ΟΟΣΑ (Tax Revenue) για το χρονικό διάστημα 1965 – 2021. Επίσης, a είναι ο σταθερός, b είναι ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής των φορολογικών εσόδων, οι δείκτες i και t δείχνουν τον αριθμό της κάθε χώρας και το έτος αντίστοιχα.

Στο παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μεθοδολογίας Panel Least Square καθώς και η στατιστική σημαντικότητα και το p value του σταθερού όρου και του συντελεστή της ανεξάρτητης μεταβλητής.

Πίνακας 3.3

Αποτελέσματα Panel Least Square.

Dependent Variable: GDP_PER_CAPITA_GROWTH
 Method: Panel Least Squares
 Date: 02/27/24 Time: 12:22
 Sample (adjusted): 1966 2021
 Periods included: 56
 Cross-sections included: 37
 Total panel (unbalanced) observations: 1666

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(TAX_REV)	-0.327443995	0.0532190313	-6.1527	9.6407e-10
C	2.416081199	0.0582176714	41.5008	6.998e-255

Effects Specification

Cross-section fixed (dummy variables)				
Period fixed (dummy variables)				
R-squared	0.5133	Mean dependent var	2.36061816	
Adjusted R-squared	0.4848	S.D. dependent var	3.27077892	
S.E. of regression	2.3475	Akaike info criterion	4.59886193	
Sum squared resid	8669.1067	Schwarz criterion	4.90131740	
Log likelihood	-3737.8519	Hannan-Quinn criter.	4.71094578	
F-statistic	18.0325	Durbin-Watson stat	1.37795094	
Prob(F-statistic)	6.4365e-185			

Ο συντελεστής για την πρώτη διαφορά των φορολογικών εσόδων είναι -0.3274, με ένα τυπικό σφάλμα 0.0532. Αυτός ο συντελεστής είναι στατιστικά σημαντικός σε υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης, όπως υποδηλώνεται από το t-στατιστικό -6.15 και μια p-τιμή περίπου 9.64e-10. Η αρνητική τιμή του συντελεστή υποδηλώνει ότι μια αύξηση στα φορολογικά έσοδα συνδέεται με μείωση στην ανάπτυξη του ΑΕΠ ανά κεφαλή. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι υψηλότερες φορολογικές εισπράξεις, που πιθανώς αντανακλούν υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές ή ευρύτερες φορολογικές βάσεις, μπορεί να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα στην οικονομική ανάπτυξη ανά κεφαλή, υπό τις συνθήκες και το χρονικό πλαίσιο που μελετήθηκε.

Ο σταθερός όρος είναι 2.4161 με ένα τυπικό σφάλμα 0.0582, αντιπροσωπεύει τον μέσο ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ ανά κεφαλή όταν η πρώτη διαφορά των φορολογικών εσόδων είναι μηδέν.

Το μοντέλο περιλαμβάνει fixed effects τόσο για τα cross sections όσο και για τις περιόδους, τα οποία ελέγχουν για μη παρατηρούμενη ετερογένεια μεταξύ διαφορετικών χωρών και περιόδων. Αυτό επίσης εξασφαλίζει ότι τα ευρήματα δεν παραμορφώνονται από μη παρατηρούμενες μεταβλητές που μπορεί να επηρεάζουν και τα φορολογικά έσοδα και την ανάπτυξη του ΑΕΠ ανά κεφαλή.

Συνοψίζοντας, τα ευρήματα από αυτήν την ανάλυση υποδηλώνουν ότι υπάρχει μια αρνητική σχέση μεταξύ της αύξησης των φορολογικών εσόδων και της ανάπτυξης του ΑΕΠ ανά κεφαλή, ενδεικτικά για το εξεταζόμενο διάστημα και τις χώρες.

Συμπεράσματα /Σύνοψη

Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάστηκε: α) μέσα από βιβλιογραφική ανασκόπηση με πρόσφατες θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες η επίδραση των φόρων στην οικονομική ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση των χωρών. β) Μέσα από μια εμπειρική ανάλυση εξετάστηκε η σχέση μεταξύ Ρυθμού Ανάπτυξης του ΑΕΠ και των Φορολογικών εσόδων και πως επιδρούν μεταξύ τους. Επίσης, αναλύθηκε η καμπύλη Laffer και πως μπορεί να βοηθήσει την εκάστοτε κυβέρνηση να πάρει αποφάσεις σε σχέση με την φορολογική πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει προκειμένου να αυξήσει τα κρατικά έσοδα.

Οι περισσότερες μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι φόροι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την δημιουργία επενδύσεων και την επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης μιας χώρας. Η εμπειρική ανάλυση έδειξε ότι οι αυξήσεις των φορολογικών εσόδων δεν φέρνουν πάντα θετικό αποτέλεσμα στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας συμβαδίζοντας με την οικονομική θεωρία η οποία υποστηρίζει ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών μπορεί να προκαλέσει μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας.

Κεφάλαιο 4: Πολιτική Δικαιοσύνη και Φορολογική Ισότητα

4.1. Εισαγωγή στην Φορολογική Δικαιοσύνη

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα εξεταστεί το τρίτο ερώτημα που αφορά κατά πόσο «Το φορολογικό σύστημα επηρεάζει την ευημερία, την απασχόληση, και την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα;»

Πριν εξεταστούν οι επιπτώσεις της φορολογίας στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, πρέπει ν' αποσαφηνιστούν η σημασία της φορολογικής δικαιοσύνης και της ισότητας στα πλαίσια μιας αποτελεσματικής φορολογικής πολιτικής. Εξετάζονται τα μέτρα που μπορεί να λάβει μια κυβέρνηση για την προώθηση της φορολογικής ισότητας.

Ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών προβληματίζει συχνά τους υπεύθυνους που ασκούν την δημόσια οικονομική πολιτική. Οι λόγοι είναι ότι ενώ συμφωνούν όλοι οι ειδικοί ότι η κατανομή των φορολογικών βαρών πρέπει να είναι δίκαιη δεν έχει αποσαφηνιστεί ποια κατανομή θεωρείται δίκαιη.

Με τον όρο φορολογικό βάρος, εννοούμε τον καταλογισμό πόρων και την απόδοσή τους από τον ιδιωτικό τομέα προς το κράτος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας του ιδιωτικού τομέα και αύξηση της δραστηριότητας του κράτους. Η μείωση αυτή της δραστηριότητας του ιδιωτικού τομέα ονομάζεται άμεσο βάρος των δημοσίων δραστηριοτήτων. Αν και τις περισσότερες φορές θεωρείται ότι το βάρος αυτό καλύπτεται από την προσφορά του κράτους σε παροχή δημοσίων αγαθών. Άρα ο ορισμός του φορολογικού βάρους, θα λέγαμε ότι αφορά μόνο την χρήση των παραγωγικών πόρων των ιδιωτών από το δημόσιο. Το φορολογικό βάρος συνήθως όταν αναφέρεται περιλαμβάνει τους φόρους ή άλλες πηγές εσόδων του κράτους. Αρκετοί θεωρητικοί πιστεύουν ότι οι φόροι είναι μονομερείς παροχές των ιδιωτών προς το κράτος, χωρίς να είναι ανταποδοτικοί και ανάλογοι με το ύψος της παροχής του κάθε υπόχρεου. Αυτό προκαλεί ένα φορολογικό βάρος προς τους πολίτες, που θα μπορούσαμε να το ορίσουμε ως κόστος της δωρεάς παροχής δημοσίων αγαθών και άλλων δραστηριοτήτων του δημοσίου τομέα (Ραπάνος, Καπλανόγλου,2000).

Ένας άλλος ορισμός του φορολογικού βάρους είναι η σχέση των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ της χώρας. Η κατανομή του φορολογικού βάρους γίνεται ανά εισοδηματική τάξη. Η δομή του φορολογικού βάρους απαρτίζεται από τους επιμέρους φόρους που συμβάλλουν στα συνολικά έσοδα.

Ο Stiglitz (2001) υποστηρίζει ότι ο όρος «φορολογικό βάρος» αφορά εκείνους που επωμίζονται το βάρος ενός φόρου. Το ακαθάριστο φορολογικό βάρος είναι το κόστος ευκαιρίας για την παροχή των δημοσίων αγαθών και ανάλογα με τις παροχές των δημοσίων αγαθών υπολογίζονται τα καθαρά οφέλη ή βάρη. Το υπερβάλλον φορολογικό βάρος που βαρύνει του πολίτες πολλές φορές είναι η αιτία αλλαγής των καταναλωτικών τους προτιμήσεων στρέφοντας το ενδιαφέρον τους σε φθηνότερα προϊόντα ή μειώνοντας τις αγορές αγαθών με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η ευημερία τους και το βιοτικό τους επίπεδο. Αναφέροντας τον όρο «δίκαιο φορολογικό σύστημα», θα πρέπει η σύνθεση των φόρων να αποσκοπεί στην δίκαιη κατανομή εισοδήματος και σε ίσες υποχρεώσεις ανάλογα με την φορολογική τους ικανότητα (Stiglitz, 2001).

Ένας ορισμός που μπορεί να δοθεί είναι ότι μια κατανομή μπορεί να θεωρηθεί δίκαιη αν ανταποκρίνεται γενικότερα στις αντιλήψεις του κοινωνικού συνόλου περί κοινωνικής δικαιοσύνης. Δηλαδή αν τηρούνται οι αρχές της α) οριζόντιας φορολογικής ισότητας και β) της κάθετης φορολογικής ισότητας.

Σύμφωνα με την αρχή της οριζόντιας φορολογικής ισότητας για να είναι μια κατανομή των φορολογικών βαρών δίκαιη θα πρέπει τα άτομα που είναι στις ίδιες συνθήκες να έχουν την ίδια φορολογική επιβάρυνση. Όμως για να εφαρμοστεί αυτή η αρχή θα πρέπει να οριστούν ποιες συνθήκες θεωρούνται ίδιες ώστε να μπορέσουν να εκτιμηθούν ανάλογα.

Σύμφωνα με την αρχή της κάθετης φορολογικής ισότητας, η κατανομή των φορολογικών βαρών θεωρείται δίκαιη, όταν άτομα που βρίσκονται σε διαφορετικές συνθήκες έχουν και διαφορετική φορολογική επιβάρυνση. Το ίδιο όμως πρόβλημα συναντάμε και σε αυτήν την αρχή. Για να εφαρμοστεί θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ποιες συνθήκες θεωρούνται ανόμοιες. Ακόμη θα πρέπει να οριστεί το μέγεθος των διαφορετικών συνθηκών και πόσο διαφορετική θα πρέπει να είναι η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών ώστε να θεωρηθεί από το κοινωνικό σύνολο ότι έχει δίκαιη κατανομή.

4.2. Θεωρίες Φορολογικής Δικαιοσύνης

Παρουσίαση και σύγκριση διαφόρων θεωριών που αφορούν τη φορολογική δικαιοσύνη, όπως η θεωρία της ισότητας των θυσιών, η ικανότητα πληρωμής, και η οριακή ωφέλεια της φορολόγησης.

Για την ανεύρεση λύσεων έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες και απόψεις με τις πιο βασικές την θεωρία του ανταλλάγματος και της φοροδοτικής ικανότητας.

Με βάση την θεωρία του ανταλλάγματος, οι φόροι πρέπει να επιβάλλονται στους πολίτες ανάλογα με το όφελος που λαμβάνουν με αγαθά και υπηρεσίες που τους παρέχονται. Αναλυτικότερα για να είναι δίκαιη η κατανομή των φορολογικών βαρών θα πρέπει να υπάρχει α) ίση φορολογική μεταχείριση αυτών που απολαμβάνουν τα δημόσια αγαθά και τις υπηρεσίες και β) να υπάρχει διαφορετική φορολογική μεταχείριση αυτών που απολαμβάνουν διαφορετικό όφελος από τα δημόσια αγαθά και τις υπηρεσίες (Τάτσος, 2012).

Η θεωρία του ανταλλάγματος στηρίζεται στην αρχή της ανταλλαγής. Η κοινωνία αποδέχεται ότι για να παραχθεί ένα αγαθό από τον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να καταβληθεί το ανάλογο αντίτιμο. Το ίδιο θα έπρεπε να ισχύει και για το δημόσιο τομέα. Το κράτος παρέχει δημόσια αγαθά και υπηρεσίες στους πολίτες του και θα πρέπει να τους επιβαρύνει με φόρους, ανάλογα με την ωφέλεια που θα έχουν από αυτά τα αγαθά.

Με βάση την αρχή του ανταλλάγματος πολλοί υποστηρίζουν ότι η παραγωγή του δημοσίου θα είναι πιο δίκαιη προς τους πολίτες της, γιατί θα υπάρχει άμεση σύνδεση τιμής (φόροι) σε σχέση με τις υπηρεσίες και τα δημόσια αγαθά που τους παρέχονται. Έτσι την ποσότητα που θα παραχθεί από το κράτος την καθορίζουν οι πολίτες ανάλογα με το τι είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν.

Πολλοί υποστηρικτές της θεωρίας του ανταλλάγματος υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή της είναι κοινωνικά δίκαιη για το λόγο ότι θα επιβαρύνονται περισσότερο αυτοί που θα ωφελούνται περισσότερο από τα αγαθά και τις υπηρεσίες που τους παρέχει το κράτος, σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη αρχή όπου οι πολίτες καταβάλουν φόρους για αγαθά και υπηρεσίες που δεν απολαμβάνουν. Ακόμη υποστηρίζουν ότι το κράτος θα πρέπει να ακολουθήσει την ελεύθερη αγορά και να μην γίνονται διακρίσεις έχοντας ως κριτήριο ποιος παρέχει τα αγαθά, το κράτος ή ο ιδιώτης. Η κατανομή των φορολογικών βαρών αν γίνει με βάση την αρχή της φοροδοτικής ικανότητας, αυτοί που έχουν μεγαλύτερο εισόδημα θα πρέπει να επιβαρυνθούν με μεγαλύτερα ποσά φόρων, το οποίο θα φέρει αρνητικά αποτελέσματα στην επιθυμία για ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και την εργασία (Foster et al., 1980).

Οι μη υποστηρικτές της θεωρίας του ανταλλάγματος θέτουν τα εξής επιχειρήματα. α) Η θεωρία του ανταλλάγματος θεωρεί ότι τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες μπορούν να πουληθούν, παραβλέποντας το χαρακτηριστικό της αδιαιρετότητας που απαγορεύει την πώληση τους. Το όφελος που θα αποκομίσει ο κάθε πολίτης δεν μπορεί να μετρηθεί ώστε να πληρώσει το ανάλογο αντίτιμο. Επιπλέον στα περισσότερα

δημόσια αγαθά δεν μπορεί να εφαρμοστεί ο αποκλεισμός όπως θα γινόταν στα ιδιωτικά αγαθά, άρα δεν μπορεί να ασκηθεί ο μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς. β) Δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θα δώσει λύση η εφαρμογή της στην δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών. Ο λόγος είναι ότι οι χαμηλές εισοδηματικές τάξεις καταναλώνουν αναλογικά με το εισόδημα τους περισσότερη ποσότητα δημοσίων υπηρεσιών και αγαθών σε σχέση με τις υψηλές εισοδηματικές τάξεις. Αν εφαρμοστεί η θεωρία του ανταλλάγματος τότε θα πρέπει φορολογηθούν περισσότερο τα χαμηλά εισοδήματα σε σχέση με τους πιο ισχυρούς οικονομικά.

Με βάση την θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας για να είναι δίκαιη η κατανομή των φόρων θα πρέπει οι φορολογούμενοι να έχουν ίση φοροδοτική ικανότητα. Σε περίπτωση που έχουν διαφορετική φοροδοτική ικανότητα θα πρέπει να έχουν και διαφορετική φορολογική επιβάρυνση. Σε σχέση με την θεωρία του ανταλλάγματος δίκαιη κατανομή των φόρων θεωρείται η κατανομή που γίνεται βάσει της φοροδοτικής ικανότητας και όχι βάσει του οφέλους που θα αποκομίσει ο πολίτης από τις κρατικές παροχές. Η αρχή της φοροδοτικής ικανότητας έχει καθιερωθεί και συνταγματικά στην Ελλάδα. Όμως υπάρχουν κενά στην εφαρμογή της ως προς δείκτη μέτρησης της φοροδοτικής ικανότητας, στον οποίο θα επιβληθεί η φορολογία. Ως δείκτης μέτρησης της φοροδοτικής ικανότητας θεωρείται το εισόδημα, η περιουσία και οι καταναλωτικές δαπάνες. Οι δύο πρώτοι δείκτες δηλώνουν άμεσα την φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και είναι οι πιο σημαντικοί, ενώ ο τρίτος δείκτης δηλώνει έμμεσα την φοροδοτική ικανότητα, με το κριτήριο ότι για να δημιουργήσεις δαπάνες θα πρέπει να έχεις διαθέσιμους πόρους. Όμως η φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων δεν εξαρτάται μόνο από το διαθέσιμο εισόδημα αλλά και την οικογενειακή του κατάσταση και από άλλες συνθήκες οι οποίες δεν είναι εύκολο να συνυπολογισθούν στο άθροισμα ή στην μείωση του εισοδήματος των φορολογούμενων.

Με βάση την θεωρία της ίσης θυσίας όλοι οι φορολογούμενοι δεν έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα. Από αυτό προκύπτει το ερώτημα πόσο παραπάνω θα πρέπει να καταβάλλουν τα άτομα που έχουν μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα ώστε να υπάρξει μια δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών. Η απάντηση βάσει της θεωρίας της ίσης θυσίας είναι ότι θα πρέπει να καταβάλουν με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει ισότητα στην θυσία. Δηλαδή να έχουν όλοι οι φορολογούμενοι τις ίδιες επιπτώσεις από την μείωση του εισοδήματος που επιφέρει η φορολογία.

Η κατανομή του φορολογικού βάρους βάσει της αναλογικής ίσης θυσίας θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνεται το ποσοστό χρησιμότητας το ίδιο για

όλους τους φορολογούμενους. Η οριακή ίση θυσία θα πρέπει να μειώνεται έτσι ώστε η τελευταία χρηματική μονάδα να δίνει σε όλους τους φορολογούμενους την ίδια χρησιμότητα. Για να υπάρξει μια δίκαιη κατανομή του φόρου θα πρέπει πρώτα να οριστεί το ποσό του φόρου που θα πρέπει να καταβάλουν οι πολίτες από το εισόδημά τους, υπολογίζοντας την χρησιμότητα που λαμβάνει ο πολίτης από το εισόδημά του.

Αν και η άμεση μέτρηση της χρησιμότητας μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της υποκειμενικής της φύσης, η βασική αρχή της οριακής χρησιμότητας υποστηρίζει ότι η οριακή χρησιμότητα των αγαθών μειώνεται καθώς καταναλώνουμε περισσότερα από αυτά. Αυτό σημαίνει ότι το πρώτο κομμάτι ενός αγαθού που καταναλώνουμε προσφέρει περισσότερη ικανοποίηση σε σύγκριση με το δέκατο, για παράδειγμα.

Όταν το εισόδημα είναι χαμηλό, οι άνθρωποι εστιάζουν στην κάλυψη των βασικών τους αναγκών, όπως τροφή, κατοικία, και ρουχισμός, τα οποία προσφέρουν υψηλή χρησιμότητα. Καθώς το εισόδημα αυξάνεται, οι δαπάνες διευρύνονται προς αγαθά και υπηρεσίες που δεν είναι απολύτως αναγκαίες και ίσως να προσφέρουν μικρότερη άμεση ικανοποίηση ή χρησιμότητα ανά δαπανηθείσα μονάδα εισοδήματος.

Με βάση τις θεωρίες που αναπτύχθηκαν παραπάνω και την υπόθεση της οριακής ωφέλειας του εισοδήματος θα εξετάσουμε στην συνέχεια πως μπορεί να προωθηθεί η φορολογική ισότητα.

4.3. Μέτρα και Πρακτικές για την Προώθηση της Φορολογικής Ισότητας

Σε αυτήν την ενότητα θα γίνει ανάλυση των μεθόδων και των πολιτικών που μπορούν να εφαρμοστούν για την προώθηση της φορολογικής ισότητας, όπως η προοδευτική φορολόγηση, οι φοροαπαλλαγές και οι φορολογικές κινήσεις για την υποστήριξη των ευάλωτων ομάδων.

4.3.1 Φοροαπαλλαγές – Μειώσεις Φόρου

Το 2010 ψηφίστηκε ο νόμος 3842/2010 (ΦΕΚ Α 58/23-04-2010) «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις», ο οποίος έφερε μεγάλες αλλαγές στο ισχύον φορολογικό σύστημα. Ο σκοπός του νέου νόμου ήταν η πάταξη της φοροδιαφυγής και η κατάργηση πολλών φοροαπαλλαγών.

Οι βασικότερες ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν με τον νόμο αυτό ήταν:

- I. Μια κλίμακα προοδευτικής φορολόγησης, χωρίς να εξετάζεται η προέλευση των εισοδημάτων αποσκοπώντας να μετατοπίσουν το φορολογικό βάρος από

τα χαμηλά στα υψηλά εισοδήματα. Αυτή η προοδευτική φορολογία θεωρείται δίκαιη ως προς την κατανομή του φορολογικού βάρους.

- II. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών και του ειδικού τρόπου φορολόγησης κάποιων επαγγελματιών, όπως των βουλευτών, δικαστικών λειτουργών, εφοριακών και αιρετών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης (άρθρο 5 ν. 3842/2010).
- III. Επαναφορά του φόρου κληρονομιάς, στοχεύοντας στα έσοδα από κληρονομίες με μεγάλη ακίνητη περιουσία (ν. 3815/2010).
- IV. Κατάργηση φοροαπαλλαγών στα εισοδήματα όλων των νομικών προσώπων κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα.
- V. Φορολογία μεταβίβασης της πρώτης κατοικίας έως 200τ.μ, ανεξάρτητα από την αξία της.

Παρόλο όμως ότι από το 2010 γίνεται προσπάθεια να μειωθούν οι φοροαπαλλαγές και να εκμηδενίσουν τις περιπτώσεις φοροαποφυγής θεσπίζοντας νομοθετικές ρυθμίσεις δικαιότερες ως προς την επιβολή φόρων, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα από το 2018 έως το 2020 μία αύξηση των φοροαπαλλαγών. Ειδικότερα παρατηρείται αύξηση στις φοροαπαλλαγές κατά 25% ή κατά 1,8 δισεκατομμύρια ευρώ, αυξάνοντας έτσι το δημοσιονομικό κόστος από 7,7 δις. σε 9,5 δις. ευρώ. Για το έτος 2020, σύμφωνα με την έκθεση του Υπουργείου Οικονομικών για τις φορολογικές δαπάνες, παρατηρήθηκε αύξηση των φοροαπαλλαγών κατά εβδομήντα έξι 76 περιπτώσεις καταλήγοντας συνολικά σε 898 περιπτώσεις φοροαπαλλαγών από 828 που ήταν. Συγχρόνως καταγράφηκε αύξηση του συνολικού κόστους των φοροεκπτώσεων κατά 600 εκατομμύρια ευρώ σε σχέση με το 2019, δηλαδή από 8,9 δις. σε 9,5 δις. ευρώ.

Ειδικότερα η ειδική έκθεση του προϋπολογισμού, αναφέρει:

α) Για την φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι σε ισχύ εκατόπενήντα τρεις (153) ρυθμίσεις που προβλέπουν φοροαπαλλαγές και εκπτώσεις φόρου. Οι απώλειες στα έσοδα του Κράτους από τις ρυθμίσεις αυτές ανέρχονται στο 1,36 δις. ευρώ. Οι φορολογούμενοι που κάνουν χρήση των ειδικών απαλλαγών ανέρχονται σε 3.751.298.

β) Απαλλαγή από την εισφορά αλληλεγγύης και το τέλος επιτηδεύματος σε 160.255 φορολογούμενους, οι οποίοι δεν έχουν υποχρέωση να πληρώσουν φόρο, ύψους 20,3 εκατ. Ευρώ.

γ) Για τα εισοδήματα νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων έχουν τεθεί σε ισχύ εκατό σαράντα οκτώ (148) φορολογικές απαλλαγές, μειώνοντας τα φορολογικά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού κατά 894 εκατ. Ευρώ.

δ) Για το φόρο της ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ) έχουν τεθεί σε ισχύ δεκαοχτώ (18) φοροαπαλλαγές αυξάνοντας αντίστοιχα το δημοσιονομικό έλλειμμα του κρατικού ταμείου σε 102,4 εκατ. ευρώ. Οι δικαιούχοι που κάνουν χρήση της φορολογικής ελάφρυνσης του ΕΝΦΙΑ αντιστοιχούν σε 5.023.650 φορολογούμενους. Αντίστοιχα οι απαλλαγές και οι εκπτώσεις στην φορολογία του κεφαλαίου επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό σε 3,8 δις. ευρώ.

ε) Στο φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) έχουν ρυθμιστεί ογδόντα έξι (86) διατάξεις για απαλλαγές από τον φόρο ή εκπτώσεις φόρου, επιβαρύνοντας τον κρατικό προϋπολογισμό πάνω από 1,76 δις. ευρώ. Όσο αφορά τους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης είναι σε ισχύ σαράντα τέσσερις (44) διατάξεις που ορίζουν απαλλαγές ή μειωμένους συντελεστές ΕΦΚ (πετρέλαιο θέρμανσης, ναυτιλιακό πετρέλαιο κ.λπ.) με αντίστοιχο δημοσιονομικό κόστος στο κρατικό προϋπολογισμό ύψους 1,18 δις. ευρώ,

στ) Είκοσι τρεις (23) ρυθμίσεις έχουν ψηφιστεί για φοροαπαλλαγές και εκπτώσεις στα τέλη ταξινόμησης οχημάτων, οι οποίες επιφέρουν απώλειες στο κρατικό προϋπολογισμό ύψους 54,3 εκατ. Ευρώ (Κουκάκης, CNN Greece, 2020).

Ο διοικητής της ΤτΕ σχολιάζοντας τις φοροαπαλλαγές του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2022, τόνισε ότι οι φοροαπαλλαγές σκοπό έχουν την δικαιότερη φορολογία προς τους ευάλωτους πολίτες της χώρας και ίσως θα πρέπει να επανεξεταστούν αν πληρούν αυτά τα κριτήρια. Σύμφωνα με τον κρατικό προϋπολογισμό για το έτος 2022 ρυθμίστηκαν 1047 φοροαπαλλαγές που αφορούσαν τον ΕΝΦΙΑ, τις μεταβιβάσεις ακινήτων και τον φόρο κληρονομιάς τον ΦΠΑ και τους Ειδικούς φόρους κατανάλωσης μειώνοντας αντίστοιχα τον κρατικό προϋπολογισμό κατά 12,9 δις ευρώ. Το μεγαλύτερο έλλειμα εσόδων στο κρατικό προϋπολογισμό προκαλούν οι απαλλαγές στην φορολογία του εισοδήματος και στην φορολογία του κεφαλαίου, με απώλειες 5 δις, και 3,8δις αντίστοιχα. Στην τελευταία τριετία και ειδικότερα από το 2019-2022 έχουν προστεθεί στις ήδη υπάρχουσες απαλλαγές άλλες 225 νέες ρυθμίσεις, αυξάνοντας το δημοσιονομικό κόστος στον κρατικό προϋπολογισμό κατά 3,92 δις. ευρώ, δηλαδή σε 12,88 δις. ευρώ για το Σεπτέμβριο του 2022 από 8,96 δις. ευρώ που ήταν τον Σεπτέμβριο του 2019.

Παρατηρείται ότι έχει διευρυνθεί η βάση φορολογίας εισοδήματος των φορολογούμενων νοικοκυριών για το έτος 2022, προσθέτοντας διακόσιες τριάντα μία (231) φοροαπαλλαγές δημιουργώντας αντίστοιχα δημοσιονομικό κόστος στον προϋπολογισμό, ύψους 5 δισ. ευρώ και άνω. Τα νοικοκυριά που κάνουν χρήση των φοροαπαλλαγών ως προς το φόρο εισοδήματος, ανέρχονται σε 7.008.909 εκατομμύρια.

Ως προς την φορολογία των επιχειρήσεων οι φορολογικές ρυθμίσεις για απαλλαγές έφτασαν στις διακόσιες (200), επιφέροντας αντίστοιχα έλλειμα στον κρατικό προϋπολογισμό ύψους 1,3 δισ. Ευρώ. Οι επιχειρήσεις που δικαιούνται να κάνουν χρήση τις φοροαπαλλαγές για το έτος 2022, ήταν 53.021.

Αλλά και στην φορολογία κεφαλαίου (ΕΝΦΙΑ, ΕΦΑ, κληρονομίες, γονικές παροχές, δωρεές, μεταβιβάσεις κ.λπ.) παρατηρείται αύξηση των φοροαπαλλαγών σε σχέση με το προηγούμενο έτος, φτάνοντας στις εκατόν είκοσι εννέα (129) απαλλαγές με κόστος 3,8 δισ. ευρώ, στα κρατικά ταμεία, από 4,2 δισ. ευρώ που ήταν το 2021.

Αύξηση των φοροαπαλλαγών παρατηρείται και στο φόρο προστιθέμενης αξίας όπου καταγράφονται σε ογδόντα πέντε οι περιπτώσεις και δημιουργούν έλλειμα στα κρατικά ταμεία ύψους 854 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα μία περίπτωση φόρο-έκπτωσης από τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), είναι η μεγάλη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ στο 6% για φάρμακα και βιβλία καθώς και η περίπτωση απαλλαγής του ΦΠΑ στις ταχυδρομικές υπηρεσίες (Σταυροπιερράκου, 2023).

Για το 2025 η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να μειώσει κατά 30% τα τεκμήρια διαβίωσης και γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκε ειδική επιτροπή στο υπ. Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών που θα εξετάσει το ζήτημα. Ο τεκμαρτός υπολογισμός του φόρου εισοδήματος, θεωρείται άδικος και υποκρύπτει την αδυναμία του φορολογικού συστήματος για την πάταξη της φοροδιαφυγής. Ο φόρος επιβάλλεται ανάλογα με τις τεκμαρτές δαπάνες που χρειάζεται ένα νοικοκυριό για να καλύψει τις ανάγκες διαβίωσης του, όπως τα αυτοκίνητα που έχει στην κατοχή του ένας φορολογούμενος, τις κατοικίες, τις αγορές αγαθών (με κάρτες, δάνεια κλπ.), τα δίδακτρα σε ιδιωτικά σχολεία, τα σκάφη αναψυχής, τις οικιακές βοηθούς, τις πισίνες κ.λ.π. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο φόρος που καταβάλλει ο κάθε φορολογούμενος να μην ανταποκρίνεται με το πραγματικό του εισόδημα αλλά με το τεκμαρτό. Τα μέτρα που θα χρειαστεί να λάβει η Κυβέρνηση για να καταφέρει να εφαρμόσει την μείωση των τεκμηρίων είναι η υποχρεωτική εφαρμογή των ηλεκτρονικών βιβλίων myData και η ενίσχυση των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων καταγράφηκαν τα εξής:

- 547.827 μισθωτοί που δήλωσαν εισοδήματα 1,46 δισ. ευρώ φορολογήθηκαν για 2,84 δισ. καθώς με την εφαρμογή των τεκμηρίων προστέθηκε έξτρα πλούτος 1,38 δισ. ευρώ.
- 465.238 συνταξιούχοι που δήλωσαν εισοδήματα 992 εκατ. ευρώ φορολογήθηκαν με βάση τα τεκμήρια για 2,29 δισ. ευρώ, επιβάλλοντας σ αυτούς υπερβάλλον φορολογία.
- 377.292 Ελεύθεροι επαγγελματίες φορολογήθηκαν για 1,78 δισ. ευρώ παραπάνω από αυτά που δήλωσαν
- 91.045 αγρότες φορολογήθηκαν 328 εκατ. ευρώ παραπάνω από το πραγματικό δηλωθέν εισόδημα τους με βάση τα τεκμήρια (Businessdaily, 2024).

4.4 Εμπειρικά Δεδομένα

Παρουσίαση εμπειρικών δεδομένων και ανάλυση μελετών περίπτωσης που αφορούν την επίδραση διάφορων φορολογικών πολιτικών στην πολιτική δικαιοσύνη και ισότητα.

Τα τελευταία χρόνια, η παγκόσμια οικονομία έχει δεχθεί πολλαπλές κρίσεις, συμπεριλαμβανομένης της πανδημίας COVID-19 και της ενεργειακής κρίσης λόγω του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η παγκόσμια οικονομία και η ευημερία να κλονίζεται παγκοσμίως. Οι κυβερνήσεις των χωρών του ΟΟΣΑ ανταποκρίθηκαν άμεσα στις νέες προκλήσεις, ωστόσο η παγκόσμια οικονομία έχει επηρεαστεί μεταβάλλοντας τις συνθήκες διαβίωσης σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης το 2008 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είχαν ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας σταματώντας την οικονομική της μεγέθυνση. Το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα του 2009, που παρουσίασε η Ελλάδα να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα λιτότητας μέσω των μνημονίων που υπογράφηκαν και ήταν βασική προϋπόθεση για να λάβει χρηματοδότηση και να καλύψει τις δημοσιονομικές της ανάγκες, το οποίο πρόγραμμα έφερε πολύπλευρες επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία.

Χαρακτηριστικό των επιπτώσεων του δημοσιονομικού ελλείμματος ήταν η ανισοκατανομή του εισοδήματος σε βάρος των χαμηλότερων μισθολογικών κλιμακίων. Τα φτωχότερα εισοδήματα οδηγήθηκαν ακόμη πιο κάτω από το όριο της φτώχειας. Η λέξη εισόδημα περιλαμβάνει τα χρήματα που λαμβάνει ένα άτομο μια δεδομένη στιγμή όπου ένα μέρος του, το καταναλώνει και το υπόλοιπο το αποταμιεύει (Ραπάνος, Καπλανόγλου, 2009). Όπως προκύπτει από έρευνα του 2012 με δεδομένα της Eurostat

το ποσοστό σχετικής φτώχειας του πληθυσμού για το 2011, είχε αυξηθεί τρεις ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2007 (Παπαθεοδώρου, Μίσσος, ΙΝΕ/ΓΕΣΣΕ). Η μεθοδολογία που ακολούθησαν οι ερευνητές για την μέτρηση της ανισότητας είναι: οι δείκτες Gini (G), Μέση απόκλιση λογαρίθμων (L), Theil (T), Τετράγωνο του συντελεστή μεταβλητότητας (C²) και Atkinson (A($\epsilon=0,5$)) και (A($\epsilon=2$)). Οι δείκτες αυτή χρησιμοποιούνται σε αντίστοιχες αναλύσεις και έχουν δείξει ότι ικανοποιούν τα κριτήρια που οφείλουν να έχουν οι δείκτες μέτρησης, όπως η ανωνυμία, η ανεξαρτησία από το μέγεθος του πληθυσμού, ανεξαρτησία από τη μονάδα μέτρησης του εισοδήματος και η αρχή της μεταβίβασης. Οι δείκτες που αναφέρθηκαν παρουσιάζουν διαφορετική ευαισθησία σε μεταβιβάσεις που γίνονται σε διαφορετικά σημεία της κατανομής, εκφράζοντας μια ιδιαίτερη συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας.

Πίνακας 4.1
Βασικοί δείκτες ανισότητας στις χώρες της
ΕΕ-27 με βάση τις έρευνες του 2011

Χώρα	Gini	L	Theil	C ²	A($\epsilon=0,5$)	A($\epsilon=2$)
Δανία	0,260	0,137	0,132	0,191	0,062	0,992
Σουηδία	0,240	0,109	0,104	0,146	0,051	0,278
Φινλανδία	0,258	0,115	0,126	0,206	0,057	0,239
Ολλανδία	0,249	0,107	0,112	0,148	0,053	0,216
Αυστρία	0,263	0,130	0,126	0,163	0,060	0,550
Βέλγιο	0,261	0,122	0,130	0,320	0,059	0,303
Γερμανία	0,286	0,145	0,155	0,249	0,071	0,330
Γαλλία	0,308	0,165	0,197	0,405	0,084	0,323
Λουξεμβούργο	0,269	0,123	0,125	0,156	0,060	0,233
Μ. Βρετανία	0,326	0,186	0,204	0,353	0,091	0,412
Ιρλανδία	-	-	-	-	-	-
Ιταλία	0,314	0,194	0,182	0,279	0,087	0,628
Ισπανία	0,326	0,208	0,177	0,195	0,090	0,822
Ελλάδα	0,328	0,197	0,192	0,254	0,091	0,438
Πορτογαλία	0,342	0,199	0,209	0,282	0,096	0,335
Ρουμανία	0,332	0,209	0,186	0,217	0,093	0,439
Βουλγαρία	0,351	0,224	0,222	0,329	0,104	0,398
Εσθονία	0,317	0,182	0,169	0,197	0,083	0,373
Ουγγαρία	0,268	0,119	0,122	0,147	0,058	0,214
Λιθουανία	0,324	0,195	0,177	0,206	0,087	0,479
Λετονία	0,351	0,226	0,209	0,252	0,102	0,473
Πολωνία	0,310	0,169	0,174	0,244	0,081	0,312
Σλοβακία	0,257	0,125	0,127	0,237	0,059	0,292
Σλοβενία	0,238	0,098	0,096	0,109	0,047	0,190
Τσεχία	0,252	0,110	0,117	0,152	0,055	0,200
Μάλτα	0,273	0,128	0,126	0,147	0,061	0,334
Κύπρος	0,291	0,144	0,168	0,364	0,073	0,248

Πηγή: (Παπαθεοδώρου, Μίσσος, ΙΝΕ/ΓΕΣΣΕ)

Στην παραπάνω εικόνα παρουσιάζονται οι βασικοί δείκτες ανισότητας στις χώρες της ΕΕ-27 με βάση τις έρευνες του 2011, οι οποίες αναφέρονται στα εισοδήματα του 2010. Σύμφωνα με τον δείκτη Gini, ο οποίος είναι ένας δείκτης που μετράει την ανισότητα, η Ελλάδα εκείνη την περίοδο εμφανίζει την δεύτερη υψηλότερη ανισότητα στην διανομή του εισοδήματος μεταξύ των χωρών της ΕΕ-15 μετά την Πορτογαλία.

Τις χαμηλότερες τιμές με βάση τον δείκτη Gini εμφανίζουν, η Δανία, Σουηδία, Φιλανδία και η Ολλανδία. Μεγάλη ανισότητα παρουσιάζει εκτός από την Ελλάδα και η Μεγάλη Βρετανία, Ισπανία και Ιταλία. Προγενέστερες έρευνες με στοιχεία του 2008 δείχνουν την Μεγάλη Βρετανία να έχει μεγαλύτερη ανισότητα από την Ελλάδα. Οι διαφορές που έχουν προκύψει από την έρευνα μεταξύ των χωρών της ΕΕ δείχνουν την ανισότητα στη διανομή του εισοδήματος η οποία έχει επίπτωση και στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, (βλέπε πίνακα 4.1).

Σύμφωνα με την μελέτη της καθηγήτριας του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΕΚΠΑ, κ. Γεωργία Καπλάνογλου, εξετάζεται η μεταβολή του φορολογικού βάρους των νοικοκυριών από το 2008 μέχρι το 2019. Η έρευνα εστιάζει στον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων και στους έμμεσους φόρους. Τα στοιχεία που αντλεί είναι από βάσεις μικροδεδομένων και έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών της ΕΛΣΤΑΤ. Από τις βάσεις δεδομένων της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) αντλήθηκαν στοιχεία για το εισόδημα και τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων. Το αποτέλεσμα της μελέτης είναι ότι οι άμεσοι φόροι του εισοδήματος και οι έμμεσοι φόροι, φέρνουν τα περισσότερα έσοδα στα κρατικά ταμεία σε ποσοστό πάνω από το 75% των συνολικών φορολογικών εσόδων του κράτους. Σκοπός της μελέτης ήταν να εξετάσει την κατανομή του φορολογικού βάρους στην Ελλάδα.

Παρατηρήθηκε ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου, που μελετήθηκε, δημιουργήθηκαν πολλές φορολογικές μεταβολές, στα πλαίσια της δημοσιονομικής λιτότητας που ακολούθησε η χώρα, οι οποίες έφεραν αύξηση των φορολογικών συντελεστών με αποτέλεσμα πολλά νοικοκυριά να υποστούν υπερβάλλον βάρος φορολογίας. Ειδικότερα σύμφωνα με την μελέτη, η αύξηση των έμμεσων φόρων και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, κατέγραψε αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης και της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών σε ποσοστό 15,7%, για το 2019 σε σχέση με το έτος 2008 που ήταν 11,4%. Η συρρίκνωση της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών δεν ήταν ενιαία για όλους. Μεγαλύτερες επιπτώσεις είχαν τα μεσαία εισοδήματα και τα χαμηλά. Στην περίοδο 2014-2019, παρατηρήθηκε μια ανάκαμψη της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης και μια μεταβολή στην εισοδηματική κατανομή προς τα μεσαία και χαμηλά εισοδήματα.

Η βάση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα παρόλο που έχει προοδευτική φορολογική βάση όπως αναφέρεται στην έρευνα δεν εφαρμόζεται όμως στην πράξη. Ο λόγος είναι ότι τα εισοδήματα δεν δηλώνονται όλα στην ίδια βάση, αλλά φορολογούνται με διαφορετική κλίμακα.

Η πολυπλοκότητα των φόρων, η αύξηση της έμμεσης και άμεσης φορολογίας, επιφέρει σημαντική μείωση των οικογενειακών προϋπολογισμών, περιορίζοντας τους καταναλωτές σε αγορές με τα πλέον αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες. Τα αγαθά υπόκεινται σε έμμεσους φόρους όπου δεν είναι προοδευτικοί με βάση το εισόδημα του καταναλωτή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζει την κατανάλωση συγκεκριμένων αγαθών, όπως π.χ. τα αγαθά ένδυσης και υπόδησης.

Οι έμμεσοι φόροι δεν είναι φόροι που δημιουργήθηκαν μετά την κρίση όμως σε συνδυασμό με την αύξηση του πληθωρισμού γίνεται κατανοητό ότι πολλά νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα στερούνται αγαθά πλην των βασικών και δεν μπορούν αντίστοιχα να πληρώσουν τους φόρους που τους αναλογούν (Economix, 2023).

Οι φόροι κατανάλωσης παγκοσμίως αντιπροσωπεύουν το 30% των κρατικών εσόδων στις ανεπτυγμένες οικονομίες, και υπάρχει θετική διακρατική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου των φόρων κατανάλωσης και του μεγέθους του κράτους πρόνοιας (Lindert, 2004; Kato, 2003). Ωστόσο, οι φόροι κατανάλωσης θεωρούνται επίσης άδικοι, καθώς είναι ένας ενιαίος φόρος κατανάλωσης που μαζί με τις δαπάνες και το μερίδιο του εισοδήματος που χρησιμοποιείται για την κατανάλωση μειώνει το εισόδημα (Warren, 2008). Οι επιπτώσεις των φόρων κατανάλωσης σε σχέση με την εισοδηματική ανισότητα καθορίζεται από δύο μεταβλητές του. Την καταναλωτική τάση η οποία περιορίζεται με το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε όλες τις χώρες και το είδος των αγαθών και των υπηρεσιών που καταναλώνονται. Το ποσό του φόρου κατανάλωσης που καταβάλλει το κάθε νοικοκυριό εξαρτάται από το συνολικό επίπεδο κατανάλωσης (Lindert, 2004; Kato, 2003).

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του INE- ΓΣΕΕ η οποία μελετά την ελληνική οικονομία και την απασχόληση, αναφέρει ότι το φορολογικό σύστημα δεν είναι προοδευτικό τα τελευταία χρόνια, προκαλώντας μεγάλες επιπτώσεις στους ασθενέστερους οικονομικά φορολογούμενους. Ειδικότερα αναφέρει ότι η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο αποτελούν τις μοναδικές περιπτώσεις κρατών-μελών της Ευρωζώνης όπου καταγράφουν τους υψηλότερους έμμεσους και άμεσους φόρους για το έτος 2022 σε σχέση με το έτος 2019 όπου δεν είχε αρχίσει η πανδημία και η πληθωριστική κρίση. Η Ελλάδα κατέχει το έτος 2022 στη 2η θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης ως προς το ύψος του δείκτη φορολογίας των έμμεσων και άμεσων φόρων, με τα περισσότερα έσοδα στα ταμεία της να προέρχονται από τους έμμεσους φόρους. Ενδεικτικά, σε σχέση με την Ιρλανδία ο φορολογικός συντελεστής των έμμεσων και άμεσων φόρων στην Ελλάδα ήταν υπέρ-τριπλάσιος και σε σχέση με το Βέλγιο και τη

Γερμανία υπερδιπλάσιος, ενώ σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης διπλάσιος.

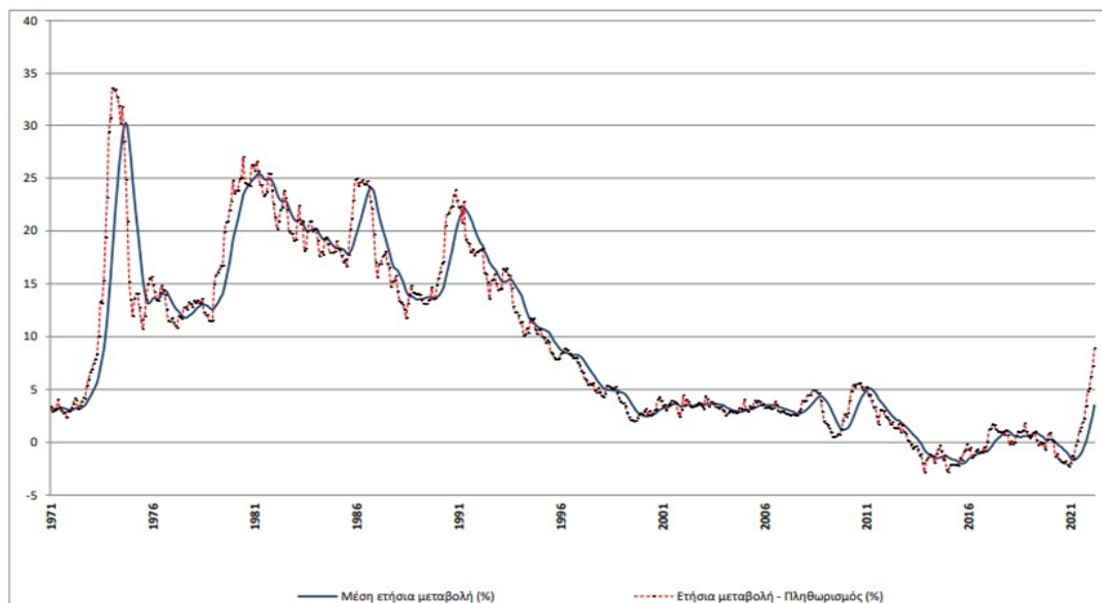
Το Προσχέδιο του Κρατικού προϋπολογισμού 2024, στον παρακάτω πίνακα, δείχνει ότι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων αυξάνεται σταδιακά από το έτος 2021 έως το 2024 που αντιστοιχεί σε 2.672 εκατ. Ευρώ. Ενώ ο φόρος προστιθέμενης αξίας που δεν είναι προοδευτικός φόρος όπως έχουμε αναφέρει, δίνει τα διπλάσια έσοδα στο Κράτος, τεκμηριώνοντας όσα αναφέρονται στην ετήσια έκθεση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, (βλέπε πίνακα 4.2).

Πίνακας 4.2
Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2024

	2019	2020	2021	2022	2023* εκτίμηση	2024** πρόβλεψη
Φόροι κρατικού προϋπολογισμού σύνολο	51.189	44.489	48.224	56.207	61.325	62.901
Φόροι Προστιθέμενης αξίας	17.678	15.355	17.293	21.931	23.123	24.271
Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	10.920	10.233	10.339	11.219	12.272	13.011

Πηγή: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2024. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμών 2023,2022,2021 (σε εκατ. ευρώ).

Αν παρατηρήσουμε για το ίδιο χρονικό διάστημα τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) ο οποίος καταρτίζεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και χρησιμοποιείται για τη μέτρηση των μεταβολών του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που συνθέτουν το "καλάθι του καταναλωτή", όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα, παρατηρείται αύξηση της ετήσιας μεταβολής του πληθωρισμού σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, (βλέπε γράφημα 4.1).

Γράφημα 4.1
Ιστορική εξέλιξη του ΔΤΚ, 1971 – 2022

Πηγή: <https://www.statistics.gr/documents/20181/4904f299-c13a-66bd-28eb-ba04fd3ed76c>

Ο πληθωρισμός μαζί με την φορολογία μειώνει ακόμη περισσότερο τα εισοδήματα των κατοίκων μιας χώρας δημιουργώντας μεγαλύτερες ανισότητες σ αυτήν. Στην παρακάτω εικόνα που ακολουθεί διαπιστώνεται ότι μέσα σε ένα έτος (2023/2022) και (2022/2021), τα αγαθά πρώτης ανάγκης έχουν λάβει την μεγαλύτερη αύξηση τιμής. Σύμφωνα με έρευνα της ΙΝΕ/ΓΣΕΕ το Σεπτέμβριο του 2022, οι αυξήσεις στις τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης και οι τιμές στην οικιακή ενέργεια έφεραν επιβάρυνση στις οικογενειακές δαπάνες σε ποσοστό 20% (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ) (βλέπε πίνακα 4.3).

Πίνακας 4.3
Ετήσιες μεταβολές ΔΤΚ Μάρτιος 2023/2022

I: Μάρτιος 2023/2022

Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	Μάρτιος		Μεταβολή (%)	Επίπτωση
	2023	2022		
1. Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	123,18	107,74	14,3	2,9948
2. Αλκοολούχα ποτά και καπνός	103,83	100,1	3,7	0,1348
3. Ένδυση και υπόδηση	113,51	99,19	14,4	0,8178
4. Στέγαση	118,63	132,41	-10,4	-1,7804
5. Διαρκή αγαθά-Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	114,37	103,06	11,0	0,4850
6. Υγεία	105,00	99,39	5,6	0,4287
7. Μεταφορές	120,65	118,37	1,9	0,2718
8. Επικοινωνίες	93,86	95,71	-1,9	-0,0791
9. Αναψυχή-Πολιτιστικές δραστηριότητες	102,83	99,91	2,9	0,0970
10. Εκπαίδευση	103,12	100,93	2,2	0,0643
11. Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια	109,88	102,23	7,5	0,7317
12. Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	105,39	99,27	6,2	0,4065
Γενικός Δείκτης	113,73	108,75	4,6	

II: Μάρτιος 2022/2021

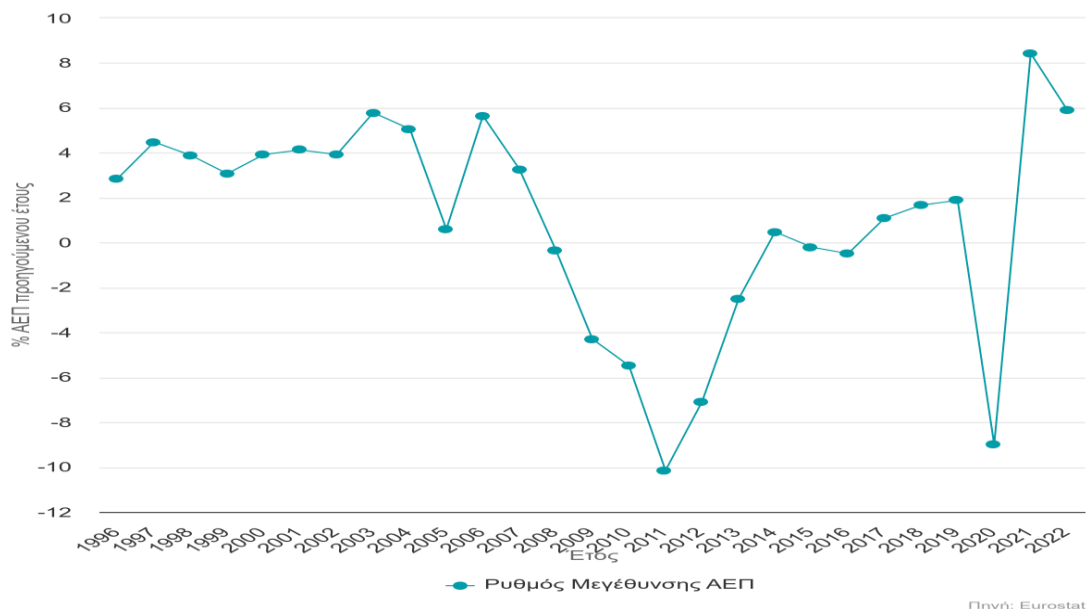
Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	Μάρτιος		Μεταβολή (%)	Επίπτωση
	2022	2021		
1. Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	107,74	99,68	8,1	1,8017
2. Αλκοολούχα ποτά και καπνός	100,11	99,68	0,4	0,0197
3. Ένδυση και υπόδηση	99,19	93,14	6,5	0,2722
4. Στέγαση	132,41	101,91	29,9	4,3515
5. Διαρκή αγαθά-Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	103,06	99,34	3,7	0,1770
6. Υγεία	99,39	99,43	0,0	-0,0031
7. Μεταφορές	118,37	102,54	15,4	2,0790
8. Επικοινωνίες	95,71	98,58	-2,9	-0,1259
9. Αναψυχή-Πολιτιστικές δραστηριότητες	99,91	99,80	0,1	0,0026
10. Εκπαίδευση	100,93	99,99	0,9	0,0348
11. Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια	102,23	99,43	2,8	0,2470
12. Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	99,27	99,19	0,1	-0,0065
Γενικός Δείκτης	108,75	99,91	8,9	

Πηγή: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή:

https://www.statistics.gr/documents/20181/17776954/NWS_DKT87_DT_MM_03_2022_01_F_GR.pdf/61e518af-7259-e058-a683-e4237082458f?t=1649407235772

4.4.1 Ευημερία και οικονομική ανάπτυξη

Εξετάζοντας τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ και τη διαχρονική εξέλιξη του παρατηρούμε ότι για κατά τα έτη από το 2008 έως το 2011 καταγράφηκε αρνητικός ρυθμός μεγέθυνσης της Ελληνικής Οικονομίας. Αρνητικοί ρυθμοί καταγράφηκαν και το 2020 λόγω της πανδημίας. Το 2021 υπήρξε μια απότομη άνοδος και στην συνέχεια πτώση του ΑΕΠ σε 5,91 σε σχέση με το 2021 που κυμαίνονταν κοντά στο οκτώ (8) (dianeosis.org). Παρόλο που ο θετικός ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ συνδέεται με αύξηση της οικονομική ανάπτυξης για όλους τους πολίτες αυτό δεν είναι πάντα αληθές. Η οικονομική ανάπτυξη και οι ευκαιρίες για οικονομική άνοδο μπορεί να μην έχει ομοιόμορφη κατανομή (βλέπε γράφημα 4.2).

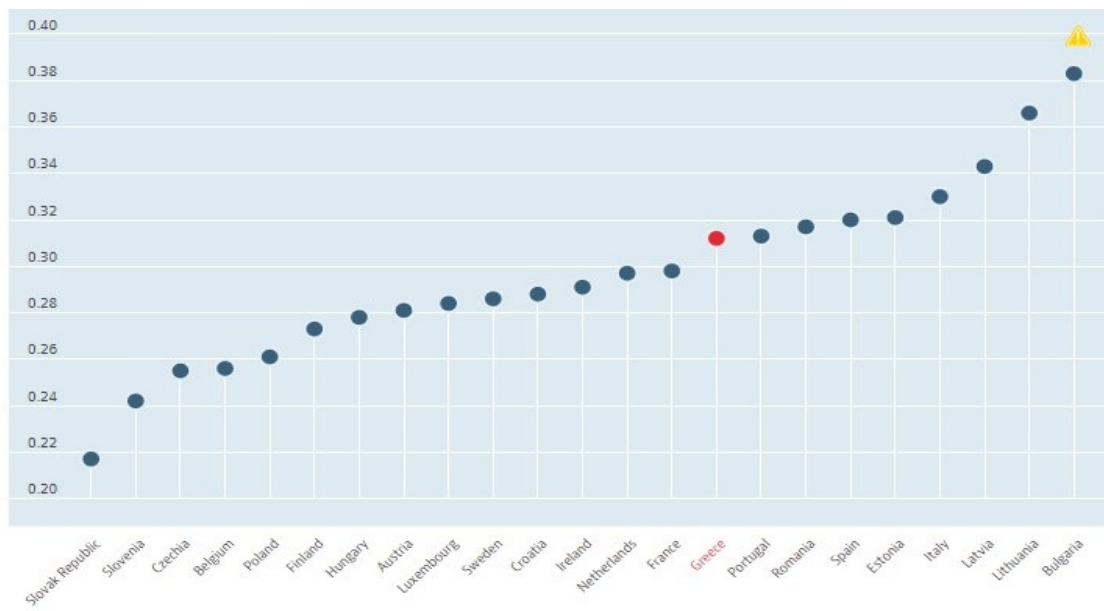
Γράφημα 4.2

Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ / 1996-2022

Πηγή: Eurostat /statistics.

Για την καλύτερη εικόνα της οικονομικής κατάστασης και της κοινωνικής δικαιοσύνης στην χώρα, αντλήθηκαν στοιχεία για το έτος 2021 από την βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ, του συντελεστή GINI, με δείγμα τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας. Ο δείκτης Gini μετρά το επίπεδο της κοινωνικής ανισότητας. Όσο πιο κοντά στην μονάδα είναι ο δείκτης Gini, τόσο πιο άνιση κατανομή έχει το εισόδημα στη χώρα, αντίθετα όσο πιο κοντά είναι στο μηδέν τόσο πιο ίση είναι

η κατανομή του εισοδήματος. Το εισόδημα ορίζεται ως το διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού σε ένα συγκεκριμένο έτος και περιλαμβάνει έσοδα από αυτοαπασχόληση, κεφάλαιο και δημόσιες μεταφορές μετρητών. Οι φόροι εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλονται από τα νοικοκυριά αφαιρούνται. Το εισόδημα του νοικοκυριού αποδίδεται σε κάθε μέλος του, με προσαρμογή ώστε να αντικατοπτρίζει τις διαφορές στις ανάγκες των νοικοκυριών με διαφορετικό μέγεθος. Ο συντελεστής Gini βασίζεται στη σύγκριση των σωρευτικών αναλογιών του πληθυσμού έναντι των σωρευτικών αναλογιών του εισοδήματος που λαμβάνουν και κυμαίνεται μεταξύ 0 στην περίπτωση τέλει ισότητας και 1 στην περίπτωση τέλει ανισότητας (βλέπε γράφημα 4.3).

Γράφημα 4.3

Income inequality / Συντελεστής Gini, 2021

Πηγή: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

Πίνακας 4.4
Income inequality / Συντελεστής Gini, 2021

Austria	0,281
Belgium	0,256
Bulgaria	0.383
Croatia	0,288
Czechia	0,255
Denmark	0.268
Esthonia	0,321
Finland	0,273
France	0.298
Greece	0.312
Hungary	0.278
Ireland	0,291
Italy	0,330
Latvia	0,343
Lithuania	0,366
Luxembourg	0,284
Netherlands	0.297
Poland	0,261
Portugal	0,313
Romania	0,317
Slovak Republic	0,217
Slovenia	0,242
Spain	0,320
Sweden	0,286

Πηγή: Συντελεστής Gini, 2021 <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

Βάσει των στοιχείων που αντλήθηκαν από την βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ παρατηρούμε ότι ο δείκτης Gini για την Ελλάδα έχει τιμή 0,312. Αυτό δείχνει έναν μέτριο βαθμό εισοδηματικής ανισότητας στην κοινωνία. Δηλαδή η κατανομή του εισοδήματος κατανέμεται μερικώς άνισα ανάμεσα σε άτομα και νοικοκυριά εντός της χώρας. Η ανισότητα όμως μεγαλώνει σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν χαμηλότερο δείκτη (βλέπε πίνακα 4.4).

Οι Baselgia & Foellmi (2023) στο άρθρο τους «Inequality and Growth» αναφέρουν ότι ένα ενδιάμεσο επίπεδο ανισότητας μπορεί να μεγιστοποιήσει την ανάπτυξη μελλοντικά. Ο λόγος είναι ότι όταν η ανισότητα είναι εξαιρετικά χαμηλή τα κίνητρα για αποταμίευση και επενδύσεις είναι μικρά. Όταν όμως η ανισότητα μεγαλώνει μεγαλώνουν και οι ατέλειες της πιστωτικής αγοράς με αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη (Baselgia & Foellmi, 2023).

Συνολικά, όταν μια κοινωνία έχει μικρότερη ανισότητα ευκαιριών και λιγότερα εμπόδια στη συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου, (δυνατότητες ν' αποκτήσουν και να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους γνώσεις και δεξιότητες, ευκαιρίες απασχόλησης, δίκαιες αμοιβές, πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, κ.λ.π.), τότε μπορούν να πετύχουν υψηλότερα επίπεδα προσωπικής ευημερίας και σταθερότητας. Άλλωστε όταν η κατανομή του εισοδήματος και του πρωτογενούς πλούτου είναι σχετικά ίση από την αρχή υπάρχει μικρότερη ανάγκη για αναδιανομή του πλούτου εκ των υστέρων, που είναι δυνητικά δαπανηρή (Baselgia & Foellmi, 2023).

4.5 Εμπειρική ανάλυση χωρών μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που ακολουθούν και του δείκτη GINI.

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση χωρών που ακολουθούν προοδευτικό και μη προοδευτικό φορολογικό σύστημα, κάνοντας χρήση του δείκτη Gini που αυτές είχαν για την χρονική περίοδο 2010 – 2020.

Σκοπός αυτής της ανάλυσης ήταν να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ αυτών των δύο τύπων φορολογικών συστημάτων και του επιπέδου οικονομικής ανισότητας, ώστε να αξιολογήσει καλύτερα πώς η φορολογική πολιτική επηρεάζει την εισοδηματική κατανομή στην κοινωνία.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δείκτες Gini 29 χωρών της Ευρωπαϊκής Ηπείρου εκ των οποίων οι είκοσι τέσσερις (24) χώρες, κατηγοριοποιήθηκαν με τον αριθμό 0, που αντιστοιχεί, ότι ακολουθούν προοδευτικό φορολογικό σύστημα

και οι υπόλοιπες πέντε (5), κατηγοριοποιήθηκαν με τον αριθμό 1, που αντιστοιχεί, ότι ακολουθούν μη προοδευτικό φορολογικό σύστημα (βλέπε πίνακα 4.5).

Πίνακας 4.5
Δείκτες GINI χωρών με προοδευτικό και μη
προοδευτικό φορολογικό σύστημα

Country Name	Country Code	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	category	average
Austria	AUT	30,3	30,8	30,5	30,8	30,5	30,5	30,8	29,7	30,8	30,2	29,8	0	30,427
Belgium	BEL	28,4	28,1	27,5	27,7	28,1	27,7	27,6	27,4	27,2	27,2	26	0	27,536
Bulgaria	BGR	35,7	34,3	36	36,6	37,4	38,6	40,6	40,4	41,3	40,3	40,5	0	38,336
Cyprus	CYP	31,5	32,6	34,3	37	35,6	34	32,9	31,4	32,7	31,2	31,7	0	33,173
Czechia	CZE	26,6	26,4	26,1	26,5	25,9	25,9	25,4	24,9	25	25,3	26,2	0	25,836
Denmark	DNK	27,2	27,3	27,8	28,5	28,4	28,2	28,2	28,7	28,2	27,7	27,5	0	27,973
Spain	ESP	35,2	35,7	35,4	36,2	36,1	36,2	35,8	34,7	34,7	34,3	34,9	0	35,382
Finland	FIN	27,7	27,6	27,1	27,2	26,8	27,1	27,1	27,4	27,3	27,7	27,1	0	27,282
France	FRA	33,7	33,3	33,1	32,5	32,3	32,7	31,9	31,6	32,4	31,2	30,7	0	32,309
United Kingdom	GBR	33,7	33,2	33,1	32,7	33,1	33,3	33,1	32,6	33,7	32,8	32,6	0	33,082
Greece	GRC	34,1	34,8	36,3	36,1	35,8	36	35	34,4	32,9	33,1	33,6	0	34,736
Croatia	HRV	32,4	32,3	32,5	32	32,1	31,1	30,9	30,4	29,7	28,9	29,5	0	31,073
Ireland	IRL	32,3	32,9	33,2	33,5	31,9	31,8	32,8	31,4	30,6	30,8	29,2	0	31,855
Italy	ITA	34,7	35,1	35,2	34,9	34,7	35,4	35,2	35,9	35,2	34,6	35,2	0	35,100
Luxembourg	LUX	30,5	32,1	34,3	32	31,2	32,9	31,7	34,5	35,4	34,2	33,4	0	32,927
Malta	MLT	29	29,1	29,4	28,8	29	29,4	29,1	29,2	28,7	31	31,4	0	29,464
Netherlands	NLD	27,8	27,8	27,6	28,1	28,6	28,2	28,2	28,5	28,1	29,2	26	0	28,009
Portugal	PRT	35,8	36,3	36	36,2	35,6	35,5	35,2	33,8	33,5	32,8	34,7	0	35,036
Romania	ROU	35,5	35,9	36,5	36,9	36	35,9	34,4	36	35,8	34,8	34,6	0	35,664
Slovenia	SVN	24,9	24,9	25,6	26,2	25,7	25,4	24,8	24,2	24,6	24,4	24	0	24,973
Sweden	SWE	27,7	27,6	27,6	28,8	28,4	29,2	29,6	28,8	30	29,3	28,9	0	28,718
Ukraine	UKR	24,8	24,6	24,7	24,6	24	25,5	25	26	26,1	26,6	25,6	0	25,227
Lithuania	LTU	33,6	32,5	35,1	35,3	37,7	37,4	38,4	37,3	35,7	35,3	36	0	35,845
Latvia	LVA	35	35,8	35,2	35,5	35,1	34,2	34,3	35,6	35,1	34,5	35,7	0	35,091
Belarus	BLR	28,6	27,2	26,5	26,6	27,2	25,6	25,3	25,4	25,2	25,3	24,4	1	26,118
Georgia	GEO	39,5	39,6	39	38,6	37,6	36,5	36,6	37,9	36,4	35,9	34,5	1	37,464
Estonia	EST	32	32,5	32,9	35,1	34,6	32,7	31,2	30,4	30,3	30,8	30,7	1	32,109
Hungary	HUN	29,4	29,2	30,8	31,5	30,9	30,4	30,3	30,6	29,6	30	29,7	1	30,218
Russian Federation	RUS	39,5	39,7	40,7	40,9	39,9	37,7	36,8	37,2	37,5	37,7	36	1	38,509

Πηγή: Υπολογισμένα βάσει της πηγής:

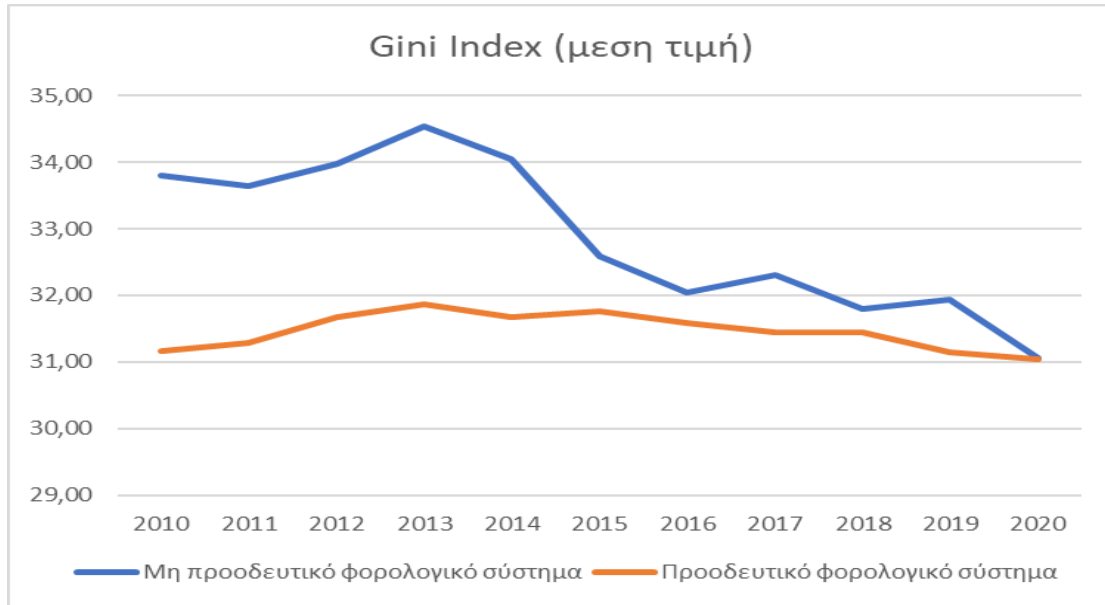
Συντελεστής Gini, 2021 <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

Για κάθε έτος υπολογίστηκε ο μέσος όρος του δείκτη Gini που ακολουθούν μη προοδευτικό φορολογικό σύστημα (Gini 1) και προοδευτικό φορολογικό σύστημα (Gini 2). Στην συνέχεια η διαφορά των δύο δεικτών (Διαφορά Gini1 – Gini 2) ονομάστηκε Δ Gini .

Πίνακας 4.6
Αποτελέσματα έρευνας

Έτος	Gini 1	Gini 2	Δ Gini	U-statistic	p-value
2010	33,80	31,17	2,63	43,00	0,34
2011	33,64	31,29	2,35	47,50	0,49
2012	33,98	31,67	2,31	48,00	0,51
2013	34,54	31,86	2,68	43,00	0,34
2014	34,04	31,67	2,37	44,00	0,37
2015	32,58	31,75	0,83	51,50	0,64
2016	32,04	31,58	0,46	54,00	0,75
2017	32,30	31,45	0,85	51,50	0,64
2018	31,80	31,45	0,35	54,00	0,76
2019	31,94	31,14	0,80	53,00	0,71

Gini 1: Μέσος όρος Gini για χώρες με μη προοδευτικό φορολογικό σύστημα
Gini 2: Μέσος όρος Gini για χώρες με προοδευτικό σύστημα
Δ Gini: Διαφορά Gini1 – Gini 2

Γράφημα 4.4

Κοινό διάγραμμα Μ.Ο. Δεικτών Gini από 2010 – 2020.

Πηγή: (Ίδια επεξεργασία)

Βάσει των παρατηρήσεων από τον πίνακα, 4.5, φαίνεται ότι οι χώρες με προοδευτικό φορολογικό σύστημα (κατηγορία 0) τείνουν να έχουν κατά μέσο όρο χαμηλότερο δείκτη Gini σε σχέση με τις χώρες που δεν έχουν προοδευτικό φορολογικό σύστημα (κατηγορία 1), πράγμα που υποδηλώνει υψηλότερο βαθμό ισότητας στην κατανομή του εισοδήματος. Ωστόσο, οι διαφορές αυτές δεν είναι στατιστικά σημαντικές, όπως καταδεικνύεται από τις τιμές του U-στατιστικού και τις συνοδευτικές P-τιμές για κάθε έτος.

Αυτό υποδεικνύει ότι, παρόλο που υπάρχει μια τάση προς υψηλότερη ισότητα στις χώρες με προοδευτικό φορολογικό σύστημα, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών χωρών δεν φαίνεται να είναι αρκετά σημαντική ώστε να στηρίξει την υπόθεση ότι το φορολογικό σύστημα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη οικονομικής ισότητας. Είναι πιθανό άλλοι παράγοντες, να έχουν εξίσου σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής ισότητας σε μια χώρα. Ακόμη όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω σύμφωνα με την έρευνα της καθηγήτριας του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΕΚΠΑ, κ. Γεωργία Καπλάνογλου, μπορεί η βάση ενός φορολογικού συστήματος να είναι προοδευτική αλλά ο τρόπος που δηλώνονται τα εισοδήματα (να μην φορολογούνται όλα τα εισοδήματα στην ίδια βάση) να αλλάζει την προοδευτικότητα του συστήματος των χωρών που εξετάσαμε.

Για τον υπολογισμό του U-στατιστικού, εφαρμόστηκε ο έλεγχος Mann-Whitney U, ο οποίος είναι ένας μη παραμετρικός στατιστικός έλεγχος που χρησιμοποιείται για τη σύγκριση δύο ανεξάρτητων δειγμάτων. Ο σκοπός του είναι να καθορίσει αν το ένα δείγμα τείνει να έχει μεγαλύτερες τιμές από το άλλο. Αυτός ο έλεγχος είναι ιδιαίτερα χρήσιμος όταν οι παραδοχές για την κανονική κατανομή (που απαιτούνται από τον t-έλεγχο) δεν ισχύουν, (βλέπε πίνακα 4.6).

Σύνοψη κεφαλαίου

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάστηκαν οι θεωρίες και οι μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν για την προώθηση της φορολογικής ισότητας, καθώς και πως επηρεάζουν οι φορολογικές πολιτικές την δικαιοσύνη, την ισότητα και την ευημερία των πολιτών. Παρουσιάστηκαν εμπειρικά δεδομένα και ανάλυση μελετών που αφορούν την οικονομική ανάπτυξη και πως επιδρά στην ευημερία των πολιτών καθώς και εμπειρική ανάλυση χωρών μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που ακολουθούν και του δείκτη GINI. Ακόμη πραγματοποιήθηκε εμπειρική ανάλυση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ με σκοπό να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που ακολουθούν οι χώρες και του επιπέδου οικονομικής ανισότητας. Η υπόθεση ότι το φορολογικό σύστημα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη οικονομικής ισότητας, δεν έδειξε σημαντική σημαντικότητα αφήνοντας περιθώρια για μελλοντική έρευνα.

Από όλα όσα αναφέρθηκαν στο παρόν κεφάλαιο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι φορολογικές πολιτικές επηρεάζουν ανάλογα την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών όχι μόνο εντός της χώρας αλλά και σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη.

4.4 Συμπεράσματα, Προκλήσεις και Προοπτικές

Ανάλυση των κύριων προκλήσεων στην εφαρμογή φορολογικών πολιτικών που ευνοούν τη δικαιοσύνη και την ισότητα και προσδιορισμός των προοπτικών για το μέλλον.

Οι οικονομολόγοι και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν ως βασικό εργαλείο την μέτρηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) για να εξακριβώσουν την ικανότητα των κοινωνιών να προοδεύουν και να λαμβάνουν ανάλογα πολιτικές αποφάσεις. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μία δυσαρέσκεια και αμφισβήτηση των μετρήσεων αυτών σε σχέση με την πρόοδο και την συνολική ευημερία των χωρών (Moramarco et al., 2023).

Η οικονομική ανισότητα έχει ποικίλες διαστάσεις, στα εισοδήματα, στους μισθούς, στην κατανάλωση, στον πλούτο, στην ιδιοκτησία γης, στις ίσες ευκαιρίες κ.λ.π. Η εμπειρική βιβλιογραφία χρησιμοποιεί σε έναν μεγάλο βαθμό για την μέτρηση της ανισοκατανομής τους δείκτες που σχετίζονται κυρίως στο εισόδημα. Σύμφωνα με το παράδοξο του Easterlin η ευτυχία διαφέρει άμεσα ανάλογα με το εισόδημα όχι μόνο στο εσωτερικό μιας χώρας αλλά και σε σχέση με άλλες χώρες. Όμως με την πάροδο του χρόνου καθώς το εισόδημα αυξάνεται η ευτυχία δεν έχει ανοδική τάση (Easterlin 2016).

Οι Stiglitz et al, (2009), υποστηρίζουν ότι το ΑΕΠ από μόνο του δεν αντικατοπτρίζει τη συνολική ευημερία. Έτσι θα πρέπει να βρεθούν συμπληρωματικοί δείκτες που να μπορούν να παρακολουθούν την κοινωνική πρόοδο και την οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η αμφισβήτηση οδήγησε σε εναλλακτικές μετρήσεις ποιότητας ζωής προβάλλοντας εναλλακτικές έννοιες του ορισμού ευημερίας, υποδηλώνοντας ότι το συνολικό εισόδημα από μόνο τους δεν αντικατοπτρίζει πλήρως την πολύπλευρη φύση του φαινομένου. Κάποιοι άλλοι δείκτες που μετρούν από διαφορετικές πτυχές την ευημερία είναι ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) που προτείνεται από το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) και το Better Life Δείκτης που καταρτίστηκε από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) (Stiglitz et al, 2009).

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ λαμβάνεται υπόψη για την μέτρηση του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας. Θα πρέπει όμως να αξιολογείται με άλλους δείκτες που αντικατοπτρίζουν την φτώχεια και την ανισότητα. Η μέτρηση της ευημερίας μόνο με τον δείκτη του εισοδήματος δεν δίνει επαρκείς πληροφορίες. Ο λόγος είναι οι ατέλειες της αγοράς,

όπου αυτό το φαινόμενο παρατηρείται έντονα στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις χώρες όπου τα χρήματα δεν επαρκούν για να καλύψουν τις βιοποριστικές τους ανάγκες οι άνθρωποι.

Εν κατακλείδι η μέτρηση της ανάπτυξης μέσω του ΑΕΠ δεν μπορεί να συλλάβει συνολικά την διάσταση που διαδραματίζει η ατομική ευημερία, με αποτέλεσμα να μην είναι επαρκή τα στοιχεία των οικονομικών και κοινωνικών επιδόσεων μιας χώρας. Άρα θα πρέπει να διευρυνθεί η βάση για την μέτρηση της ανάπτυξης, συμπεριλαμβάνοντας δείκτες που δεν αφορούν μόνο το εισόδημα. Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) αντιπροσωπεύει ίσως την πιο επιτυχημένη προσπάθεια να δοθεί μια εναλλακτική λύση στην μέτρηση της ευημερίας εκτός του ΑΕΠ (Maurizio, Pugno, 2019).

Η οικονομική της Ευημερίας υποστηρίζει ότι η συνολική ευημερία στο κοινωνικό σύνολο ορίζεται από την ευημερία των μελών της. Αρκετό μέρος της βιβλιογραφίας των οικονομικών της Ευημερίας (WB) εστιάζει στους παράγοντες της υποκειμένης Ευημερίας (SWB). Η συνεχής οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας όπως αναφέρει η θεωρία του Easterlin, δεν σημαίνει ότι θα αυξηθεί και η ευημερία του συνόλου. Αυτή η διαπίστωση έθεσε υπό αμφισβήτηση την παραδοσιακή θεωρία για την οικονομική ανάπτυξη που λέει ότι όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης του κατά κεφαλήν εισοδήματος μιας χώρας τόσο υψηλότερα είναι τα ποσοστά της ευημερίας των πολιτών της, (Maurizio, Pugno, 2019).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με την οικονομία της ευημερίας (2019/C 400/09) αναφέρει ότι « η οικονομία της ευημερίας είναι ένας προσανατολισμός πολιτικής και μια προσέγγιση διακυβέρνησης που έχει ως στόχο να θέσει τους ανθρώπους και την ευημερία τους στο επίκεντρο της πολιτικής και της λήψης αποφάσεων». Η οικονομία της Ευημερίας αντανάκλα την αλληλοεξάρτηση της σχέσης οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Όλες οι πολιτικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ευημερία των κατοίκων της χώρας, λόγω ότι είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη αυτής, την παραγωγικότητα και τη μακροπρόθεσμη δημοσιονομική βιωσιμότητα και την κοινωνική σταθερότητα της Ένωσης ανά χώρα.

Για την πραγματοποίηση της οικονομίας και της ευημερίας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναφέρει ότι πρέπει να υπάρξει μια διατομεακή συνεργασία σε διάφορες πτυχές της πολιτικής. Η Συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ και στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, περιέχει την ανάγκη διατομεακής δράσης στο πλαίσιο της προσέγγισης «ενσωμάτωση της υγείας σε όλες τις πολιτικές». Τονίζει ότι πρέπει να συντονίσουν όλες

οι χώρες της Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της με σκοπό την οικονομία της ευημερίας, δίνοντας προβάδισμα στους βασικούς παράγοντες ευημερίας.

Μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν την υποκείμενη κοινωνική ευημερία ενός ατόμου είναι οικονομική του κατάσταση, το σταθερό εισόδημα και γενικά η οικονομική ασφάλεια που αισθάνεται το άτομο σε μια κοινωνία, το κάνει πιο ικανοποιημένο και χαρούμενο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι άνθρωποι να έχουν καλύτερη υγεία και ψυχική ευεξία, καλύτερες σχέσεις με την οικογένεια τους και τους φίλους τους και να έχουν καλύτερη επαγγελματική απόδοση και ικανοποίηση (eur-lex.europa 2019/C 400/09).

Επίλογος

Με την μελέτη της παρούσας εργασίας καταλήγουμε ότι για να μπορέσει να αναπτυχθεί οικονομικά μια χώρα θα πρέπει να έχει ένα καλό δομημένο σύστημα και δίκαιο ώστε οι φορολογούμενοι να συμβιβάζονται και να πληρώνουν τους φόρους που τους αντιστοιχούν.

Το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα των φόρων κατανάλωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω φορολογικών πολιτικών που ακολουθούν. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην αναδιανομή του εισοδήματος και βάσει της βιβλιογραφίας, γιατί η φορολογική επιβάρυνση δεν είναι ανάλογη με την φορολογική ικανότητα του πολίτη. Έχουν την τάση να επιβαρύνουν ίσα όλους τους φορολογούμενους και έχουν μέτρια φορολογική προοδευτικότητα (Kato, 2003; Lindert)

Η Ελλάδα παρόλο που έχει πολύ υψηλούς φόρους, τα έσοδα της υπολείπονται ως προς τις κρατικές δαπάνες, σύμφωνα με το δείκτη της φορολογικής ανταγωνιστικότητας που εξετάστηκε στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Η φορολογία στα εισοδήματα φυσικών και νομικών προσώπων είναι αρκετή υψηλή αν λάβουμε υπόψη τις εισφορές για κοινωνική ασφάλιση καθώς και τους μισθούς που επικρατούν στην χώρα. Η υψηλή φορολογία δρα αρνητικά ως προς την εργασία, την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδύσεις.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης-σύγκρισης με άλλες χώρες που πραγματοποιήθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, μας δείχνει ότι το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας ως προς το οικονομικό αποτέλεσμα είναι μη ικανοποιητικό και χρειάζεται αναθεώρηση. Οι φόροι κατανάλωσης είναι μέρος των αναδιανεμητικών πολιτικών μιας χώρας εφόσον οι δημόσιες παροχές χρηματοδοτούνται από τους φόρους κατανάλωσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να

μειωθούν οι εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των νοικοκυριών λόγω των δημοσίων αγαθών που θα παρέχονται

Οι περισσότερες μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι φόροι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την δημιουργία επενδύσεων και την επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης μιας χώρας. Η εμπειρική ανάλυση έδειξε ότι οι αυξήσεις των φορολογικών εσόδων δεν φέρνουν πάντα θετικό αποτέλεσμα στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας συμβαδίζοντας με την οικονομική θεωρία η οποία υποστηρίζει ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών θα προκαλέσει μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας.

Προτάσεις για βελτίωση του φορολογικού συστήματος

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κατάλληλα από τους διαμορφωτές φορολογικής πολιτικής, με σκοπό την βελτίωση του φορολογικού συστήματος οδηγώντας την χώρα σε οικονομική ανάπτυξη και οικονομική ευημερία των κατοίκων αυτής, μειώνοντας τις ανισότητες και δημιουργώντας κίνητρα για επενδύσεις, απασχόληση, εκπαίδευση κ.λ.π.

Το φορολογικό σύστημα που δεν καταφέρνει να συγκεντρώσει επαρκή έσοδα, με τις λιγότερες δυνατές στρεβλώσεις δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικό στην κατανομή των πόρων και στην δίκαιη φορολογία εισοδήματος των πολιτών της. Οι φοροαπαλλαγές οι οποίες δίνονται χωρίς δικλείδες ασφαλείας, δημιουργούν απώλειες στα κρατικά έσοδα, οι οποίες τις αντικαθιστούν με υψηλή φορολόγηση των υπολοίπων εισοδημάτων, όπως π.χ. αύξηση φόρων στις επιχειρήσεις, εταιρικοί φόροι, αύξηση στις εισφορές της κοινωνικής ασφάλισης, στην κατανάλωση κ.λ.π.

Το γεγονός ότι ένα κράτος προσπαθεί να καλύψει τα έσοδα του, επιβάλλοντας αυξημένους έμμεσους φόρους δείχνει την αναποτελεσματικότητα του φορολογικού του συστήματος για την πάταξη της φοροδιαφυγής.

Κρίνεται αναγκαίο λοιπόν να γίνουν διαρθρωτικές αλλαγές στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδας, που θα στηρίζονται στην οικονομική αποτελεσματικότητα, στην οικονομική δικαιοσύνη και την καταπολέμηση των ανισοτήτων, να είναι απλό και κατανοητό από τους φορολογούμενους πολίτες, ώστε εκείνοι με την σειρά τους να είναι συνεπής και να πληρώνουν το μερίδιο των φόρων που τους αναλογεί.

Ακόμη θα πρέπει να επανεξεταστεί η βάση του φορολογικού συστήματος ως προς την προοδευτικότητα της. Ο λόγος είναι ότι τα εισοδήματα δεν δηλώνονται όλα

στην ίδια βάση, αλλά φορολογούνται με διαφορετική κλίμακα. Όπως π.χ. τα έσοδα από τα ενοίκια.

Η αύξηση της φορολογίας και η πολυπλοκότητα των φόρων έχει επιπτώσεις στον οικογενειακό προϋπολογισμό και στην κατανάλωση, συμπαρασύροντας όλους τους κλάδους της οικονομίας. Γι' αυτό η κυβέρνηση θα πρέπει να επανεξετάσει τους υψηλούς έμμεσους φόρους και να προβεί στις ανάλογες μειώσεις. Βασική προϋπόθεση να λειτουργήσει το νέο φορολογικό σύστημα είναι περαιτέρω διάδοση χρήσης του πλαστικού χρήματος και της ηλεκτρονικής τιμολόγησης σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση των φορολογικών ελέγχων, της επιβολής κυρώσεων και την ταχεία επίλυση φορολογικών διαφορών. Αυτά τα μέτρα θα περιορίσουν την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή και θα επιβάλλει συμμόρφωση στις φορολογικές υποχρεώσεις όλων μας.

Η έρευνα θα μπορούσε μελλοντικά να επεκταθεί στην εξέταση της επίδρασης α) των φόρων στην προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων και β) στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Ακόμη η παρούσα μελέτη εστίασε στην επίδραση των φόρων που έχει στην οικονομική ευημερία και ανάπτυξη της χώρας. Μελλοντικά θα μπορούσε να εξετάσουμε αν η οικονομική ευημερία επιδρά θετικά στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και στην δημιουργία δικαιότερου φορολογικού συστήματος.

Βιβλιογραφία

Stiglitz J.E. (2001). Οικονομική του δημόσιου τομέα και η ευρύτερη κάλυψη του ζητήματος, σελ. 491, Εκδόσεις: Παπαζήση.

Αναστασάκου Γ. (2021). Η Εξέλιξη της φορολογίας εισοδήματος στην Ελλάδα. Η περίπτωση των φυσικών και νομικών προσώπων ενός λογιστικού γραφείου», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Βοσκόπουλος Γ. (2009). Ευρωπαϊκή Ένωση - Θεσμοί, Πολιτικές, Προκλήσεις, Προβληματισμοί, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.

Βαβούρας, Ι. (2019). Οικονομική πολιτική. Αθήνα: Εκδόσεις: Παπαζήση

Γκίνογλου, Δ. (2004). Φορολογική Λογιστική. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις: Ανικούλα.

Γεωργακούδη Ε.(2021). Μία συγκριτική ανάλυση ενός ενιαίου Φορολογικού Πληροφοριακού Συστήματος για τη λήψη διοικητικών αποφάσεων στα πλαίσια του Δημοσίου Τομέα. Διπλωματική εργασία.Χ.Τ

Γεωργακοπούλου Θ. (2012).Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική. Δ' Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις:Ε. Μπένου. (Γεωργακόπουλος-Εισ-σε-δημόσια-οικ-Γενικά-για-φορολογία.pdf)

Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχος Π. (2003). Εισαγωγή στην φορολογία: Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Δοξαρά Ν. Ε. (2018). Φορολογική Πολιτική και Οικονομική Ανάπτυξη, η περίπτωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος. Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Δριτσάκη Χ., Βαζακίδης Α., (2005). Κατηγορίες φόρων και οικονομική ανάπτυξη: Μια εμπειρική έρευνα για την Ελλάδα, Πρακτικά 18ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής, Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο, σελ. 99-108.

Δριτσάκη Χ., (2005). Η σχέση ανάμεσα στις δομές φορολογικών συστημάτων και οικονομικών δεικτών: Μια εμπειρική έρευνα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Διδακτορική διατριβή: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Δούκα Μ., (2015). Συγκριτική ανάλυση των πηγών των φορολογικών εσόδων της Ελλάδας με τις χώρες της Ευρωζώνης. Διπλωματική εργασία: Κομοτηνή.

Θεοχαρόπουλος Λ., (2002). Φορολογικό Δίκαιο Α' Γενικό.

Μαρέδης Π.,(2019). Φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα: Διαχρονική εξέλιξη, Ανάλυση και Κριτική: Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Προύντζου Μ.,(2018). Το Φορολογικό Σύστημα στην Ελλάδα σε σύγκριση με τα συστήματα άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Παπαγιάννης Δ., (2016). Ευρωπαϊκό Δίκαιο: Νομική Βιβλιοθήκη Αθηνών.

Ραπάνος Β., Καπλανόγλου Γ,(2000). Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και ελληνική πραγματικότητα. Αθήνα: Εκδόσεις: Κριτική.

Σελλάς Σ., (1989). Το ελληνικό φορολογικό σύστημα. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Σταματάκης Ν., (2000). Οικονομική της ανάπτυξης. Εκδόσεις: Τυπωθήτω

Σταματόπουλος Δ., (2013). Κώδικας φορολογικής απεικόνισης συναλλαγών. Εκδόσεις: Elforin

Ταγκούλη Αθ., (2015). Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα και Σύγκριση του με άλλα Ευρωπαϊκά. Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Τάτσος Ν., (2012). Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική. Αθήνα: Εκδόσεις: Κριτική χωρών.

Τότσης Ν.Χ, (1993). Ερμηνεία φορολογίας εισοδήματος. Αθήνα: Εκδόσεις: Πάμισος.

Τζούμας Ν., (2009). Πολυπλοκότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος, φοροδιαφυγή, άτυπη οικονομία και φορολογική συνείδηση. Διπλωματική εργασία: Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ταγκαλάκης Α., (2014). Πιθανά φορολογικά οφέλη από την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Τράπεζα της Ελλάδος: Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 40.

Φλώρος Α., (2010). Φορολογική λογιστική. Εκδόσεις: Σύγχρονη εκδοτική.

Φορτσάκης Θ., Σαββαΐδου Αικ., (2013). Φορολογικό δίκαιο. Αθήνα: Εκδότης: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χρυσάφη Ε., (2014). Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα και η σύγκρισή του, με συστήματα άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ξενόγλωση Βιβλιογραφία

Banerjee, R. (2014). An evaluation of the revenue side as a source of fiscal consolidation in high debt economies, *Journal of Economic Studies*, Vol. 41 Iss 6 pp. 771 – 788: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JES-1>

Baselgia & Foellmi, (2023). Inequality and Growth. Later version available View entry history First Online: 30 April 2023: <https://doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2022/136-5%0A>

Barro R.J. (1991), “Economic growth in a cross-section of countries”, *Quarterly Journal of Economics*, vol.106, no.2, pp 407-443: <https://doi.org/10.2307/2937943>

Dom, R., Custers, A., Davenport, S., & Prichard, W. (2022). Innovations in tax compliance: Building trust, navigating politics, and tailoring reform. World Bank Publications: <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1755-7>

Domenico Moramarco, Flaviana Palmisano & Vito Peragine, (2023). Inequality of Opportunity: Economic Development, and Poverty Living reference work entry. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3654123> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3654123>

Devereux M. and Love D. (1995). The effects of factor taxation in a two- sector model of endogenous growth. *Can. J. Econ.*, vol.27, pp. 509-536: <https://doi.org/10.2307/135781>

Devereux, M. and Griffith, R. (2002), “The impact of corporate taxation on the location of capital: A review”, *Swedish economic policy review*, 9, 79-102: <https://pages.stern.nyu.edu/~dbackus/Taxes/DevereuxGriffith%20SEPR%2002.pdf>

Devereux, M. and S. Loretz, (2012). What do we know about corporate tax competition? Working Paper, WP 12/29: Oxford University Centre for Business Taxation. Said Business School, University of Oxford.: <https://oxfordtax.sbs.ox.ac.uk/files/wp1229pdf>

Easterly W. and Rebelo S. (1993). Fiscal policy and economic growth: An empirical investigation. *Journal of Monetary Economics*. vol.32, pp. 417-458: <https://www.nber.org/papers/w4499>

Easterlin, RA (2016). Το παράδοξο χάθηκε; (IZA Δ.Π. Αρ. 9676)

Easterlin, R.A., O'Connor, K.J. (2021). The Easterlin Paradox. In: Zimmermann, K.F. (eds) *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics*. Springer, Cham: https://doi.org/10.1007/978-3-319-57365-6_184-1

Foster, C. Jackman, R και Perlman M (1980). *Local Government Finance in a Unitary State*. Allen and Unwin: <https://doi.org/10.1017/S0047279400001586>

Gordon R., Lee W. (2005). *Puzzling Tax Structures in Developing Countries: A Comparison of Two Alternative Explanations*. National Bureau of Economic Research, University of Chicago Press, vol.16. Working Paper 11661: <http://www.nber.org/papers/w11661>

Harberger, A. (1964). *Taxation, Resource, Allocation and Welfare*. National Bureau of Economic Research, Vol. *The Role of Direct and Indirect Taxes in the Federal Reserve System*, 25-80: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c1873/c1873.pdf>

Johansson A., C. Heady, J. Arnold, B. Brys and L. Vartia (2008). *Tax and Economic growth*. Economic Department Working Paper, no. 620, OECD: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2010.02415.x>

J. Blasco, E. Guillaud, M. Zemmour. (2023). The inequality impact of consumption taxes: An international comparison. *Journal of Public Economics* Volume 222. Available in: 18.03.2024: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2023.104897>

Koester R. and Kornmendi (1989). Taxation, aggregate activity and economic growth: cross-country evidence on some supply-side hypotheses. *Economic Inquiry* vol.27, pp. 367- 386: <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1989.tb02011.x>

King R.G. and Rebelo S.T. (1990). Public policy and economic growth: Developing neoclassical implications. *Journal of Political Economy*, vol. 98, pp. S126-S150: <https://www.jstor.org/stable/2937634>

Lehmussaari (1990). Deregulation and consumption-saving dynamics in the Nordic countries. *IMF Staff Papers*, vol.37, pp. 71-93: <https://doi.org/10.5089/9781451956863.024>

Lindert, Peter H. (2004). *Growing Public: Volume 1, the Story: Social Spending and Economic Growth since the Eighteenth Century*. Cambridge University Press: https://assets.cambridge.org/97805215/29174/frontmatter/9780521529174_front-matter.pdf

Marsden K. (1990), Taxes and Growth. In Richard M. Bird and Oliver Oldman (eds). *Taxation in Developing Countries*. The John Hopkins University Press, USA: <https://doi.org/10.1111/j.2040-0209.2013.00427.x>

Myles, G., (2009). Economic growth and the role of taxation OECD Economics Department Working Papers, No 713, No 714, No 715. Available online 1 April 2002: <https://doi.org/10.1787/18151973>

Mendoza, E., et.al. (1994), Effective tax-rates in macroeconomics: cross-country estimates of tax rates on factor incomes and consumption", National Bureau of Economic Research, working paper No. 4864: [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(94\)90021-3](https://doi.org/10.1016/0304-3932(94)90021-3)

Mendoza, E., et.al. (1997). On the Ineffectiveness of Tax Policy in Altering Long-Run Growth: Harberger's Superneutrality Conjecture. *Journal Of Public Economics*, 66, 99-126: [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(97\)00011-X](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(97)00011-X)

Mamatzakis, E. (2005). The dynamic responses of growth to tax structure for Greece. *Applied Economics Letters*, 12, 177-180: <https://doi.org/10.1080/1350485042000318420>

Maurizio Pugno,(2019). Why the Easterlin Paradox? The Scitovsky Hypothesis Chapter.: https://doi.org/10.1007/978-3-030-15835-4_7

Peretto, P. (2006). Corporate taxes, growth and welfare in a Schumpeterian economy. Journal of Economic Theory, Volume 137, Issue 1: 353-382: <https://doi.org/10.1016/j.jet.2006.11.005>

Plosser C.I. (1992).The search for growth, in Policies for long-run economic growth. Kansas City: The Federal Reserve Bank of Kansas City: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1077089>

Romer, C. and Romer, D. (2010). The macroeconomic effects of tax changes: estimates based on a new measure of fiscal shocks. American Economic Review, 100, 763-801: <https://www.aeaweb.org/journals>

Solow, R.M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 70, No.1, pp. 65-94: <https://pages.nyu.edu/debraj/Courses/Readings/Solow.pdf>

Solow, R.M. (1957). Technical Change and the Aggregate Production Function, The Review of Economics and Statistics, Vol.39, No.3, pp. 312-320: <http://piketty.pse.ens.fr/files/Solow1957.pdf>

Slemrod J. (1995). What do cross-country studies teach about government involvement, prosperity and economic growth? Brookings Papers on Economic Activity, vol.2, pp. 17-30: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/1995b_bpea_slemrod_gale_easterly.pdf

Stiglitz J, Sen A, Fitoussi JP (2009) The measurement of economic performance and social progress revisited. Reflections and overview. Commission on the measurement of economic performance and social progress, Paris: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>

Tosun, M.S. and Abizadeh, S. (2005). Economic growth and tax components: an analysis of tax changes in OECD. *Applied Economics*, 37, 2251–2263: <https://doi.org/10.1080/00036840500293813>

Trela I. and Whalley J. (1992). The role of tax policy in Korea's economic growth. in Ito, Takatoshi I. and Krueger Anne O. (eds). *The Political Economy of Tax Reform: The University of Chicago Press*, vol.1: http://www.nber.org/books/ito_92-2

Vito Tanzi (1996), "Globalization, Tax Competition and the Future of Tax Systems IMF Working Paper No. 96/141, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=883038>

Vasardami, M. (2011). Tax Evasion in Greece: An Overview, *Economic Bulletin No 35*, Bank of Greece [Online]: <https://ssrn.com/abstract=4167715>

Widmalm F. (2001). Tax structure and growth: Are some taxes better than others?, *Public Choice*, Vol.107, pp 199-219: <https://www.jstor.org/stable/30026199>

Warren, Neil. 2008. A review of studies on the distributional impact of consumption taxes in OECD countries. *OECD Social: Employment and Migration Working Paper 64*: <http://www.oecd.org/els/workingpapers>

Sources of Government Revenue in the OECD, (2023). <https://taxfoundation.org/publications/sources-of-government-revenue-in-the-oecd/>.

Taxfoundation, Europe. Top Personal Income Tax Rates in Europe, (2021). <https://taxfoundation.org/personal-income-tax-rates-europe/>

Archive: Εθνικοί λογαριασμοί και ΑΕΠ. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=505846>

Δραγούμης Μ. (2021) Tax foundation. Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2021. <https://www.insider.gr/sites/default/files/2021-10/KEFIM%20deiktis%20diethnous%20forologikis%20antagonistikotitas%202021.pdf>.

Δείκτης Τιμών Καταναλωτή: Μάρτιος 2022, ετήσιος πληθωρισμός 8,9%. Δελτίο Τύπου. https://www.statistics.gr/documents/20181/17776954/NWS_DKT87_DT_MM_03_2022_01_F_GR.pdf/61e518af-7259-e058-a683-e4237082458f?t=1649407235772

ΕΛΣΤΑΤ: <https://www.statistics.gr/>

Επιλογιστική,(2023). ΦΠΑ και Έμμεσοι φόροι υπέρ καταναλωτή ή αγοραστή? <https://www.epilogic.gr/fpa-kai-emesoi-foroi-yper-katanalwth-h-agorasth/>

Έκθεση φορολογικών δαπανών (2023). Υπουργείο Οικονομικών. <https://minfin.gov.gr/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. www.ec.europa.eu

Η ιστορία της φορολογίας στην Ελλάδα. Σύνοψη <https://www.taxheaven.gr/news/38126/h-istoria-ths-forologias-sthn-ellada-synopsh-meros-prwto-1821-1919>

INE – ΓΣΕΕ: Τι δείχνει η μελέτη για την άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους στα νοικοκυριά στην Ελλάδα. <https://www.in.gr/2023/01/31/economy/ine-gsee-ti-deixnei-meleti-gia-tin-anisi-katanomi-tou-forologikou-varous-sta-noikokyria-stin-ellada/>

Κουκάκης, (2020): Αύξηση των φοροαπαλλαγών κατά 25% μέσα σε μια διετία – Κοστίζουν στον προϋπολογισμό 9,5 δισ. ευρώ. <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/243939/ayxisi-ton-foroapallagon-kata-25-mesa-se-mia-dietia-kostizoun-ston-proypologismo-9-5-dis-eyro>

Mengden Alex (2023). Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2023, Tax Foundation. URL: <https://kefim.org/wp-content/uploads/2020/07/Δείκτης-Διεθνούς-Φορολογικής-Ανταγωνιστικότητας-2023.pdf>

Οικονομικός Ταχυδρόμος. Ελληνική οικονομία: Τα «πίσω βήματα» σε εξαγωγές και επενδύσεις <https://www.ot.gr/2024/03/21/oikonomia/macro/elliniki-oikonomia-ta-piso-vimata-se-eksagoges-kai-ependyseis/>

Οικονομικός Ταχυδρόμος. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ: Προτελευταία στην ΕΕ η Ελλάδα – Χαμηλά και στην ατομική κατανάλωση. <https://www.ot.gr/2022/06/20/oikonomia/kata-kefalin-aep-proteleytaia-stin-ee-i-ellada-xamila-kai-stin-atomiki-katanalosi/>

Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης, dianeosis (2022). Πίνακας Ελέγχου Της Ελληνικής Οικονομίας <https://www.dianeosis.org/crisis-monitor>.

ΟΟΣΑ (OECD): <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>

(Παπαθεοδώρου, Μίσσος, ΙΝΕ/ΓΕΣΣΕ) Ανισότητα, φτώχεια και οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την ΕΕ. Επιστημονικές Εκθέσεις (Reports) / 9 Ε <https://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2015/07/REPORT-9.pdf>

Παγκόσμιας Τράπεζας (The World Bank): <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG>

Σταυροπιερράκου, (2023). Στο στόχαστρο 1.047 φοροαπαλλαγές που κοστίζουν 13 δισ το χρόνο - Ποιοι κερδίζουν τις μεγαλύτερες εκπτώσεις φόρου. Ημερησία κυκλοφορία. https://www.imerisia.gr/oikonomia/83152_sto-stohastro-1047-foroapallages-poy-kostizoun-13-dis-hrono-poioi-kerdizoun-tis

Σύγκριση Φορολογικών Συντελεστών: <https://kpmg.com/gr/el/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online.html>

Φορολογία. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/tax-ation_el

Χατζηνικολάου Π. (2022). Η καθημερινή: Μελέτη ΟΟΣΑ. Υψηλές εισφορές και φόροι σε κατανάλωση και περιουσία www.kathimerini.gr

Χατζηνικολάου Π (2023). Τι και πώς φορολογείται στην Ελλάδα. Καθημερινή Εφημερίδα. <https://www.kathimerini.gr/economy/562384114/ti-kai-pos-forologeitai-stin-ellada/>.

Χριστοδουλάκης (2021), Πώς κυριάρχησε η έμμεση φορολογία στην Ελλάδα, Οικονομικός Ταχυδρόμος. URL: <https://www.ot.gr/2021/04/29/apopseis/opinion/pos-kyriarxise-i-emmesi-forologia-stin-ellada/?fbclid=IwAR0CTESLcxa5Yy4Un3J2aWM2Y-6hPNCUn2EbGaHi-DTU2dEOHVi6eeKSbmc>

Νόμοι

Ν. 1642/86 που κωδικοποιήθηκαν με το Ν. 2859/00. Για την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας και άλλες διατάξεις.

Νόμος αριθμός. 286 προβουλεύματος Βουλευτικού 28 Ιουλίου 1823.

Διάταγμα 8 Μαρτίου 1830. Διέταξε την εις χρήμα επί ωρισμένη διατιμήσει και ουχί πλέον εις είδος πληρωμήν των εγγείων φόρων.

Διάταγμα 25 Μαρτίου 1830 άρθρον 3, 4. «Περιορισμούς στους δασμούς»

Νόμο 843/1948 «περί καταργήσεως των διαπυλίων τελών»
<https://www.taxheaven.gr/news/37725/ta-diapylia-telh-18471948-h-stash-foros-kai-ta-prwta-diodia-1842>

Τα «Διαπύλια Τέλη» (1847–1948), η στάση «Φόρος» και τα πρώτα «Διόδια» (1842).
Νόμος 68/1847 <https://www.taxheaven.gr/news/37725/ta-diapylia-telh-18471948-h-stash-foros-kai-ta-prwta-diodia-1842>.

Ν.269/1868 «Περί οδοποιίας» (ΕτΚ αρ. 5 - 17/1/1858), ΕτΚ αρ. 22 - 3/7/1858.

Ιστορική αναδρομή στη «φορολογική συνείδηση» και στη «φορολογική συμμόρφωση»
Νόμος 1640 - ΕτΚ αρ. 4 – 9/1/1919 <https://www.taxheaven.gr/news/46275/istorikh-anadromh-sth-forologikh-syneidhsh-kai-sth-forologikh-symmorfwshe?nomobile=1>

Νόμος 1641 - ΕτΚ αρ. 4 – 9/1/1919 .Περί φορολογίας των καθαρών εισοδημάτων, (νόμος 1640 - ΕτΚ αρ. 4 – 9/1/1919).

Η ιστορία της φορολογίας στην Ελλάδα – Σύνοψη. Νόμος 1642- ΕτΚ αρ. 12 – 19/1/1919

Νόμος 2238 ΦΕΚ Α΄151/16.9.1994. Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος .

2019/C 400/09. Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομία της ευημερίας.[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG1126\(06\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG1126(06)&from=CS)

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1.1: Άμεσοι και Έμμεσοι φόροι ως % ΑΕΠ 1833-1939.....σελ.17	
Γράφημα 1.2: Άμεσοι και Έμμεσοι φόροι ως % ΑΕΠ 1965-2019.....σελ.18	
Γράφημα 2.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας 2024-2022.....σελ.36	
Γράφημα 2.2: Δείκτες όγκου κατά κεφαλή ΑΕΠ χωρών 2021.....σελ.37	
Γράφημα 2.3: Δείκτες όγκου ΑΙC και κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....σελ.38	
Γράφημα 2.4: Φόροι Εισοδήματος για τις Ευρωπαϊκές χώρες, 2022.....σελ.39	
Γράφημα 2.5: Συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ευρώπη- Σύγκριση Φ.Π.Α.....σελ.42	
Γράφημα 2.6: Κρατικά έσοδα και δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2021.....σελ.43	
Γράφημα 2.7: Δημόσια Απασχόληση 2000-2020.....σελ.44	
Γράφημα 4.1: Ιστορική εξέλιξη του ΔTK, 1971 – 2022.....σελ.82	
Γράφημα 4.2: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ / 1996-2022.....σελ.84	
Γράφημα 4.3 : Income inequality / Συντελεστής Gini, 2021.....σελ.85	
Γράφημα 4.4: Κοινό διάγραμμα Μ.Ο. Δεικτών Gini από 2010 – 2020.....σελ.90	

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1. Ποσοστιαία συμμετοχή φορολογιών στα συνολικά φορολογικά έσοδα.....σελ.14	
Πίνακας 1.2: Φορολογικός συντελεστής ανά εισόδημα.....σελ.22	
Πίνακας 1.3: Φορολογικός συντελεστής ακίνητης περιουσίας.....σελ.23	
Πίνακας 2.1: Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2023.....σελ.33	
Πίνακας 2.2: Φορολογικά Έσοδα ως % επί των συνολικών εισπράξεων.....σελ.40	
Πίνακας 2.3: Φόροι Ιδιοκτησίας.....σελ.46	
Πίνακας 2.4: Δειγματοληπτική σύγκριση Χωρών της Ε.Ε.....σελ.47	
Πίνακας 3.1 Συσχέτιση και στατιστική σημαντικότητα μεταξύ των GDP_PCAPGROW και TAXREV1.....σελ.64	
Πίνακας 3.2: Αποτελέσματα Eviews 9 για την γραμμική παλινδρόμηση.....σελ.65	

Πίνακας 3.3: Αποτελέσματα Panel Least Square.....σελ.67	σελ.67
Πίνακας 4.1: Βασικοί δείκτες ανισότητας στις χώρες της ΕΕ-27 με βάση τις έρευνες του 2011.....σελ.79	σελ.79
Πίνακας 4.2: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2024.....σελ.81	σελ.81
Πίνακας 4.3: Ετήσιες μεταβολές ΔΤΚ Μάρτιος 2023/2022.....σελ.83	σελ.83
Πίνακας 4.4: Income inequality / Συντελεστής Gini, 2021.....σελ.86	σελ.86
Πίνακας 4.5: Δείκτες GINI χωρών με προοδευτικό και μη προοδευτικό φορολογικό σύστημα.....σελ.88	σελ.88
Πίνακας 4.6: Αποτελέσματα έρευνας.....σελ.89	σελ.89

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 2.1: Συγκριτική ανάλυση των Χωρών του ΟΑΣΑ.....σελ.35	σελ.35
--	--------

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
Ν.	Νόμος
Φ.Π.Α.	Φόρος Ακίνητης Περιουσίας
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΧΑΡΤΩΝ	
AT	AUSTRIA
FR	FRANCE
IT	ITALY
PL	POLAD
CH	SWITZERLAND
BE	BELGIUM
DE	GERMANY
LV	LATVIA
PT	PORTUGAL
TR	TURKEY
CZ	CZECH REPUBLIC
GR	GREECE
LT	LITHUANIA
SK	SLOVAKIA
GB	UNITED KINGDOM
HU	HUNGARY
DK	DENMARK
LU	LUXEMBOURG
SI	SLOVENIA
DK	ESTONIA
IS	ICELAND
NL	NETHERLANDS
ES	SPAIN VALENCIA
FI	FINLAND
IE	IRELAND
NO	NORWAY
SE	SWEDEN